

Til Fakultetsstyret
Fra Administrasjonsseksjonen

Sakstype:	Diskusjonssak, D-SAK 1
Møtedato:	17. februar 2020
Notatdato:	24. februar 2020
Arkivsaksnummer:	2018/13920
Saksbehandler:	Oddrun Rangsæter/Eirik Haakstad

Styringsdokumenter og Strategi 2030 for Det juridiske fakultet

Hovedproblemstillinger

Formålet med å legge frem denne diskusjonssaken for fakultetsstyret, er todelt. For det første etterspurte styret i det konstituerende møtet fakultetets styringsdokumenter og en diskusjon rundt/informasjon om prioriteringer de neste fire årene. For det andre vedtok universitetsstyret 14. februar UiOs strategi 2030 (vedlegg 1). Fakultetet har tidligere besluttet å innrette strategiarbeidet slik at vi ligger et semester etter UiO.

Fakultetsledelsen ønsker styrets syn på om det er punkter eller området i UiOs strategi som fakultetet bør legge særlig vekt på i det videre arbeidet med fakultetets strategi.

Som ytterligere bakgrunn for diskusjonen, vedlegges også flere styrende dokumenter som er listet opp under. Vedleggspakken er ganske omfattende, og særlig programevalueringen (vedlegg 3) består av lange dokumenter. Både selvevalueringen og den eksterne evalueringen innledes imidlertid av gode sammendrag.

Se også fakultetets nettside for arbeidet med ny strategi:

<https://www.jus.uio.no/om/strategi/strategisk-plan/strategi2030/>

Videre fremdrift

Vi ser for oss følgende behandlinger av fakultetets strategi 2030 i fakultetsstyret i 2020:

- 24. februar: Overordnet diskusjon med utgangspunkt i UiOs strategi
- 8. juni: Diskusjon om hovedprioriteringene i fakultetets strategi
- 19. oktober: Strategien vedtas

Strategi 2030 for Det juridiske fakultet kan med dette tre i kraft 1.1.2021.

Vedlegg:

1. UiOs Strategi 2030, vedtatt 14.02.20
2. Utviklingsplan mellom fakultetet og UiO
3. Programevalueringen av Master i rettsvitenskap (selvevaluering og ekstern evaluering)
4. Forskningsstrategi for Det juridiske fakultet
5. Formidlingsutvalgets rapport
6. Handlingsplan for Likestillings og mangfoldsutvalget (LiMU)

7. Internasjonaliseringsstrategi for Det juridiske fakultet

UiO: Strategi 2030

Kunnskap – ansvar – engasjement

For en bærekraftig verden

UiO skal:

- **fremme uavhengig, banebrytende og langsiktig forskning**
- **utdanne studenter med kunnskap, evne og vilje til å skape en bedre verden**
- **styrke dialogen med omverdenen og arbeide for at kunnskap tas i bruk**
- **være en nyskapende organisasjon og et attraktivt arbeids- og studiested**

Universitetet i Oslo (UiO) har i over to hundre år undersøkt, utfordret og formet det norske samfunnet og utviklet kunnskap av verdi for hele verden. Kvaliteten og bredden i forskning og utdanning plasserer UiO i en nasjonal særstilling og utgjør grunnlaget for UiOs posisjon som et europeisk ledende forskningsintensivt breddeuniversitet.

UiOs sterke posisjon er et resultat av målrettet og systematisk arbeid gjennom mange år. Fram mot 2030 skal vi videreutvikle kvaliteten i forskning og utdanning slik at UiO styrker sin plass i toppsjiktet blant Europas universiteter. UiO skal bygge videre på faglige kvaliteter, kollegiale verdier og organisatoriske styrker og være et åpent og inkluderende fellesskap for studenter og ansatte.

Verden står overfor utfordringer som vil kreve innsats fra hele det globale samfunnet. Klimakrisen står fram som vår tids største utfordring, og UiO skal ta ansvar for å bidra til løsninger gjennom vårt samfunnsoppdrag: å utdanne høyt kvalifiserte studenter, drive langsiktig grunnleggende forskning og arbeide for at kunnskap tas i bruk.

Tap av naturmangfold, helse- og velferdsutfordringer, polarisering, migrasjon og krig er eksempler på områder som vil kreve tverrfaglige og nyskapende løsninger. Som et internasjonalt orientert breddeuniversitet har UiO særlige forutsetninger for å lykkes med å utvikle sterke tverrfaglige og innovative miljøer. Gjennom samarbeid på tvers av faglige, institusjonelle og nasjonale grenser skal vi utvikle kunnskap som bidrar til en bærekraftig verden.

Akademisk frihet og institusjonell autonomi som støtter opp under denne, er grunnleggende forutsetninger for at UiO skal kunne oppfylle samfunnsoppdraget. Disse forutsetningene sikrer rom for at universitetene utfordrer, kritiserer og bereder grunnen for nye perspektiver, ny kunnskap og nye løsninger. UiO skal utøve og forsvare akademisk frihet i dialog med samfunnet, nasjonalt og internasjonalt.

UiO skal være en sentral forvalter av vitenskapelig tradisjon, kultur og metode. UiO skal både forme samtiden og arbeide langsiktig. UiOs virksomhet skal kjennetegnes av høy etisk standard, høy kvalitet og vilje til å ta dristige og nyskapende valg.

Universitetet forvalter viktige deler av vår nasjonale hukommelse og har et særlig ansvar for fornying og formidling av kunnskap om det norske samfunnet og om norsk språk, historie og natur. UiO skal være en bevisst kulturbærer og kulturforvalter i skjæringspunktet mellom tradisjon og fornyelse.

Strategi 2030 følger opp Strategi 2020 gjennom vektleggingen av UiO som en kunnskapsorganisasjon med en tydelig og forpliktende integrasjon mellom forskning, utdanning og kunnskap i bruk. Strategi 2030 bygger på fire gjensidig avhengige ambisjoner med mål som viser hvor UiO skal utvikle seg i den kommende strategiperioden.

UiO skal fremme uavhengig, banebrytende og langsiktig forskning

Mål:

- UiO skal utvikle fremragende forskningsmiljøer i bredden av institusjonen.
- UiO skal videreutvikle disiplinær dybde og tverrfaglig samarbeid og lede an i utviklingen mot et bærekraftig samfunn.
- UiO skal arbeide systematisk for utvikling og deling av forskningsinfrastruktur og dataressurser.
- UiO skal gjennom målrettet rekruttering og systematisk karriereoppfølging utvikle forskertalenter for akademia, samfunns- og næringsliv.
- UiO skal intensivere arbeidet med forskningsetikk og forskningsintegritet.

UiOs fortrinn er høy kvalitet i hele organisasjonen og langsiktig grunnleggende forskning i bredden av universitetets fag og virksomhet. Vår faglige bredde og dybde gir oss et unikt utgangspunkt for å bidra til bærekraftige løsninger som krever både ny teknologi og en bedre forståelse av samspillet mellom mennesker, teknologi, natur og samfunnsliv. Vi skal flytte kunnskapsgrensenene innen disiplinene og utforme disiplinoverskridende løsninger på komplekse samfunnsutfordringer.

Avansert fysisk og digital infrastruktur spiller en stadig viktigere rolle både i forskning og utdanning. UiO vil arbeide systematisk for å oppnå mer deling og bedre tilgjengeliggjøring av infrastruktur og dataressurser. Behovet for langsiktige investeringer er stort, og det er utarbeidet et veikart for

prioriteringer. Med utgangspunkt i veikartet vil UiO investere i, utvikle og vedlikeholde infrastruktur som bidrar til å styrke vår internasjonale posisjon som et forskningsintensivt universitet.

Det er viktig å vinne fram i konkurransen om talenter. UiO skal drive målrettet rekruttering og utvikle fremragende forskere og forskningsmiljøer. Rekruttering og bedømmelser skal foregå åpent og transparent med vekt på kvalitet og faglige vurderinger. Yngre forskere skal tilbys forutsigbare rammer for utvikling av sine karrierer.

En positiv og sterk forskningskultur tuftet på høye vitenskapelige standarder og idealer må ligge som premiss for all forskningsvirksomhet. Kunnskap og bevissthet rundt forskningsetiske normer er noe alle fagmiljø og alle nivå i organisasjonen må ivareta gjennom systematisk opplæring og kontinuerlig bevisstgjøring.

UiO skal utdanne studenter med kunnskap, evne og vilje til å skape en bedre verden

Mål:

- UiO skal være en fremragende utdanningsinstitusjon som gir forskningsbasert undervisning på høyt internasjonalt nivå.
- UiO skal utdanne studenter som setter sine fag inn i et større samfunnsperspektiv og leder an i det grønne skiftet.
- UiO skal øke utdanningenes forskningsnærhet og arbeidslivsrelevans og studentenes bevissthet om egen kompetanse.
- UiO skal utvikle og fornye studiene for alle studentgrupper og svare på samfunnets behov for tverrfaglig kunnskap.
- UiO skal legge til rette for at studentene tar del i utforskende og nyskapende læring som motiverer og gjør dem til en ressurs for hverandre.
- UiO skal bruke arbeids- og vurderingsformer som aktiverer studentenes kunnskap og erfaringer.
- UiO skal tilby forskningsbasert og fleksibel etter- og videreutdanning.

Vår tids samfunnsutfordringer krever globale løsninger, og UiO skal fornye sitt internasjonale utdanningssamarbeid. Gjennom et styrket europeisk samarbeid skal UiO nå ut globalt på nye måter og med større kollektiv kraft enn i dag. Sammen med andre forskningsintensive universiteter skal UiO legge til rette for integrerte studieløp på tvers av språk, landegrenser og fag.

Med utgangspunkt i en sterkere kobling mellom forskning og utdanning skal UiO videreutvikles som en ambisiøs kunnskapsinstitusjon. Profesjons- og allmennutdanningene skal knyttes tettere til forskningsaktiviteter og arbeidsliv og motivere studentene til økt innsats og gjennomføring. For å møte studentenes samfunnsengasjement, faglige ønsker og ambisjoner skal studietilbudene gjøres mer fleksible, og det tverrfaglige tilbudet skal øke. UiO skal bli et knutepunkt for studentinnovasjon i Oslo-regionen.

UiO skal fortsette å utvikle undervisnings- og læringsformer som stimulerer til etisk refleksjon, kritisk tenkning, kreativitet og evne til problemløsning. Utdanningene skal utvikle studentenes samfunnsansvar og bevissthet om verdier og valg. Digitalisering skal være integrert i fag og i læringsprosesser. Studentene skal ta del i et faglig og sosialt akademisk fellesskap hvor de er en ressurs i utviklingen av undervisningen.

En utdanning fra UiO legger grunnlag for læring hele livet, og studenter skal kunne vende tilbake for faglig oppdatering. UiO skal svare på samfunnets behov for etter- og videreutdanning innen fagområder hvor vi har særskilte fortrinn.

UiO skal styrke dialogen med omverdenen og arbeide for at kunnskap tas i bruk

Mål:

- UiO skal bidra til bærekraftig samfunnsutvikling og grønn omstilling.
- UiO skal bidra til verdiskaping og nye arbeidsplasser gjennom innovasjon og entreprenørskap.
- UiO skal bidra til kunnskapsbaserte samtaler og meningsdannelser og være til stede der viktige diskusjoner foregår.
- UiO skal ha samfunnsrelevante formidlingsarenaer som er synlige og tilgjengelige.
- UiO skal utnytte mulighetene det nye livsvitenskapsbygget gir for å svare på samfunnets forventninger.
- UiO skal drive en helhetlig campusutvikling som ivaretar bredden av vår virksomhet og som styrker viktige samarbeidsrelasjoner i Oslo-regionen.

Kunnskap skal brukes til fellesskapets beste, bygge opp under et liberalt demokrati og bidra til en bærekraftig global utvikling. Ved å arbeide for at kunnskap tas i bruk vil UiO stimulere til utvikling av nye ideer, teknologier og tiltak for å forbedre tjenester og løse samfunnsbehov og bidra til grønn omstilling. UiO skal fremme innovasjon og entreprenørskap.

Samfunnets tillit til forskning og vitenskapelig kunnskap styrkes gjennom åpenhet og transparens. For å sikre fortsatt høy legitimitet for UiO som kunnskapsorganisasjon må vi i enda større grad åpne oss mot verden. Formidlingen av vitenskapens rolle, metode, usikkerhet og integritet må være en del av vår dialog med samfunnet. Gjennom åpen vitenskap legges grunnlaget for et kunnskapsbasert demokratisk samfunn og kunnskapsinformerte beslutninger.

UiO vil satse på formidlingsarenaer og -aktiviteter i hele bredden av organisasjonen. En viktig del av UiOs formidlingsarbeid gjøres av museene og universitetsbiblioteket. Disse delene av virksomheten skal knyttes tettere til de andre enhetene ved UiO.

I den kommende strategiperioden etableres livsvitenskapsbygget, noe som vil gi betydelige muligheter for utvikling av livsvitenskap og faglig konvergens. Etableringen er også viktig for videreutviklingen av samarbeidet mellom UiO og universitetssykehusene. Som følge av det nye bygget vil Blindern-området gjennomgå store endringer. En viktig oppgave i strategiperioden blir å videreutvikle Blindern for å gi muligheter for faglig fornyelse i hele bredden av UiOs virksomhet.

Gjennom en målrettet campusutvikling skal UiOs kjerneoppgaver kobles tettere på samfunnet. Dette er viktig for å oppnå økt kunnskapsdeling og innovasjon og for å bidra til nye arbeidsplasser. Sammen med Oslo kommune og Studentsamskipnaden SiO skal UiO drive en campusutvikling som fremmer samarbeid med kultur- og arbeidsliv, og som bidrar til å skape faglige og sosiale møteplasser for studenter, ansatte og besøkende.

UiO skal være en nyskapende organisasjon og et attraktivt arbeids- og studiested

Mål:

- UiO skal arbeide systematisk for å skape et trygt og godt arbeids- og læringsmiljø, større mangfold og en inkluderende kultur for studenter og ansatte.
- UiO skal ta i bruk nyskapende organisasjons-, arbeids- og læringsformer med effektiv utnyttelse av digitale ressurser.
- UiO skal gi ansatte og studenter bedre muligheter for profesjonell og faglig utvikling, og bedre muligheter til å møte endringer i teknologi, samfunn og arbeidsliv.
- UiO skal redusere eget klimafotavtrykk og legge til rette for at ansatte og studenter tar miljøbevisste valg.

Menneskene er UiOs viktigste ressurs. Å ta godt vare på ansatte og studenter er avgjørende for at vi skal lykkes med vårt samfunnsoppdrag. UiO vil legge til rette for en god studentopplevelse som gir sterk faglig og sosial tilhørighet til universitetet og til Oslo som studentby.

På UiO skal alle inkluderes i stimulerende fagmiljø og ta del i et engasjerende, godt og trygt arbeids- og læringsmiljø som henter fram det beste hos den enkelte. Dette innebærer en aktiv politikk for likestilling og en rekrutteringspraksis som skaper mangfold og sikrer like rettigheter. UiO skal fortsette arbeidet for å redusere midlertidighet og for å videreutvikle en helhetlig personalpolitikk. UiO skal preges av kollegial medvirkning, kreativ samhandling og god ledelse.

UiO skal være en nyskapende organisasjon som utnytter faglige muligheter og svarer på nye samfunnsbehov. Det skal bygges struktur og kultur for tett samhandling mellom studenter og ansatte, og det skal bli enklere å forske, undervise og studere på tvers av fag og enheter. Utvikling av ny kompetanse, nye ferdigheter og etisk bevissthet er viktig for at vi skal kunne gjennomføre og mestre endringer i arbeids- og samarbeidsformer, fag og metode. Å høre til på UiO som student og ansatt skal bety å høre til i et fellesskap som gir gode utviklingsmuligheter.

UiO skal jobbe systematisk for å bli en bærekraftig institusjon og aktivt legge til rette for at studenter og ansatte tar klimavennlige valg. Verdenssamfunnet har forpliktet seg til en klimagassreduksjon som bare kan nås dersom alle viser utålmodighet og handler nå. UiO skal føre an i miljøarbeidet, både nasjonalt og internasjonalt, og være en rollemodell for andre institusjoner.

Oktober 19

UTVIKLINGSPLAN 2020-2022 FOR DET JURIDISKE FAKULTET (JUR)

Utarbeidet etter oppdrag fra universitetsledelsen, senest i møte den 1. oktober 2019

Hovedutfordringer 2020 - 2022

Etter samtaler med universitetsledelsen er det enighet om at Det juridiske fakultet skal arbeide med følgende fem hovedutfordringer som del av utviklingsplanen for perioden 2020 – 2022. Planen skal forstås som en spissing av årsplanen og fakultetet skal rapportere tilbake til universitetsledelsen om følgende temaer.

1. Forbedret gjennomstrømming og redusert frafall
2. Livslang læring/etterutdanning
3. Økt ekstern finansiering
4. Utvikling av Campus Sentrum
5. Arbeidsmiljø

Hovedutfordring 1: Forbedre gjennomstrømming og redusere frafall

Fakultetet har en 5 årig master i rettsvitenskap, som er det største av fakultetets studieprogrammer, og flere mindre bachelor- og masterprogrammer. På master i rettsvitenskap er det bare 21 % som gjennomfører til normert tid. 45% gjennomfører til normert tid + 1 år. Det eksterne panelet som foretok periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap har foreslått tydeligere ferdighets- og kompetansemål, og mer studentaktive læringsformer. SHOT-undersøkelsen fra 2018 viser at JUS er blant dem med lavest skår når det gjelder faglig veiledning og tilbakemelding på egen læring.

Fakultetet har mange enkeltemnestudenter som avlegger få eller ingen studiepoeng, og det er også et stort frafall i denne gruppen (64% avla høsten 2018 ingen studiepoeng). Det juridiske fakultet anerkjenner dette som en utfordring og vil arbeide for å forbedre dette.

Mål 1: Sikre bedre gjennomstrømming i alle fakultetets studieprogrammer

For å nå dette målet arbeider fakultetet med å videreutvikle studentaktive lærings- og vurderingsformer (f.eks. prosedyreøvelser, skrivetrening, sammensetning av valgfag) og å innføre en mer proaktiv studieveiledning som skal forebygge forsinkelser og bistå studenter som har utfordringer i studiet.

I tillegg vil fakultetet innføre bestått/ikke bestått på egnede emner i rettsstudiet, tidlig i studieløpet.

Mål 2: Utvikle bedre informasjon og forbedret veiledning til programstudentene

Masterstudiet i rettsvitenskap inneholder en valgdelt på 50 stp, hvor studenter skal avlegge ett valgemne på bachelornivå på 3. studieår, ett valgemne på masternivå på 4. studieår og tre valgemner på masternivå på 5. studieår. Det er behov for å bedre informasjonen om hvordan studentene skal sette sammen valgdelen av studiet, og fakultetet må vurdere tiltak for å gi studentene god nok veiledning.

Fakultetet vil arbeide for at administrasjonen og ansvarlige faglærere vil ha rutiner for å oppdatere og følge opp informasjon på nettsidene, og fakultetet vil etablere et fast samarbeid med studentene/studentforeningene for oppfølging av utfordringene.

Mål 3: Studenter skal kunne melde seg til undervisning uten å måtte melde seg til eksamen.

Juridisk fakultet ønsker å gjennomføre en ordning der studenter kan melde seg til undervisning uten å måtte melde seg til eksamen. Dette vil sikre at fakultetet ivaretar samfunnsoppdraget med åpne forelesninger, samtidig som fakultetet kan redusere de store frafallstallene som skyldes lavt oppmøte til eksamen. For å få til dette må det gjøres en endring i FS, slik at undervisning og eksamen kobles fra hverandre. Denne endringen må gjøres på UiO-nivå.

Mål 4: Videreutvikle studentaktive lærings- og vurderingsformer

CELL har fått innvilget støtte til *prosjekt studentaktive læringsformer* som skal gå over tre år. I denne perioden vil CELL og fakultetet arbeide for å innføre flere studentaktive lærings- og vurderingsformer med mål om å bedre læringsmiljøet og redusere karakterpresset. Høsten 2019 vil CELL konkret arbeide med å ferdigstille ferdighetsstigen som skal fungere som en rammeplan for nye lærings- og vurderingsformer og utvikle nye undervisningsformer på 2., 3. og 4. studieår. CELL ønsker også å støtte opp under eksperimentering med slike læringsformer på 5. studieår (valgemner).

Fakultetet har allerede opprettet et Arbeidsgiverpanel, og vil gjennom dette bedre relasjonen mellom arbeidslivet og studiet. På denne måten kan fakultetet få innspill til hvilke forventninger arbeidsmarkedet har til fakultetets kandidater, slik at deler av studiet blir bedre tilpasset arbeidsmarkedets behov.

Juridisk fakultet har inngått en samarbeidsavtale med Kommunal og moderniseringsdepartementet om prosjekt Klarspråk. Prosjekt Klarspråk er en del av fakultetets satsing på studentaktive lærings- og vurderingsformer og har fokus på å gi studentene en bedre fagforståelse og å gjøre jus-språket mer forståelig.

Mål 5: Videreutvikle satsningen CELL og med tilhørende aktiviteter

Fakultetet vil sikre CELLs målsettinger. CELL fikk våren 2019 innvilget finansiering for prosjektet «Den digitale jurist» som går over to år. Ett av målene i prosjektet er

å sette studentene i stand til å forstå hvordan digitale og automatiserte systemer er bygget opp, og å se hvilke konsekvenser teknologiske endringer har for rettsvitenskapen. Studentene får opplæring i grunnleggende datavitenskapelige og statistiske metoder slik at de kan bidra i utvikling av rettslig teknologi. CELL har videre sikret finansiering til studentaktive læringsformer på Masterstudiet i rettsvitenskap. CELL har søkt om SFU-status noe som vil være et stort steg videre i dette arbeidet om det innvilges.

Domus Juridica tilrettelegges for den typen læringsformer og virkemidler som CELL fremmer.

Hovedutfordring 2: Livslang læring /etterutdanning

Det er enighet mellom UiO og fakultetet om at nye ordninger om livslang læring må skje i samarbeid mellom nivåene ved UiO. Dersom UiO ønsker å utvikle en modell for salg av kursmoduler innen etter- og videreutdanning, vil fakultetet bidra til dette arbeidet. Fakultetets valgmenyportefølje har stor samfunnsmessig relevans. Dersom denne åpnes for deltakerfinansierte kurs ved UiO kan fakultetets valgmenyer være et supplement og et tilbud til etter- og videreutdanning for jurister og andre. En forutsetning for en slik modell er at fakultetet ikke mister ressurser som skal brukes i fakultetets studieprogrammer.

Hovedutfordring 3: Øke ekstern finansiering

Eksterne inntekter finansierer en viktig del av fakultetets faglige aktiviteter. Eksterne prosjektinntekter har finansiert mellom 30 og 40 % av den faglige aktiviteten ved fakultetet de siste fem år. For fakultetet vil det være vesentlig for aktivitetsnivået at andelen eksterne inntekter opprettholdes på minimum 40 %.

Fakultetet vil arbeide for å øke prosentandelen utover i planperioden, slik at en kan opprettholde og helst øke aktivitetsnivået, selv om basisbevilgningene ellers reduseres.

Det arbeides politisk på mange plan for å skape en bredere forståelse for behovet for ny juridisk forskning. De juridiske dekanene i Norge vil i samarbeid fortsette sitt arbeid inn mot Norges forskningsråd, Justisdepartementet og andre fagdepartementer for å skape en bredere forståelse for forskningsbehovet. Fakultetet er også aktivt medlem i det europeiske The Law Guild, som blant annet arbeider politisk inn mot EU og ERC med sikte på å få jusområdet tydeligere inn i deres programmer og komiteer.

Det juridiske fakultetet har arbeidet med å profesjonalisere forskningssøkestøtten internt på fakultetet. Eget søknadsplanleggingsverktøy er utarbeidet og administrative forskningssøknadsteam er etablert. Dette arbeidet vil fortsette i neste planperiode, for å sikre kontinuerlig forbedring og oppfølging av nye krav og rutiner som kommer fra de ulike finansieringskildene. Fakultetet må videre arbeide med å sikre samarbeid og kompetansedeling på tvers av nivåer og på tvers av enheter.

Fakultetet støtter at prosjekt fellesløsninger blir vedtatt og implementert, og støtter at det opprettes ekspertgrupper og inngås forpliktende avtaler mellom enheter om forskningsadministrativt samarbeid.

Hovedutfordring 4: Utvikle Campus Sentrum

Med sin unike plassering midt i Oslo sentrum skal Campus sentrum bli en viktig brikke for synliggjøringen av Universitetet i Oslo. Campus sentrum skal bidra til å gjøre Oslo til en attraktiv universitetsby. Fakultetet vil arbeide for å etablere formelle relasjoner til aktører i rettslivet i sentrum.

Campus sentrum kan brukes både til å gjøre studentene og ulike studentaktiviteter mer synlige i bybildet, og til å vise fram forskningen som foregår ved UO. Det skal arbeides for at Biblioteket i Domus Bibliotheca (DB) brukes mer aktivt; det samme gjelder Gamle festsal og auditoriene i Domus Academica (DA) som kan benyttes til kveldsarrangementer. Domus Juridicas auditorier og rom av ulik størrelse (fra 6 til 260) skal kunne benyttes. Å bruke sentrumsbygningene etter normal kontortid vil øke universitetets synliggjøring i bybildet. Universitetsplassen kan benyttes mer aktivt i profileringen av UiO. Fakultetet ber UiO om å vurdere internhusleien som del av denne satsningen.

Mål 1: Etablere et samarbeid med Oslo kommune og OsloMet

Juridisk fakultet foreslår at fakultetet, KHM og UB på vegne av UiO etablerer et tettere samarbeid med Oslo kommune og OsloMet slik at en i fellesskap kan profilere Oslo som universitetsby. Bygningsmassen og universitetsplassen på Karl Johan bør brukes aktivt i dette arbeidet, ikke bare som symbolbygg.

Mål 2: Fakultetet utnytter sin plassering i sentrum til å skape et tettere nettverk med omkringliggende institusjoner innen justissektoren, både blant private og offentlige aktører.

Fakultetet vil arbeide for å lage et nettverk av de store rettslige aktører som Stortinget og domstoler, departementer og andre offentlige instanser, advokatkontorer og kommunale etater. Dette nettverket vil gavne synliggjøringen av UiO som en stor samfunnsaktør. UiO vil gjennom dette bruke fakultetet til å få et bedre inngrep med viktige samfunnsaktører og fakultetet vil gjennom et slikt samarbeid sikre at forskning og utdanning svarer til de behovene som samfunnet og bransjen står overfor. Fakultetets geografiske plassering er et stort pluss i dette arbeidet. Etablering av samarbeidsavtaler og MoUer kan være et målbart resultat. Fakultetet vil ha dialog med KHM om et samarbeid der KHM har parallelle samarbeidsordninger på sitt felt.

Hovedutfordring 5: Bedre arbeidsmiljø

Frem til 1.1. 2020 har fakultetets virksomhet foregått i 10 ulike bygg i sentrum. Det har skapt utfordringer for samarbeid og samkvem på tvers av fagområder og mellom institutter og fakultetsadministrasjonen. SHOT-undersøkelsen viste også at

studenter har behov for mer lærerkontakt. Fakultetets reduksjon av administrative stillinger de siste årene krever nå utvikling av fellestjenester på tvers av enheter og tekniske løsninger som bidrar til effektive administrative prosesser.

Mål 1: Ta i bruk nytt bygg – Domus Juridica

Fakultetet skal identifisere muligheter for forbedret arbeidsmiljø som følge av hele fakultetet fra 1.1. 2020 er samlet i fire bygg, i nærheten av hverandre. Dette vil åpne for nye samarbeidsformer og etablering av større rettsvitenskapelig tverrfaglighet.

Mål 2: Organisasjonsgjennomgang og bedre samhandling på tvers av enheter og nivåer

Fakultetet vil behandle fakultetsstyrets ønske om en gjennomgang av organiseringen av fakultetet.

Fakultetet vil arbeide for forbedringer og endring av arbeidsrutiner som tilpasses det som måtte komme av endret organisering, nye krav og rutiner, eller nye verktøy. Det er et mål for perioden å få til bedre samhandling på tvers av enheter og på tvers av nivåer, både faglig og administrativt.

Mål 3: Arbeidsmiljøundersøkelse

Etter interne flyttinger må fakultetet gjennomføre arbeidsmiljø- og læringsmiljøundersøkelser.

Fakultetet vil følge de anbefalinger som UiO gir for en slik prosess.

2018

Programevaluering av master i rettsvitenskap

Foto: Terje Heiestad
Universitetet i Oslo

SAMMENDRAG

Rettsvitenskap er et av de eldste universitetsfagene, og holder behørig hus i universitetets ærverdige lokaler på Karl Johan. Studieprogrammet er bygd opp som en integrert femårig profesjonsmaster med rundt 2500 studenter. De første årene består av et fastlagt studieløp, mens masterdelen gir stor mulighet for frihet ved å tilby rundt 70 ulike valgemenner, utenlandsopphold, praksis mm.

Tradisjonelt har undervisningen på jusstudiet vært gjennomført ved bruk av forelesninger, kurs og innleveringsoppgaver. De siste årene har studiet fått et større innslag av ferdighetstrening og interaktive undervisningsformer. Det er for eksempel tatt faglige initiativ til bruk av erfaringsbasert læring med rollespill og prosedyreøvelser, og det legges mer vekt på klart språk og muntlig fremstilling. Målet er å fremme en bedre innlæring av stoffet, og å forberede studentene bedre på arbeidslivet.

Den hyppigste vurderingsformen på studiet er 4-6 timers skoleeksamen. Selve eksamensformen er tradisjonell, men fakultetet var blant de første innen høyere utdanning i Norge som gjennomførte digital eksamen for alle kandidater. Fakultetet har også satset systematisk på videoforelesninger, og dette semesteret innføres digitale hjelpemidler (Lovdata Pro) både i undervisningen og under eksamen.

Trass i digitalisering og initiativer i retning av et mer klinisk og interaktivt studium, peker vi i denne egevalueringen på at det fortsatt er en vei å gå for å sikre samsvar mellom det læringsutbyttet vi ønsker våre kandidater skal ha, og de undervisnings- og vurderingsformer vi tilbyr dem. Studentene synes også at de har for lite kontakt med faglærer og får for få tilbakemeldinger. Dette bør ses i sammenheng med forholdstallene på fakultetet som er de høyeste ved UiO, det vil si at vi har færrest fast ansatte lærere sett i forhold til studentantallet. Det medfører en høy andel av innleide eksterne lærekrefter. Samtidig kan det sies å konservere undervisningsformer som forelesningen, og vurderingsformer som skoleeksamen, fordi disse er billige i drift.

Jusstudiet er et av de mest populære studieprogrammene innen høyere norsk utdanning, og inntakskvaliteten på studentene er svært høy. Våre studenter oppgir da også at de har fått plass ved det studiet de aller helst vil være på, og at de finner det faglig utfordrende og jobbrelevant. På den annen side har både fremtidige arbeidsgivere og studentene selv høye krav til prestasjoner, noe som har medført et karakterpress som av mange oppleves som negativt for læringsmiljøet. I tillegg topper fakultetet både klage- og gjentakstatistikken ved UiO. Dette er en av årsakene til at gjennomstrømmingen er lav, og først 1½ år etter normert tid er andelen som har oppnådd en grad oppe i 50 %. Frafallet er på opp mot 30 %. For dem som fullfører, er rundt 85 % i relevant jobb seks måneder etter gradsoppnåelsen.

Fakultetet jobber kontinuerlig med å forbedre studiekvaliteten og læringsmiljøet, og i egevalueringen viser vi til en rekke ulike tiltak som er igangsatt. Det er fokus på varierte undervisnings- og vurderingsformer, på mottak av nye studenter, på bedre kjønnsbalanse i tilsettingen av ansatte og bedre gjennomstrømming av studenter. Arbeidsgruppen ser frem til å følge med på virkningen av igangsatte og kommende tiltak i de seks årene frem til neste periodiske evaluering, og har tro på at vårt fremtidige hjem, *Domus Juridica*, vil bli et godt og faglig viktig sted å være for både studenter og ansatte.

PROGRAM-EVALUERING MASTER I RETTSVITENSKAP

INNHold

Sammendrag.....	1
Programevaluering Master i rettsvitenskap.....	2
1 Innledning.....	4
2 Oppbyggingen av masterprogrammet	4
2.1 Om studieløpet.....	4
2.2 Valgfrihet og valgemner	6
2.2.1 Valgdelen på rettsstudiet	6
2.2.2 Valgemneporteføljen.....	6
2.3 Læringsmål og læringsutbytte.....	7
3 Undervisningsformer.....	9
3.1 Generelt om undervisningen.....	9
3.2 Muntlig trening.....	9
3.3 Skrivetrening.....	10
3.4 Klarspråk.....	10
3.5 Refleksjoner fra arbeidsgruppen	10
4 Vurderingsformer	11
4.1 Om eksamen i rettsvitenskap.....	11
4.2 refleksjoner fra arbeidsgruppen.....	13
5 Digitalisering.....	13
5.1 Digital eksamen	13
5.2 Digitale hjelpemidler	14
5.3 Videoforelesninger (podcast)	14
5.4 Digital læringsplattform.....	15
6 Internasjonalisering.....	15
7 Læringsmiljø	18
7.1 Infrastruktur	18
7.2 Karakterpress.....	18

7.3	Redusere avstand mellom lærere og studenter.....	19
7.4	Mottagelse av nye studenter - fadderuka.....	20
7.5	Studentforeninger.....	20
7.6	Studentenes mulighet for å gi tilbakemelding på læringsmiljøet.....	21
7.7	Universell utforming og tilrettelegging.....	21
8	Gjennomstrømming.....	22
9	Arbeidslivet.....	23
9.1	Praksisplasser.....	23
9.2	Ferdige kandidater.....	24
10	Kjønnsbalanse og integrering av kvinne- og kjønnsperspektiv.....	25
11	Ressurser.....	26
11.1	Faste vitenskapelige tilsatte og forholdstall.....	26
11.2	Administrasjonen.....	27
11.3	Programråd og faglige verv.....	27
12	Bakgrunnsmateriale.....	29

1 INNLEDNING

Alle studieprogram ved Universitetet i Oslo skal evalueres hvert sjette år som en del av kvalitetssystemet for utdanningsvirksomheten. Det er første gang masterprogrammet i rettsvitenskap evalueres etter gjeldende system. Mandatet for egevalueringen ble diskutert i Programrådet for rettsvitenskap (PMR) 12. september og fastsatt av dekanen 1. november 2017. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe for egevalueringen bestående av: Studiedekan og programeier Erling Hjelmeng, professor Kåre Lilleholt, professor Kirsten Sandberg, administrativ representant Kristin Steen Slåttå, studentrepresentant Eirin Jakobsen Avlund og sekretær Gry Anita Hemsing. Gruppen har hatt tre møter i mars og april 2018.

Egevalueringen ser på sammenhengen mellom programmets planlagte læringsutbytte, dets faglige innhold, undervisningsformer og vurderingsordninger. Andre tema som tas opp er internasjonalisering, læringsmiljø, studentenes gjennomføring, arbeidslivsrelevans, kjønnsbalanse og ressursituasjonen.

Tilbakemeldinger fra studenter og ansatte slik de gir seg uttrykk i diverse evalueringer og rapporter, er innarbeidet fortløpende under de relevante kapitteloverskriftene.

2 OPPBYGGINGEN AV MASTERPROGRAMMET

Kandidatløftet fra 1736:

*Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til uforføden
Trætte eller i anden Maade med Raad eller Daad befordre nogen uretvis Sag eller Idræt.*

Dette løftet trykkes på vitnemålet og er en rettesnor for alle jurister. Kandidatene bekrefter at de godtar løftet i StudentWeb.

2.1 OM STUDIELØPET

Mastergraden i rettsvitenskap består av 300 studiepoeng (stp) og er normert til fem års varighet. Ettersom det er et profesjonsstudium utgjør 190 av studiepoengene obligatoriske emner. På bachelornivå inngår emnene ex.phil og ex.fac.

Studiet er bygd opp av fem studieår over ti semestre. 1. og 3. studieår består hovedsakelig av privatrettslige emner, mens 2. og 4. studieår hovedsakelig består av offentligrettslige emner. 5. studieår består av en masteroppgave i kombinasjon med tre valgemner, eller en stor masteroppgave på 60 stp. Ingen emner er større enn 30 stp. Studentene har fra en til tre avsluttende eksamener hvert semester. De obligatoriske studieårsemnene spenner over følgende juridiske fagområder:

- JUS1111 Privatrett I: Avtale- og kjøpsrett og erstatningsrett
- JUS1211 Privatrett II: Juridisk metodelære, fast eiendomsrettsforhold og familie- og arverett
- JUS2111 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter: Statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter

- JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett: Alminnelig forvaltningsrett, velferdsrett, miljørett og EØS-rett
- JUS3111 Formuerett I: Avtalerett, obligasjonsrett og dynamisk tingsrett
- JUS3220 Rettshistorie
- JUS3212 Formuerett II: Dynamisk tingsrett og selskapsrett
- JUS4111 Metode og etikk
- JUS4211 Prosess og straffeprosess: Sivilprosess, strafferett og straffeprosess
- Semiobligatorisk emne på 4. studieår: Studentene må velge mellom rettsøkonomi, retts sosiologi eller rettsfilosofi

10. semester	JUR5030 - Masteroppgave 30 studiepoeng, master i rettsvitenskap		
9. semester	Valgemne / Utleksling	Valgemne / Utleksling	Valgemne / Utleksling
8. semester	JUS4111 - Metode og etikk	Valgemne / Utleksling	Semi-obligatorisk emne; enten JUS4121 - Rettsøkonomi I , JUS4122 - Retts sosiologi I eller JUS4123 - Rettsfilosofi
7. semester	JUS4211 - Prosess og strafferett		
6. semester	JUS3212 - Formuerett II (12 sp)	JUS3220 - Rettshistorie (8 sp)	Valgemne bachelornivå
5. semester	JUS3111 - Formuerett I		
4. semester	JUS2211 - Forvaltningsrett og EØS-rett		
3. semester	JUS2111 - Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter	JFEXFAC04 - Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant	
2. semester	JUS1211 - Privatrett II		
1. semester	EXPHIL03 - Examen philosophicum	JUS1111 - Privatrett I	
	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng

Tabell 1: Oppbygging rettsvitenskap 2018 (<http://www.uio.no/studier/program/jus/oppbygging/>)

2.2 VALGFRIHET OG VALGEMNER

2.2.1 Valgdelen på rettsstudiet

I 3. og 4. studieår kan studentene velge ett valgemne på 10 stp. I 5. studieår velger de mellom ordinær (30 stp) eller stor (60 stp) masteroppgave i selvvalgt tema. De som velger å skrive ordinær masteroppgave skal avlegge 3 valgemner på masternivå.

Studenter kan velge bort valgemner på 5. studieår til fordel for ett semester i utlandet. De kan også velge praksis, enten via fakultetets praksisplasser eller ved et lengre praksisopphold med rettshjelpiltak som Juss-Buss og Juridisk rådgivning for kvinner (JURK). Videre kan godkjent deltagelse i en nasjonal eller internasjonal prosedyrekonkurranse inngå i valgemnene *JUS5040/JUS5041 Prosedyrekonkurranse*. Studenter på tredje studieår kan også velge å avlegge et språkemne i stedet for ett ordinært valgemne på bachelornivå. Fakultetet tilbyr engelsk-, tysk- og fransk for jurister. Hvis studenten ikke reiser på utveksling, er det krav om å avlegge eksamen i ett språkemne eller ett valgemne på engelsk.

Det er en mulighet å sette sammen valgemner og masteroppgave til en profil, som er en faglig spesialisering der studentene plukker valgemner fra en forhåndsgodkjent liste. Det vil fremgå av vitnemålet dersom studenten har valgt en profil. Studiet tilbyr i dag profiler innen følgende fagområder:

- Arbeidsliv og ikke-diskriminering
- Internasjonal rett
- Internasjonale kommersielle relasjoner
- Komparativ rett
- Marked, innovasjon og konkurranse
- Naturressurser og miljø
- Skipsfart og offshore
- Personvern, sikkerhet og digital forvaltning (fom høsten 2018)
- Velferd og likeverd

2.2.2 Valgemneporteføljen

Fakultetet tilbyr 71 valgemner hvorav 28 kan tas både på bachelor- og masternivå. Ett valgemne gis kun på bachelornivå, mens de resterende 42 kun gis på masternivå. Av de 71 emnene er 48 engelske.

Valgemnene fordeler seg omtrent jevnt mellom offentligrettslige og privatrettslige fag. Institutt for offentlig rett tilbyr 29 valgemner som spenner over tema som skatterett, helse rett, rettshistorie, kvinnerett og menneskerettigheter. I tillegg tilbyr de konflikthåndtering og forhandlinger som er mer dialogbasert enn de tradisjonelle valgemnene. Senter for menneskerettigheter tilbyr 4 valgemner innen menneskerettigheter, utlendingsrett og prosedyre. Institutt for privatrett tilbyr 25 valgemner som spenner over tema som arbeidsrett, EU-rett, ekspropriasjon og immaterielle rettigheter. Nordisk senter for sjørett tilbyr 13 valgemner innen sjørett, forsikring og petroleumsrett.

Valgemnene er et tilbud til studentene på rettsstudiet, men retter seg også mot innreisende utvekslingsstudenter. I tillegg kan studenter fra andre studieprogram ved UiO få opptak til emnene på bachelornivå.

Valgemnene tas også av privatister, uteksaminerte jurister og andre eksterne kandidater fra arbeidslivet samt rettsvitenskapsstudenter fra universitetene i Tromsø og Bergen og høyskoler som har oppfylt forkunnskapskravene. Mange av valgemnene har derfor en stor og heterogen studentgruppe. Kun ett valgemne har adgangsbegrensning. De øvrige er åpne for alle som ønsker å avlegge eksamen. De mest populære emnene kan ha opp mot 350 eksamenskandidater fordelt på bachelor- og masternivå, men de fleste av emnene har mellom 20-60 studenter fordelt på begge nivåer.

Antallet valgemner er et tema som har blitt diskutert flere ganger og i flere fora de siste årene. Fakultetet har blitt anbefalt av diverse utvalg og eksterne komiteer å redusere antallet med henvisning til at det er ressurskrevende å ha en så bred portefølje. Andre har pekt på at det er manglende helhetstenkning og strategi knyttet til hvilke emner fakultetet tilbyr. Fakultetet har i 2017 og 2018 hatt en gjennomgang av valgemnene, og arbeidsgruppen har levert sine anbefalinger.

Arbeidsgruppen konkluderer med at valgemnene er et viktig og variert undervisningstilbud for fakultetet. Flere av valgemnene er forskningsnære/tilknyttet forskergrupper. De har en høy andel interne undervisere og er etterspurt både blant våre studenter og av ulike eksterne kandidater. Arbeidsgruppen har anbefalt at valgemnene bør tilby varierte vurderingsformer og kunne utvide undervisningstilbudet noe.

Det har vært et langvarig problem at det har vært vanskelig å opprette nye valgemner i en allerede stor og ressurskrevende portefølje. For å løse dette, vil fakultetet legge ned alle valgemner hvert fjerde år. I forkant av nedleggelsen skal det være en prosess ved hvert institutt hvor de gjennomgår eksisterende og nye valgemner. Basert på tilgjengelige interne ressurser, pågående forskning og tilknytting til engelskspråklige programmer og profiler, vil instituttene avgjøre hvilke valgemner som skal tilbys i den kommende fireårsperioden. Porteføljen reduseres fra 71 til 50 emner og hvert institutt må prioritere sine ønsker og sin ressursbruk innenfor en gitt ramme.

2.3 LÆRINGSMÅL OG LÆRINGSUTBYTTE

Masterprogrammet i rettsvitenskap er et profesjonsstudium som skal kvalifisere studentene for ansettelse i juridiske yrker innen blant annet rettsvesen, påtalemyndighet og politivesen, statlig og kommunal forvaltning, næringsliv, organisasjonsliv, utdanningssektoren og i forskning.

Jurister skal alltid legge til grunn høye etiske standarder og de skal kjenne og følge normene for faglig og akademisk redelighet. Gode jurister skal ha så vel menneskelige som faglige ferdigheter. Gjennom studiet skal studentene få kunnskap om forholdet mellom jussen og samfunnet, om reglers virkning og utvikling. Utdannelsen gir store muligheter til å påvirke andre menneskers tilværelse og til å delta i utforming av samfunnet. Med dette følger et stort ansvar.

Ved gjennomført studium skal studenten ha følgende kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om juridisk metode

- God kunnskap om retten på de fagområder som omfattes av studiet
- God kunnskap om sammenhengen mellom internasjonal og nasjonal rett
- God kunnskap om de verdiene som ligger til grunn for retten
- God kunnskap om vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- God kunnskap om retten i et historisk perspektiv
- God kunnskap om etiske utfordringer og juristers rolle i samfunnet
- Spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av masteroppgaven

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål, også på ukjente rettsområder
- Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt på en tydelig og presis måte
- Utrede rettsreglene innen ulike rettsområder
- Bidra til å utforme lovforslag, avtaler, vedtekter og andre juridiske dokumenter
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene
- Gjennomføre et avgrenset forskningsprosjekt under veiledning og i tråd med forskningsetiske normer

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Gjennomføre ulike typer juridiske arbeidsoppgaver
- Løse nye problemer og bidra til nytenking i en rettslig sammenheng
- Forstå og vurdere sammenhenger mellom retten og samfunnet, herunder rettens plass i styring av samfunnsutviklingen
- Reflektere over jussens forhold til andre fag
- Identifisere etiske og yrkesetiske problemstillinger relatert til jussen og håndtere disse på en forsvarlig måte
- Samarbeide med jurister og andre profesjoner om rettslige problemstillinger
- Formidle juridiske resonnementer til jurister, andre profesjoner og allmennheten
- Fremme rett og rettferdighet

Det sentrale spørsmålet er om undervisnings- og vurderingsformene støtter opp om den kompetanse og de ferdigheter vi ønsker at studentene skal tilegne seg: Underviser vi i det vi vurderer, og vurderer vi i henhold til de læringsmålene vi har satt? Det skal vi se nærmere på i de neste to kapitlene.

3 UNDERVISNINGSFORMER

3.1 GENERELT OM UNDERVISNINGEN

Den vanligste formen for undervisning i rettsvitenskap er forelesninger og ulike typer gruppeundervisning i form av kurs med 25-40 studenter. I tillegg gis følgende undervisningstilbud på de ulike studieårene:

- 1. studieår: Skrive-/oppgavetrening i kjøps- og avtalerettskurs. Parallell skrive/metodetrening i metodekurs. Opplæring i Lovdata Pro. Kollokvier med ca. 5-6 studenter per gruppe.
- 2. studieår: Semesteroppgave. Prosedyrekonkurranse i folkerett.
- 3. studieår: Obligatorisk kurs. Skrivetrening hvor studentene retter for hverandre.
- 4. studieår: Filmer med introduksjon til strafferetten.
- 5. studieår: Valgemne i prosedyrekonkurranse, forhandlinger, oral advocacy. Skriveseminarer for masteroppgaveskrivere. Fokus på Klarspråk. På masteroppgaven gis det tilbud om individuell veiledning: 15 timer på en ordinær 30-studiepoengs masteroppgave og 30 timer på en stor 60-studiepoengs masteroppgave.

På valgemner gis det i utgangspunktet kun plenumsforelesninger, men siden 2016 har enkelte engelske valgemner hatt *tutor-led students activities* (TULSA). TULSA er smågruppeundervisning hvor det legges stor vekt på studentenes muntlige aktivitet. Undervisningen ledes av fakultetets stipendiater eller postdoktorer som har særskilt faglig kompetanse.

Rettsstudiet har lite obligatorisk oppmøte og få obligatoriske aktiviteter. Det alle må ta er:

- 2. studieår: Deltagelse på fakultetsbibliotekets kurs i kildesøk. Gjennomføre en prosedyreøvelse.
- 3. studieår: Gjennomføre et kurs bestående av kildesøk, oppgavekurs, individuell skriftlig oppgave og muntlig presentasjon.
- 4. studieår: Deltagelses på kurs i yrkesetikk.

Den lave andelen obligatorisk undervisning gjenspeiles i resultatene fra Studiebarometeret hvor studentene i rettsvitenskap oppgir at de bruker 29 timer i uken på egenstudier. UiOs snitt er 23 timer per uke, og det er det høyeste nasjonalt. Når det kommer til eget læringsutbytte, så oppgir studentene at de mener det er bra på teori, selvstendighet, refleksjon og skriftlig kommunikasjon. Ferdigheter innen forskning- og utviklingsarbeid, muntlig kommunikasjonsevne, samarbeid og evne til å tenke nytt scorer lavt.

3.2 MUNTLLIG TRENING

I 2017 og 2018 er det innført noen nye muntlige elementer i andre studieår. På emnet i folkerett (JUS2111) er det en obligatorisk prosedyreøvelse med fokus på argumentasjonsteknikk. Studentene er delt opp i lag og skal presentere sin sak på tilmålt tid og svare på eventuelle spørsmål fra dommerne.

På emnet i forvaltningsrett (JUS2211) er det en justerende muntlig eksamen som etterfølger en individuell semesteroppgave. På muntlig eksamen skal studenten presentere sin oppgave, begrunne sitt utvalg av

litteratur og kilder og utdype eventuelle faglige spørsmål knyttet til semesteroppgaven. I forkant av muntlig eksamen gis det tilbud om kursundervisning i muntlig presentasjonsteknikk.

I valgemnet i forhandlinger gjennomfører studentene rollespill og andre praktiske øvelser. I tillegg er det krav om å gjennomføre en muntlig presentasjon som del av det obligatoriske kurset på 3. studieår.

3.3 SKRIVETRENING

Studentene har mulighet til å levere inn flere såkalte kurs- og fakultetsoppgaver på 1. - 4. studieår. Det gis ordinært en kurs- og en fakultetsoppgave i hvert fag på alle semesteremner. Kursoppgavene er en integrert del av kursundervisningen, mens fakultetsoppgavene er et eget skrivetilbud ved siden av undervisningen med kun eksterne rettere. Kurs- og fakultetsoppgavene er ofte tidligere eksamensoppgaver, og de gir dermed skrive- og sjanger trening før skriftlig skoleeksamen. Retterne gir tilbakemeldinger på teksten, og en veiledende karakter.

De fleste studenter leverer fakultetsoppgaver i starten av sitt studium, deretter avtar innleveringene. Det er oppnevnt en person som har det overordnede faglige ansvaret for skrivetrening ved fakultetet. Vedkommende er i dialog med de studieårsansvarlige med tanke på å differensiere skrivetilbudet på studieårene i større grad, for dermed å bedre treffe det studentene ønsker å trene på.

3.4 KLARSPRÅK

I 2016 inngikk Det juridiske fakultet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) en avtale om klarspråk. Et av formålene med avtalen er å innføre klart juridisk språk som del av undervisningen på rettsstudiet. Midlene fra KMD knyttet til avtalen skal brukes til å etablere et professorat og tre stipendiatstillinger over ti år. Fra og med våren 2018 er klarspråk en del av læringskravene i faget juridisk metodelære på emnet JUS1211 i 1. studieår.

3.5 REFLEKSJONER FRA ARBEIDSGRUPPEN

Undervisningsformene på masterstudiet synes å være godt tilpasset læringsmålene knyttet til teoretisk kunnskap og forståelse. I all hovedsak dreier det seg om tradisjonelle undervisningsformer der fokus ligger på innlæring av teoretisk kunnskap. Studiet inneholder få obligatoriske elementer, slik at studentene har høy grad av frihet til selv å definere sin studiehverdag. I praksis innebærer dette at studentene i stor utstrekning benytter selvstudium som arbeidsform. En negativ konsekvens av dette kan være at det øker risikoen for frafall i løpet av studiet. På dette punktet er det imidlertid grunn til å fremheve den nye metodeundervisningen på første studieår, med mindre grupper og integrert skriveopplæring, som et tiltak som kan motvirke frafall. Det er også etablert innslag av obligatoriske elementer i 2. (prosedyrekonkurranse) og 3. studieår (obligatorisk kurs med muntlig presentasjon). Alt i alt fremstår likevel studiet som relativt tradisjonelt pedagogisk sett.

Vurdert opp mot læringsmålene knyttet til ferdigheter anser arbeidsgruppen at undervisningstilbudet i noe varierende utstrekning er tilpasset. Ferdigheter i å identifisere rettslige problemstillinger,¹ drøfte og løse rettsspørsmål og foreta rettspolitiske drøftelser, må anses ivaretatt i kursundervisningen, gjennom skrivetrening² og tilbudet om oppgaveinnlevering. Undervisningstilbudet i de obligatoriske emnene gir i mindre utstrekning trening i å spesifikt argumentere for bestemte rettslige standpunkter, eller gi målrettet undervisningstilbud i ferdigheten "Bidra til å utforme lovforslag, avtaler, vedtekter og andre juridiske dokumenter".³ Våren 2018 er det imidlertid innført en obligatorisk prosedyrekonkurranse på 2. studieår. Videre gir enkelte av fakultetets valgemenner ferdighetsøving innenfor disse temaene, som valgemnet i prosedyrekonkurransen, faget JUS5912 - Legal Writing and Oral Advocacy in International Law, faget JUS5070 Forhandling og faget JUS5502 Lovgivningslære. De fleste valgemenner tilbyr imidlertid kun forelesninger, og det hadde vært ønskelig med mer studentaktive læringsformer. Dette er spesielt viktig på emner med høye studenttall hvor det er vanskeligere å komme i dialog med studentene.

Læringsmålene under "Generell kompetanse" fokuserer på samarbeid (herunder med andre profesjoner), formidling, forståelse av jussens rolle i samfunnet, evne til nytenkning og rettspolitikk. Denne kompetansen må sies å være en integrert del av juridisk kompetanse. Dette gjør det i sin tur nødvendig å integrere slike perspektiver i undervisningen. Selv om denne kompetansen mer er et spørsmål om undervisningens innhold og innretning enn form, er den nært knyttet opp mot de ferdighetsbaserte kompetansemålene og dermed noe som nok i større utstrekning bør komme inn i studentaktive læringsformer. Dette gjelder typisk formidling.

Undervisningsformene ved fakultetet fremstår med en del unntak som tradisjonelle og tilpasset et teoretisk studium. I senere år har det vært et større fokus på læring gjennom ferdighetstrening, både gjennom en mer systematisk skriveopplæring og også obligatoriske muntlige elementer. Det er grunn til å gjennomgå særlig kursundervisningen med sikte på videreutvikling i retning av mer ferdighetsbasert trening, som også vil effektivisere innlæringen av det teoretiske stoffet.

4 VURDERINGSFORMER

Det er en kjent sak at eksamen styrer studentatferden. Det betyr at vi gjennom vurderingsformene kan legge store føringer på studentenes arbeidsform.

4.1 OM EKSAMEN I RETTSVITENSKAP

Den vanligste vurderingsformen på rettsstudiet er skriftlig skoleeksamen på PC i enten 4, 5 eller 6 timer. Dette er vurderingsformen på alle obligatoriske semesteremner på 1. - 4. studieår med to unntak:

- JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett: Semesteroppgave med justerende muntlig (etterfulgt av 4 timers skoleeksamen)

---

¹ På dette punktet har PMR vedtatt at fra og med høsten 2018 skal de konkrete rettslige grunnlagene for løsning av praktikumsoppgaver til eksamen ikke oppgis eksplisitt i oppgaveteksten.

² I kurset i kjøps- og avtalerett på JUS1111 leverer studentene en mindre skriftlige oppgave i løpet av den første uken.

³ Valgemnet JUS5502 - Lovgivningslære fokuserer imidlertid på utforming av lovtekst.

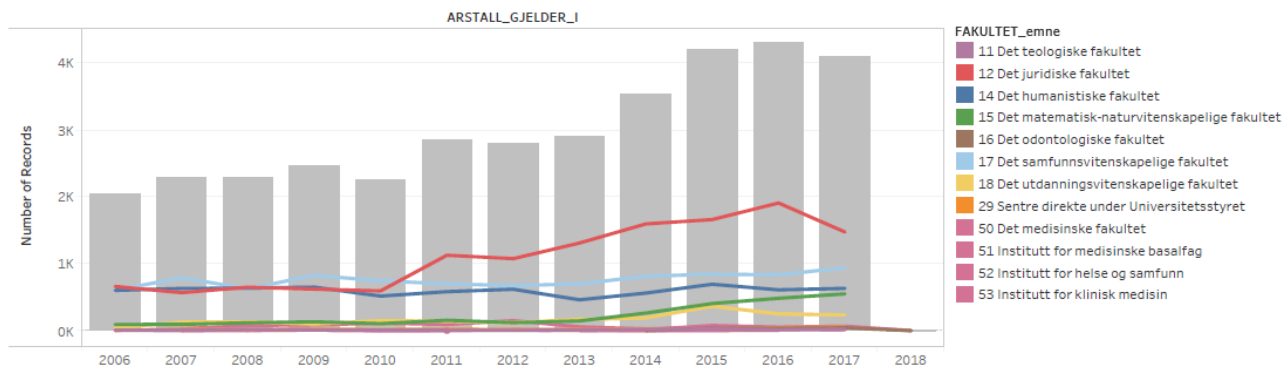
- JUS3220 Rettshistorie: Kort hjemmeeksamen

AV 71 valgemner har 62 fire timers skriftlig skoleeksamen, mens ni emner har vurderingsformer som inkluderer semesteroppgave og/eller hjemmeeksamen. Masteroppgaven er en individuell skriftlig oppgave.

Til de skriftlige skoleeksamenene på 1. – 4. studieår, opprettes det hvert semester oppgaveutvalg som utarbeider eksamensoppgaver og sensorveiledninger for hvert studieår. Oppgaveutvalgene består av en faglig eksamensleder, en vara faglig eksamensleder, en representant for eksterne sensorer og to studentrepresentanter. Disse representantene gjennomfører en prøveløsning av eksamensoppgaven før den godkjennes for bruk. Å sitte i oppgaveutvalget går på omgang blant de interne i faggruppen. På valgemnene er det ansvarlig faglærer som leverer eksamensoppgave og evt. sensorveiledning i sitt emne.

Ordningen med oppgaveutvalg har fulgt med fra tidligere tiders store årseksamener, og medfører at det legges mye ressurser i det å lage eksamensoppgaver. Det kan være en svakhet ved utvalgene at de som faktisk underviser ikke nødvendigvis sitter der. Dette i motsetning til på valgemnene hvor faglærer selv lager eksamensoppgaven, og i større grad kan sikre samsvar mellom undervisning og vurdering.

På alle emnene i rettsstudiet gis det karakterer. Det er også et høyt karakterpress på studiet, og relativt få eksamener sammenlignet med andre studier ved UiO (og andre norske utdanningsinstitusjoner). Kandidatundersøkelser utført av Juristforbundet i 2016 og 2017 viser at kandidatene selv tror at karakteren er viktig for arbeidsgiver og dermed hvilke jobbmuligheter den enkelte mener å ha. Dette avspeiles i at Det juridiske fakultet ligger desidert høyest på UiO både i antall klager og antall gjentak av eksamen.

Tabell 2: Antall klager på eksamenskarakter UiO 2006 – 2017 (Tableau)

Det er svært viktig for ansatte, sensorer og studenter at eksamen gjennomføres på en rettferdig og faglig god måte. Fakultetet bruker uten unntak to sensorer på alle emner som inngår i rettsstudiet. Andelen eksterne sensorer er høy, og det kan være at flere interne undervisere burde brukes for å sikre kvalitet og relevans i vurderingen sett opp mot undervisningen. Det er mulig at interne undervisere også vil kunne begrunne karakteren bedre, og slik styrke det læringsutbyttet studentene kan få gjennom sensors tilbakemelding på eksamensbesvarelsen.

Fakultet har en tilsynssensor som fører tilsyn med eksamen hvert år. Vår nåværende tilsynssensor har gjennomgått 1. - 4. studieår, og kommentert at for alle studieår er hovedintrykket at fakultetet prøver å

vurdere studentene på en upartisk og faglig betryggende måte. Eksamensoppgavene er omfangsrike og detaljerte, men vurderer studentene på de sentrale læringskravene. Tilsynssensor har hatt flere anbefalinger knyttet til sensorveiledninger, herunder at disse ikke bør være for omfangsrike og settes inn i en felles mal for å sikre likhet i sensuren. På oppfølging av Kunnskapsdepartementet har UiO konkludert med at det skal utarbeides sensorveiledning for alle emner. Fakultetet er allerede kommet langt i dette arbeidet og skal ha dette på plass i løpet av høsten 2018.

4.2 REFLEKSJONER FRA ARBEIDSGRUPPEN

Det har vært en ønsket utvikling fra fakultetsledelsen å innføre mer varierte vurderingsformer. Bakgrunnen er blant annet Læringsmiljøundersøkelsen fra 2012 hvor ¼ av studentene mente deres kompetanse i liten grad måles på en god og hensiktsmessig måte. Studiebarometeret viser samme tendens: Eget læringsutbytte oppleves bra på teori, selvstendighet, refleksjon og skriftlig kommunikasjon, mens læringsutbyttet innen forskning- og utviklingsarbeid, muntlig kommunikasjonsevne, samarbeid og evne til å tenke nytt scorer lavt.

De mest utbredte eksamensformene prøver studentene i å identifisere rettslige problemstillinger og foreta en drøftelse av disse på bakgrunn av et gitt faktum. I tillegg prøves evne til teoretiske fremstilling og rettspolitiske vurderinger gjennom teorioppgaver. Det er ganske innlysende at disse eksamensformene i liten utstrekning prøver andre ferdigheter som muntlig fremstilling, å argumentere for bestemte juridiske standpunkt og utforming av juridiske dokumenter.

Gitt forutsetningen om at det er eksamensformen som styrer studentenes adferd gjennom semesteret, fremstår også disse eksamensformene mindre godt egnet til å stimulere til samarbeid og studentaktiv læring. For eksempel vil trening foran en prosedyrekonkurranse i langt større utstrekning innebære at eksamen oppmuntrer til en arbeidsform som gjør at studentene arbeider aktivt med stoffet.

Samtidig har fakultetet forsøkt å utnytte koblingen mellom eksamen og arbeidet gjennom semesteret til å fremme realistiske arbeidsformer. Dette gjelder særlig innføringen av digitale hjelpemidler (jf. nedenfor), der studentene kan arbeide aktivt i et digitalt rettskildeverktøy og gjøre personlige tilpasninger, henvisninger og understrekninger gjennom semesteret, og ha tilgang til dette under eksamen.

5 DIGITALISERING

Rettsvitenskap har de siste årene jobbet målrettet med digitalisering av undervisning og vurdering.

5.1 DIGITAL EKSAMEN

Det juridiske fakultet har vært helt i front ikke bare på UiO, men også nasjonalt i digitalisering av eksamen. Allerede i 2015 var 100 % av eksamenene på rettsvitenskap digitale. Dette kunne gjennomføres blant annet fordi universitetets IT-avdeling utviklet et eget skreddersydd system hvor studentene satt på stasjonære pc'er på lesesalene, kunne skrive sin besvarelse i word og levere digitalt.

Fakultetet besluttet at den raskeste måten å oppnå digital eksamen for alle studenter på, var å flytte den tradisjonelle skoleeksamen fra papir til pc. Sagt på en annen måte; Å "sette strøm» på eksisterende vurderingsformer. Dette var således ikke et pedagogisk prosjekt, men for studentene var det allikevel en viktig forbedring å kunne gå fra penn til tastatur. Dette vises også i prosjektets sluttrapport fra 2015 hvor 95 % oppgir at de er fornøyde med ordningen, og 96 % oppgir at de foretrekker digital eksamen fremfor papirbasert eksamen.

I 2015 ble universitetets felles prosjekt *UiO digital eksamen* etablert, og gjennom anbudskonkurranse ble firmaet Inspira Assessment valgt som leverandør av universitetets digitale eksamenssystem. Dette er et system som gir mulighet for en lang rekke ulike vurderingsformer, for eksempel kan det spilles av lyd- eller videofiler, legges inn bilder, åpnes for at ulike digitale hjelpemidler eller nettsteder skal være tilgjengelige under eksamen etc. Det ble også investert i skreddersydde felles eksamenslokaler for hele UiO i Silurveien. JUS har startet flytting av eksamen fra sentrum til Silurveien og innen våren 2019 vil alle eksamener i rettsvitenskap foregå der. Fra og med våren 2018 foregår de også i Inspira. Dette åpner for nye digitale vurderingsformer, og gir også en rekke andre muligheter som det bør vurderes om skal tas i bruk. For eksempel kan sensor legge skriftlige tilbakemeldinger/begrunnelse inn i kandidatens besvarelse, og deretter gjøre dette tilgjengelig for kandidaten etter sensur. Det er også mulig å ta ut statistikk som kan brukes til læringsanalyser for å lage bedre fremtidige eksamensoppgaver.

5.2 DIGITALE HJELPEMIDLER

Norsk lovsamling og tilhørende rettskilder er sentrale i undervisning og eksamen i rettsstudiet. Under eksamen har studentene fått ha med seg norske lover og forskrifter, diverse ordbøker med mer. Reglementet for hjelpemidler til eksamener er omfattende og komplisert og reiser flere tolknings spørsmål. Fra fagmiljøene er det stadig henvendelser om revisjon av hjelpemiddelreglement, særlig ved at det etterspørres mulighet til å vise til ytterligere rettskilder, for eksempel nemnds- og forvaltningspraksis.

Siden gjeldende lover og rettskilder finnes digitalt, har fakultetet inngått et samarbeid med Lovdata om å utvikle Lovdata Pro slik at det kan fungere som et digitalt hjelpemiddel både i undervisningen og under eksamen. Slik vil studentene få tilgang til rettskildene gjennom digitale verktøy hvor de kan arbeide aktivt med innarbeidelser, henvisninger og gruppering av kilder gjennom semesteret. Lærerne kan legge til relevante og aktuelle dommer underveis i undervisningen, istedenfor å være bundet av forhåndstrykte kompendier med et mer statisk utvalg av rettskilder. Eventuelle dokumenter som ikke finnes i Lovdata, kan legges til som pdf.

Digitale hjelpemidler gjennomføres under eksamen for første gang våren 2018 for studenter på første år i emnet JUS1111. Gjennomføringen vil bli evaluert.

5.3 VIDEOFORELESNINGER (PODCAST)

Tilnærmet 100 % av alle forelesninger på rettsvitenskap gjøres tilgjengelig som videoforelesning eller lydopptak på emnenes semestersider. Det er gjort noen få unntak for lærere som ikke ønsker at deres

forelesninger skal formidles på denne måten. Tilbakemeldingene fra studentene er positive – dette er noe de ønsker både for å repetere stoffet og for å få med seg undervisning de ellers ville gått glipp av.

Det er også laget korte pedagogiske videoer på noen emner som introduksjon til forelesninger, og på andre for å skape interesse for valgemner.

5.4 DIGITAL LÆRINGSPLATTFORM

UiO har i mange år brukt den digitale læringsplattformen Fronter. På rettsvitenskap har de fleste emner brukt Fronter, dog først og fremst som et system for å administrere innleveringer og dele fagstoff. En moderne digital plattform bør gi underviserne fleksible og brukervennlige løsninger og studentene et digitalt læringsmiljø som engasjerer. Avtalen med Fronter er gått ut på dato, og etter en nasjonal anbudsprosess i sektoren ble løsningen Canvas Instructure valgt.

Rettsvitenskap piloterer våren 2018 CANVAS på alle obligatoriske emner på 1. - 4. studieår inkludert exfac. Det er et mål å ta i bruk CANVAS til læring på en mer aktiv måte enn det har vært mulig å gjøre med Fronter.

6 INTERNASJONALISERING

Fakultet har utvekslingsavtaler med over 100 anerkjente læresteder i Europa, USA, Canada og Australia. Vi ønsker at våre studenter skal reise ut for å utvide sin faglige kunnskap, bli kjent med en annen retts- og undervisningskultur, tilegne seg et nytt språk og se faget fra et nytt perspektiv.

På grunn av den innlagte progresjonen i rettsstudiet, er det ikke lagt opp til at det er mulig å reise ut før på masternivå. Samtidig som muligheten for å reise på utveksling åpner seg i 4. og 5. studieår, er det også mulig å velge mellom en rekke konkurrerende studietilbud her hjemme: Praksisordning, rettshjelptiltak som Jussbuss og JURK og en stor portefølje av valgemner. Majoriteten av studentene velger dermed å bli ved UiO. Disse studentene møter internasjonale perspektiv som en integrert del av de obligatoriske fagene, og ved at det er obligatorisk å følge minst ett valgemne på engelsk. Dette er også ment å øke kontakten mellom internasjonale og norske studenter.

Studiebarometeret hadde for første gang i år spørsmål om internasjonalisering, og svarene fra rettsvitenskapsstudentene kan tyde på at integrasjonen mellom de norske og utenlandske studentene ikke fungerer etter intensjonen. Over 80 % svarer at det ikke er god faglig og/eller sosial integrering mellom studentgruppene. Det er ellers verdt å merke seg at våre studenter er tydelige på at de foretrekker norsk pensum og norsk undervisningsspråk.

Som ledd i rekrutteringsarbeidet for at studenter skal reise ut, arrangeres det utvekslingsmesse hvert semester. Her presenterer innreisende studenter sine hjeminstitusjoner for de norske studentene. I tillegg holdes det to årlige informasjonsmøter hvor tidligere utvekslingsstudenter deler sine erfaringer. De utreiste studentene sender dessuten reisebrev hjem til fakultetet som publiseres på nettsidene slik at andre studenter kan bli inspirert.

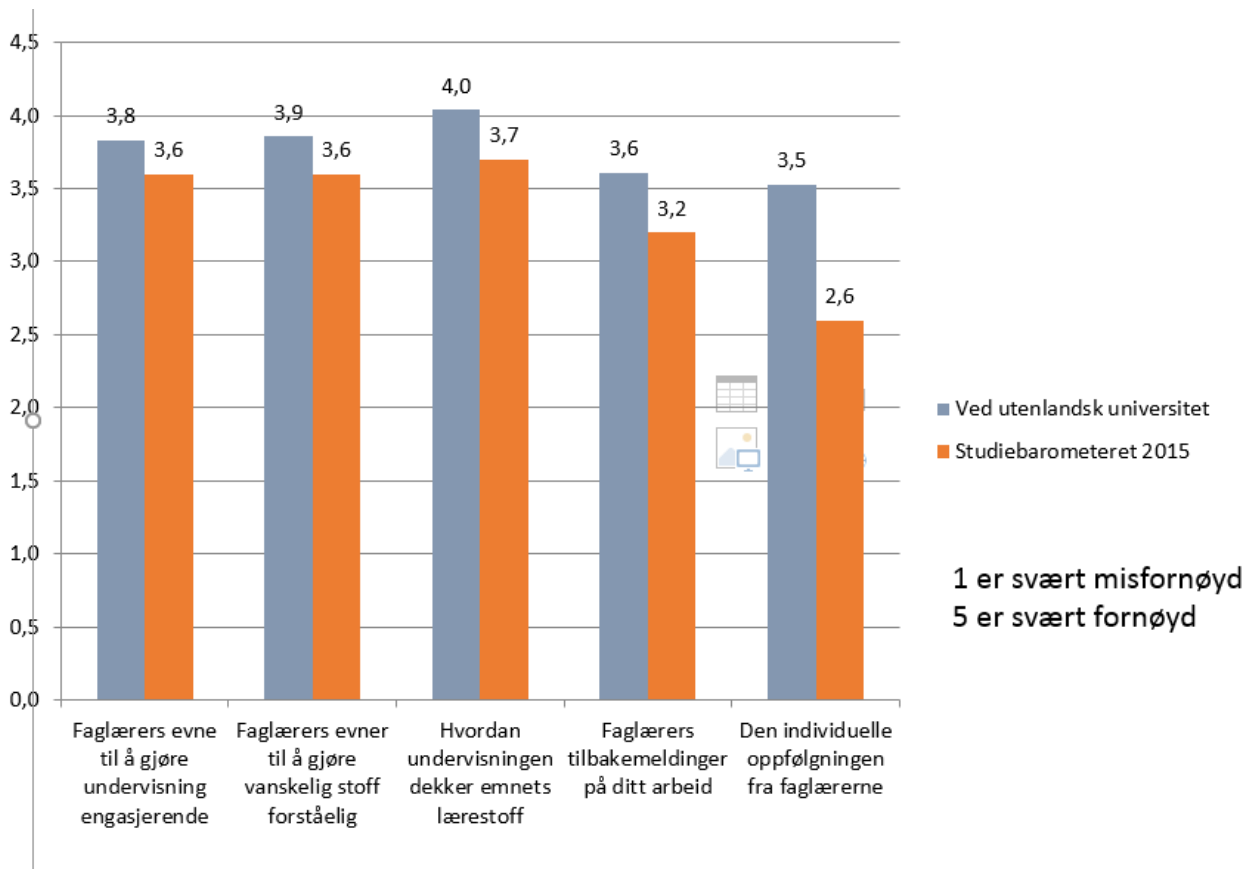
Tall fra de siste årene viser en stigende tendens i innreisende studenter, og de to siste årene også for utreisende:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Innreisende	148	148	140	159	183	202	218	209	239
Utreisende	94	105	78	94	117	113	91	144	153

Tabell 3: Utvekslingsstudenter (Tableau)

De mest populære utreiselandene er de engelskspråklige med australske universiteter på toppen. Det er gjennomført spørreundersøkelser blant de utreisende studentene hvert år siden 2014. Svarprosenten er rundt 70, og resultatene er stabile fra år til år. Studentene er overveiende fornøyde med valg av studiested, og 90 % vil anbefale sitt studiested til andre. Utenlandskonsulenten ved fakultetet oppgis som den viktigste informasjonskilden, etterfulgt av informasjon på nett og erfaringer fra tidligere utvekslingsstudenter. Studentene oppgir at de er mest fornøyd med administrasjonens hjelp før avreise, mens fagmiljøet synes å være lite involvert i prosessen.

For dem som reiser, er utvekslingsoppholdet en suksesshistorie! 100 % av dem som svarer på fakultetets undersøkelse vil anbefale sine medstudenter å reise på utveksling. Over 70 % er fornøyde med det faglige tilbudet og de returnerer til UiO med 30 ESCT (studiepoeng) som er full studieprogresjon. Det er også interessant at rundt 70 % er fornøyd eller svært fornøyd med interaksjonen og tilgjengeligheten til faglærere ved vertsuniversitetet. Dette er jevnt over bedre resultat enn studentene som er hjemme gir. I blant annet Studiebarometeret går interaksjon med faglærer igjen som en av de tingene studentene er minst fornøyd med, ref. tabell neste side.

Tabell 4: Sammenligning: Resultat fra Studiebarometeret for master i rettsvitenskap og undersøkelsen for utreisende

På spørsmål om hva Det juridiske fakultet kan lære av studiestedet studentene utvekslet til, går følgende tema hyppigst igjen i svarene:

- Mer kontakt mellom lærer og student
- Mer tilgjengelige faglig ansatte
- Bedre faglig oppfølging av studenter
- Færre studenter på grupper/mer gruppeundervisning
- Mer variert undervisning, diskusjoner og muntlig framlegg
- Mer praktisk fokus
- Ulike eksamensformer

Fakultetet satte i 2017 ned en gruppe som skal utarbeide en helhetlig internasjonaliseringsstrategi. Gruppen skal levere sine anbefalinger våren 2018, og skal blant annet:

- Vurdere tiltak som sikrer en bedre kobling mellom internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid og dermed økt involvering av fagmiljøet
- Vurdere ønsket nivå på antall inn- og utreisende utvekslingsstudenter på fakultetet
- Vurdere tiltak for økt involvering av fagmiljøet i promoteringen av utvekslingsmulighetene

- Vurdere tiltak for å sikre økt internasjonalisering hjemme samt bedre integrasjon av fakultetets internasjonale studenter
- Vurdere om de eksisterende kriteriene for innpassing av utenlandske juridiske mastergrader (LLM) kan gjøres mer fleksible, slik at flere jusstudenter velger å erstatte 5. studieåret med en LLM
- Vurdere etableringen av praksisordning for både inn- og utreisende studenter

7 LÆRINGSMILJØ

Med læringsmiljø menes alle institusjonelle og organisatoriske betingelser som bidrar til studentens læring. Læringsmiljø omfatter både fysiske og psykososiale faktorer.

Resultatene fra Studiebarometeret 2017 viser at rettsvitenskapsstudentene, i likhet med andre UiO-studenter, er spesielt fornøyde med informasjonen på studieprogrammet og med bibliotekstjenestene. Det de er minst fornøyde med er miljø - både mellom studenter og mellom faglige og studenter, tilbakemelding og veiledning samt mulighet til å påvirke innhold og opplegg i studieprogrammet og hvordan kritikk og synspunkter fra studentene blir fulgt opp.

7.1 INFRASTRUKTUR

Det juridiske fakultet holder til i diverse eide og leide bygninger i sentrum. Deriblant de fredete bygningene på Karl Johan som er Norges eldste universitetsbygninger, tatt i bruk i 1851. Det er historisk sus over lokalene, men de er ikke så godt egnet til dagens behov. Et nytt bygg er dermed under oppføring, og i løpet av senhøsten 2019 vil studentene kunne flytte inn i Domus Juridica på Tullinløkka. Her vil det blant legges vekt på fleksible undervisningsrom som er bedre egnet for samhandling og varierte læringsaktiviteter. Det vurderes også om det skal lages et eget område hvor lærere og studenter kan møtes uten avtale og utenfor undervisningen – en slags «bemannet fagsofa».

7.2 KARAKTERPRESS

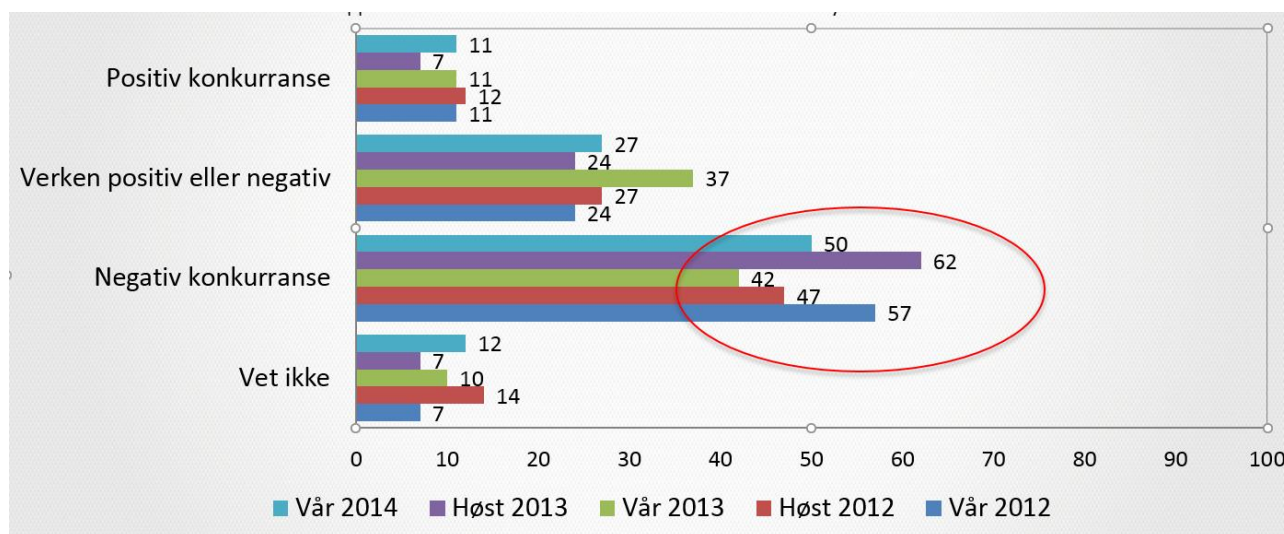
Karakterpresset på jusstudiet oppleves som høyt av mange studenter, og mange har høye ambisjoner på egne vegne. I Studiebarometeret oppgir nærmere 90 % av respondentene at deres mål er å få bedre karakterer enn gjennomsnittet. Dette kan ses i sammenheng med at rettsvitenskap ved UiO er et studieprogram med høy inntakskvalitet. Våre studenter er vant til å være best eller blant de beste fra sine kull på videregående skole. Studieprogrammet er også blant de mest populære i høyere utdanning i Norge, og det er nærmere 6 kvalifiserte søkere per studieplass.

STUDIEPRO..	ARSTALL	TERMINKO..	Studieplasser	Søkere	1.prioritet	antall 1. pri pr studieplass	kval. 1. pri pr studieplass	Fått tilbud (NOM)	Svart ja	Andel ja av tilbud	Møtt
JFM5-RV Ret	2013	HØST	430	6 665	2 757	6,41	5,91	803	650	80,9%	576
tsvitenskap (jus)	2014	HØST	430	6 531	2 595	6,03	5,53	779	601	77,2%	544
	2015	HØST	430	6 911	2 727	6,34	5,88	780	593	76,0%	516
	2016	HØST	430	6 454	2 513	5,84	5,56	756	582	77,0%	501
	2017	HØST	430	6 454	2 487	5,78	5,50	741	548	74,0%	480

Tabell 5: Søkere per plass (Tableau)

I Kandidatundersøkelsene 2012-14 beskriver tidligere jusstudenter at det ikke var ukjent at studenter løy om hvilke resultater de hadde oppnådd på eksamen, og at det kun var A og B som var godt nok. Konkurransforholdet mellom studentene oppgis å påvirke vennsforhold, studiegrupper og hvem man kunne snakket åpent med om pensum, tips og erfaringer. De opplevde hverandre som konkurrenter heller enn medstudenter.

Tabell 6: Opplevelse av konkurranseforholdet mellom studentene (Kandidatundersøkelsen 2012-14)

Når det gjelder hva som kan gjøres for å redusere det negative konkurranseforholdet, foreslår studentene selv at det legges mer vekt på samarbeid og gruppeoppgaver i studiet. Andre aktuelle tiltak er å begrense antall ganger det er mulig å ta opp igjen en eksamen, og å skape bevissthet rundt at det er fullt mulig og helt vanlig å få gode jobber uten å være A eller B-kandidat.

7.3 REDUSERE AVSTAND MELLOM LÆRERE OG STUDENTER

Det er en gjennomgående tilbakemelding at studentene synes de har for liten kontakt med faglærer, og at det er for lite tilbakemeldinger og veiledning underveis i studiet. Følgende tiltak er igangsatt for å bedre dette:

- Alle interne faglærere skal ha treffetid en gang i uken. Det skal stå på personpresentasjonen. Tiltaket vurderes som delvis vellykket da det er usikkerhet om hvor mye studentene benytter seg av ordningen, men signaleffekten vurderes uansett som viktig.
- Det er innført spørretimer for 1.-4. studieår. To spørretimer for 1. og 3. studieår i fellesskap og to spørretimer for 2. og 4. studieår i fellesskap pr. semester. Tiltaket har hatt økende oppslutning.
- Studenter inviteres til faglige arrangementer. Tiltaket er i startfasen, og effekten er ikke målt.

7.4 MOTTAGELSE AV NYE STUDENTER - FADDERUKA

SiOs undersøkelse av studentenes helse og trivsel (SHoT) ble sist gjennomført i 2014. Det er igangsatt flere tiltak for å bedre læringsmiljøet som følge av denne undersøkelsen. Deriblant arbeid med fadderuken:

- Det er opprettet en faddergruppe for studenter som ikke føler seg i målgruppen for fadderuken. De deltar på det faglige opplegget, men står fritt til å laget eget sosiale program eller delta på det oppsatte programmet. Dette fungerer godt, men det er vanskelig å finne faddere.
- Det gis tilbud om faddergrupper også til studenter som skal starte på senere studieår. Dette fungerer godt.
- Det er en målsetning at alle arrangementer skal være alkoholfokusfrie.

De ferske studentene blir ellers delt inn i kollokviegrupper basert på gruppen de får tildelt i undervisningsopplegget «Rettskilder til fots». Kollokviegruppen løser oppgaver og diskuterer faglige spørsmål. Gruppen ledes av en viderekommen student.

Det er en egen fadderordning for utvekslings- og LLM-studenter: Buddy. Buddy består av egne arrangementer, UiO-arrangementer og fellesarrangementer sammen med de norske studentene på master i rettsvitenskap. Blant arrangementene kan nevnes skøytegang på Tøyen, aking i Korketrekkeren, sightseeing i Oslo, besøk i Høyesterett og på Stortinget samt praktisk hjelp, informasjon, fester, middager og mye mer.

Buddy får gode tilbakemeldinger. Den største utfordringen er å integrere norske og utenlandske studenter. En av grunnene til dette er at de norske studentene er ferske, og opptatt av å skape seg et nettverk med andre førsteårsstudenter, mens de utenlandske studentene skal følge emner på senere studieår. Det finnes også dedikerte studentforeninger for utenlandsstudentene som har arrangementer gjennom hele semesteret som European Law Students Association (ELSA).

7.5 STUDENTFORENINGER

Det er generell utfordring å engasjere større studentmasser i prosesser vedrørende studiehverdagen. Det er heller ingen stor oppslutning om studentdemokratiet, og deltakelsen ved valg av medlemmer til Juridisk Studentutvalg (JSU) og til UiOs Studentparlament er lav. JSU har representanter inn i alle større prosesser som angår studieprogrammet, og de sitter i fakultetsstyret og i PMR.

Det finnes ellers et stort spekter av studentforeninger for jusstudentene innen idrett, kultur, næringsliv, ideelt arbeid etc. Fakultetet tilrettelegger for foreningenes aktivitet gjennom at:

- Alle lederne i studentforeningene inviteres til møte med studiedekanen hvert semester.
- Studentforeningene har fått en egen kontaktperson i fakultetsadministrasjonen.
- Det er opprettet kontorlokaler for foreninger på fakultetet.
- Det arrangeres foreningsdag hvert semester for informasjon og rekruttering. Dagen har hatt økende oppmøte, men det kan bli bedre.

7.6 STUDENTENES MULIGHET FOR Å GI TILBAKEMELDING PÅ LÆRINGSMILJØET

Det finnes en rekke kanaler for tilbakemelding fra studentene. Det gjennomføres spesifikke undersøkelser for å evaluere endringer som for eksempel innføring av digital eksamen, og den enkelte faglærer gjennomfører underveisevalueringer av sin undervisning. Det gjennomføres også jevnlig emne- og programevalueringer samt kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser. I tillegg kommer nasjonale undersøkelser som SHOT og Studiebarometeret. Studenter tar også kontakt med fakultetets infosenter, studie- eller eksamensadministrasjonen, eller de snakker direkte med faglærer. Det arrangeres semestervise referansegrupper hvor ca 10 studenter fra hvert studieår inviteres til samtale med studiedekanen, og det arrangeres egen spørretimer hvor studentene kan møte faglærerne til en uformell prat. Det kanaliseres også tilbakemeldinger gjennom JSU.

Studentene har også mulighet til å melde fra om positive og negative ting i læringsmiljøet gjennom UiOs SI FRA-system. Fakultet har et gjennomsnittlig antall innmeldinger sett i forhold til størrelsen. I 2017 ble det ikke avdekket alvorlige kritikkverdige forhold gjennom SI FRA. De fleste sakene gjaldt klager på låste dører, tilgang til bygg, dårlig luft og lav temperatur i lesesaler, og ble oversendt til Eiendomsavdelingen. En håndfull saker gjaldt læringsmiljøet, og disse går alltid videre til studiedekanen.

Fakultetet ønsker å se på hvordan arbeidet med tilbakemeldinger på læringsmiljø og studiekvalitet kan systematiseres bedre. Et av tiltakene er å få på plass muligheten for strukturerte digitale evalueringer (i CANVAS) fom høst 2018. Minst like viktig som enklere system for evaluering fra studentene, er imidlertid håndteringen av tilbakemeldingene. Her må det jobbes med systematisk oppfølging. Det kan feks dreie seg om å sikre at klager på undervisningskvalitet følges opp overfor faglærer av dennes leder. Og det kan dreie seg om kommunikasjon til studentene om hvilke endringer som vil bli iverksatt som resultat av deres innspill.

7.7 UNIVERSELL UTFORMING OG TILRETTELEGGING

De fysiske lokalene og Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) skal være universelt utformet i henhold til Plan- og bygningsloven og Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. De fredede lokalene på Karl Johan er imidlertid ikke gode med tanke på tilgjengelighet for personer med redusert bevegelighet. Det er tunge dører, høye dørterskler, smale dører, mange trapper og få heiser. Dette løser vi med personlig assistanse fra Eiendomsavdelingen da det ikke er mulig å bygge om på en slik måte at alle kan komme seg frem på egen hånd. Domus Juridica blir bygd med tanke på dette, og vil medføre en klar forbedring.

Det er flere studenter som søker en eller annen form for tilrettelegging i løpet av studiet. Mange av dem søker om tilrettelegging av eksamen, som utvidet tid, skrivehjelp, enerom og adgang til hvilerom. Fakultetet var tidlig ute med overgang til digital eksamen, hvor man i langsvarsoppgavene også får adgang til staveprogram, og dette har redusert behovet for å søke om tilrettelegging for flere studenter.

Noen studenter gis tilrettelegging i form av å få mulighet til å gjenta kursundervisning og får innvilget redusert progresjon på studiet. Noen få studenter har det vi kaller en student-kontakt. Dette er studenter som på grunn av sykdom har vanskelig for å delta på campus. Fakultetet ansetter da en medstudent som kan kollokvare via skype eller mail. Arbeidet med videoforelesninger er også sentralt med tanke på

universell utforming. Studenter med f.eks kroniske lidelser, familieforpliktelser eller nedsatt hørsel får på denne måten adgang til nesten alle forelesninger på rettsstudiet enten som video eller lydpodkast, men da uten å måtte søke om det.

8 GJENNOMSTRØMMING

Gjennomføringsgraden for masterstudiet i rettsvitenskap (MiR) er lav. Følgende tabell med tall hentet fra Tableau studiedata følger kullene som startet på MiR våren 2011-høst 2012 og undersøker hvor stor andel av kullet som har oppnådd grad til normert tid:

Kull	Andel fullførte til normert tid	Andel fullførte 5,5 år	Andel fullførte 6 år	Andel fullførte 6,5 år	Andel fullførte 7 år
Start vår 2011	14 %	29 %	42 %	51 %	51 %
Start høst 2011	17 %	34 %	47 %	47 %	
Start vår 2012	21 %	39 %			
Start høst 2012	20 %				

Tabell 7: Gradsopptak (Tableau)

Det er først ved å legge 1 ½ år til normert tid at ca. halvparten av studentene på kullet har fullført graden *master i rettsvitenskap*. Hvis vi ser på kullene før dette, finner vi at total gjennomføringsgrad ikke ser ut til å bli særlig høyere enn 60-65 %. Frafallet ligger jevnt over på mellom 20-30 % og de resterende er studenter med svært lav studieprogresjon.

Til sammenligning er gjennomføringsgrad til normert tid på alle 2-årige masterprogrammer ved fakultetet på mellom 51-60 %. På de 1 ½-årige engelskspråklige mastergradene varierer tallene mellom 30 og 60 % andel gjennomførte kandidater til normert tid.

En viktig forskjell mellom de 1 ½-årige og 2-årige masterprogrammene og vårt 5-årige masterprogram er at studentene som gis opptak til førstnevnte er eldre, har studieerfaring og er trolig mer sikre på studievalget de har tatt. Studenter som får opptak til vårt 5-årige masterprogram kan sammenlignes med andre bachelorstudenter. Vi ser at frafallet er aller høyest mellom 1. og 2. semester. Det kan være fordi studentene ofte kommer rett fra videregående, og trolig er noe mer usikre på hva de faktisk ønsker å studere enn dem som søker på en master.

I 2013 gjennomførte fakultetet en frafallsundersøkelse. Den tok utgangspunkt i de studentene som fikk opptak høsten 2005, og hadde følgende funn:

- Det største frafallet skjer etter 1. og 3. studieår.
- SV og HF er hovedsakelig de fakultetene som tar imot studenter som slutter hos oss.
- Mange studenter på masterstudiet produserer mange studiepoeng, men fullfører ikke graden.
- Gjentak av eksamen er svært høyt.
- Halvparten av studentene bruker lengre tid enn normert.
- 40% av studentene som tas opp, slutter eller flytter før fullført grad.

- Eldre studenter bruker lengre tid på studiet og fullfører i mindre grad enn yngre studenter.
- Det er små forskjeller i fullføringsgraden mellom menn og kvinner.
- UiO har noe dårligere fullføringsgrad enn UiB, men noe bedre enn UiT.

En viktig grunn til at studentene på rettsstudiet bruker lengre tid enn normert er gjentak av eksamen. Mellom 40-50 % av alle gjentak ved UiO gjennomføres på juridisk fakultet, og ca 85 % av alle gjentak ved fakultetet skjer på masterstudiet i rettsvitenskap. Dette er til tross for at det er det eneste studieprogrammet ved UiO som har en kvote på frivillige gjentak av eksamen; Studenter på rettsstudiet har kun anledning til å gjenta 4 emner som de tidligere har bestått i løpet av studiet.

Fakultetet har allerede vedtatt følgende tiltak som skal ha en positiv effekt på gjennomstrømming:

- Faste grupper gjennom semesteret
- Økt satsning på muntlig og skriftlig ferdighetstrening
- Målrettet satsing på studiestartprogrammet

Dekanatet vil se videre på tiltak for å øke gjennomstrømmingen.

9 ARBEIDSLIVET

Masterstudiet i rettsvitenskap er en profesjonsutdanning som kvalifiserer til juridiske profesjoner som advokat, dommer og politijurist. Andre aktuelle arbeidsplasser er diverse organisasjoner, offentlig forvaltning, medier og privat næringsliv. Studentene fremhever jobbmuligheter og arbeidslivsrelevans som klare styrker ved studieprogrammet (for eksempel i Studiebarometeret).

Det arrangeres semestervise arbeidslivsdager i regi av studentforeningene hvor studentene kan møte ulike arbeidsgivere. Det arrangeres også karrierkurs med fokus på ulike karrierevalg og arbeidsgivere i samarbeid med UiOs Karrieresenter. Det settes opp karrierkurs for studenter på 1. - 3. studieår, og jobbsøker- og intervjukurs for avgangsstudentene hvert semester. Dette fungerer godt og studentene er fornøyde.

Det gjennomføres jevnlig kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser. Fakultetet skal opprette et arbeidslivspanel i løpet av våren 2018.

9.1 PRAKSISPLASSER

Fakultet har en liste med rundt 150 aktuelle arbeidsgivere, og hvert semester sier rundt 60 av disse seg villige til å ta imot studenter. Arbeidsplassene er spredt rundt i landet med hovedvekt på østlandsområdet, og er innen både offentlig og privat sektor. På hver arbeidsplass utpekes en jurist som fungerer som studentens veileder i løpet av et seks uker langt praksisopphold.

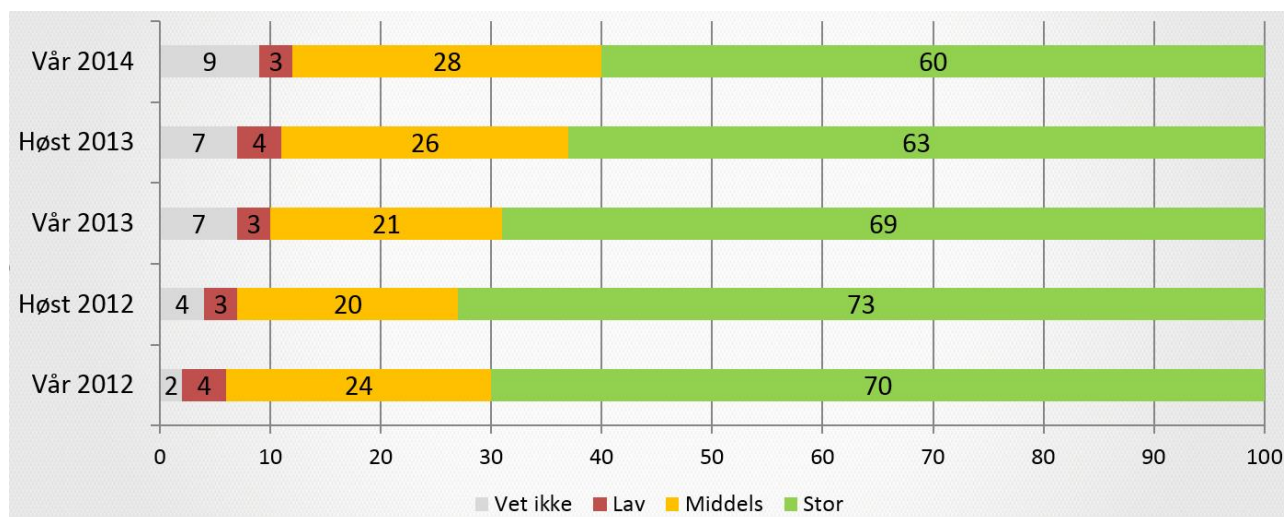
Formålet med ordningen er å gi studenter på studieprogrammet en forståelse for hva praktisk juridisk arbeid går ut på: Hvilke krav yrkeslivet stiller til juridisk kunnskap og juridisk yrkesrolle. Praksisen består av tre elementer - en kortvarig praksisforberedende undervisning, utplasseringsperioden og rapportskrivning. Studenten må gjennomføre alle disse aktivitetene for å få godkjent praksis som valgfag.

Det er ca 100 studenter i året som velger å delta i praksisordningen. Disse er gjennomgående fornøyde, og flere synes erfaringen er så nyttig at den "*burde være obligatorisk*". Det hender også at praksisstudenter får anledning til å skrive en masteroppgave som er relevant for arbeidsgiver, og får kontorplass slik at de kan sitte der under studiet. Andre får deltidsjobb, og noen ender opp som ansatt på sin tidligere praksisplass etter fullført utdanning.

I tillegg til fakultetets praksisplasser, søker mange studenter seg til trainee-ordninger. Det er særlig store advokatfirmaer som tilbyr dette. Studentene forteller at firmaene ofte er tydelige på at de ønsker seg A og B-kandidater, og at dette oppleves å bidra til karakterpresset blant studentene.

9.2 FERDIGE KANDIDATER

Fakultet og Juristforbundet gjennomførte en Kandidatundersøkelse av studenter som var uteksaminert i tidsrommet 2012 – 2014. Nærmere 600 ferske jurister svarte, og av disse hadde ca 20 % benyttet seg av praksisplass, ca. 30 % hadde vært trainee, mens ca 50 % hadde hatt relevant deltidsarbeid. De fleste mente betydningen av praksis for å få jobb, var høy:

Tabell 8: Betydningen av praksis for å få jobb. (Kandidatundersøkelsene 2012-2014)

Undersøkelsen viser også at de fleste begynner å søke jobb mens de studerer, og mange av dem får også jobb før de er ferdige. Et halvt år etter endte studier er det ca 15 % som fortsatt er uten jobb. Over halvparten av de nyutdannede juristene jobber i privat sektor, de fleste i advokatfirma. I statlig sektor er det mest vanlig å få sin første jobb i et direktorat, tilsyn eller etat.

10 KJØNNBALANSE OG INTEGRERING AV KVINNE- OG KJØNNSPERSPEKTIV

Rapporten *Juss og Kjønn* (2017) av Trine Rogg Korsvik og Guro Bøe Linnet ble bestilt av likestillings- og mangfoldsutvalget (LIMU). Rapporten viser at 40 % av alle førsteamanuenser og 30 % av alle professorer som var ansatt ved fakultetet per 2016 var kvinner. Disse tallene står i kontrast til kjønnsfordelingen blant studentene hvor 67 % er kvinner. Det må bemerkes at det i fakultetets tilsettinger siden 2016 har vært en svak overvekt av kvinner.

Rogg og Bøe har også sett på det totale antall forfattere/medforfattere av obligatoriske tekster på masterstudiet i rettsvitenskap:

- Høsten 2016 er det 15 kvinner og 104 menn. Hvis vi ser bort fra de semiobligatoriske emnene, er det 7 kvinner og 70 menn. Det betyr at av de tekstene som er obligatorisk pensum på masterstudiet, er 90,9 % skrevet av menn og 9,1 % av kvinner.
- 7 av 25 obligatoriske fag har tekster på pensum skrevet av kvinnelige forfattere.

Forholdet mellom andelen kvinner og menn som foreleste på rettsstudiet høsten 2016 var:

- 27 menn og 13 kvinner holdt forelesninger i de obligatoriske fagene. Det vil si at andelen mannlige forelesere er 67,5 %.
- Totalt holdes 73,6 % av forelesningene i de obligatoriske fagene av menn, og 26,4 % av kvinner.

Programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap (PMR) vedtok i 2015 at vervet som ansvarlig faglærer skulle rulleres blant de ansatte. Rogg og Bøe kommenterer at dette har økt kvinneandelen, og at det på sikt også bør virke positivt inn på andel kvinnelige forelesere og forfattere siden ansvarlig faglærer har ansvar for undervisere og pensum i sitt fag. Fakultetsledelsen må følge med på utviklingen.

Rogg og Bøe har ikke bare sett på kjønnsbalansen, men også på integrering av kvinne- og kjønnsperspektiv i det faglige innholdet. Med det menes hvilke temaer som tas opp, og hvilke rettsspørsmål som behandles, både i læringskrav, litteratur og undervisning for øvrig. I 2017 gjorde PMR justeringer i *Instruks for studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer* som både poengter fakultetets ønske om kjønnsbalanse blant de som innehar verv eller underviser, og om at aktuelle kjønnsperspektiv skal inkluderes i fagets læringskrav og litteratur.

Alle ansvarlige faglærere på masterstudiet i rettsvitenskap er blitt bedt om å gjennomgå sitt emne i løpet av våren 2018 og rapportere på hvordan kjønnsperspektivet er ivaretatt. Fakultetet har opprettet en egen arbeidsgruppe som skal fungere som ressurs i dette arbeidet. Det er også publisert en ti punkts liste med konkrete forslag. Arbeidet knyttet til dette vil pågå ut 2018, og er et fokusområde for fakultetsledelsen.

11 RESSURSER

11.1 FASTE VITENSKAPELIGE TILSATTE OG FORHOLDSTALL

Fakultetet har fem institutter og sentre; Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Institutt for offentlig rett, Institutt for privatrett, Nordisk institutt for sjørett og Norsk senter for menneskerettigheter. Det er først og fremst de ansatte ved Institutt for offentlig rett (IOR), Institutt for privat rett (IFP) og Nordisk institutt for sjørett (NIFS) som har faglig ansvar for rettsstudiet, men det er flere faglærere og undervisere som har fast arbeidsplass ved de andre instituttene/sentrene. Våren 2018 er det til sammen 84 personer tilsatt i faste vitenskapelige stillinger, 66 av disse er tilsatt ved IOR, IFP og NIFS.

Til et hvert tidspunkt er det i overkant av 2500 aktive programstudenter på masterstudiet i rettsvitenskap⁴. Forholdstallet mellom student pr årsverk (fast tilsatte i undervisnings- og forskerstillinger) er for 2017 og hele fakultetet 40 studenter per fast vitenskapelige tilsatt. For masterstudiet i rettsvitenskap isolert er tallet enda litt høyere (ref. fakultetets statistikkpakke for 2017 basert på DBH). Fakultet har det klart dårligste forholdstallet mellom studenter og faglig ansatte ved UiO. Dette gjelder også uavhengig av om timelærere og andre midlertidig undervisningsansatte inkluderes i regnestykket.

Det høye forholdstallet mellom studenter og fast ansatte medfører at fakultetet har en svært høy ekstern lærerandel. I forbindelse med et prosjekt knyttet til regler for godskrivning av undervisning ble intern og ekstern lærerandel på studiet gjennomgått. Tall fra våren 2016 viste at ekstern lærerandel på undervisning på masterstudiet i rettsvitenskap samlet sett ligger på ca. 50-55 %. På valgemnene er ekstern lærerandel på ca 20 %. Det vil si at den reelle andelen eksterne timelærere på de obligatoriske emnene er enda høyere enn 50 %. På eksamenssiden budsjetter fakultetet med en intern sensorandel på mellom 10-30 %. Også her er den høye eksterne sensorandelen begrunnet i forholdstallet mellom studenter og fast ansatte.

Det må poengteres at det er ønskelig med undervisere fra arbeidslivet. De har høy kompetanse og praktisk erfaring, noe som bringer mye positivt inn i undervisningen. Samtidig kan det stilles spørsmål ved om studiet i rettsvitenskap innfrir kravene slik de fremsettes i NOKUTs studietilsynsforskrift § 2-3:

(1) Fagmiljøet tilknyttet studietilbudet skal ha en størrelse som står i forhold til antall studenter og studiets egenart, være kompetansemessig stabilt over tid og ha en sammensetning som dekker de fag og emner som inngår i studietilbudet.

(4) Minst 50 prosent av årsverkene tilknyttet studietilbudet skal utgjøres av ansatte i hovedstilling ved institusjonen. Av disse skal det være ansatte med førstestillingskompetanse i de sentrale delene av studietilbudet. I tillegg gjelder følgende krav til fagmiljøets kompetansenivå:

a) For studietilbud på bachelorgradsnivå skal fagmiljøet tilknyttet studiet bestå av minst 20 prosent ansatte med førstestillingskompetanse.

b) For studietilbud på mastergradsnivå skal 50 prosent av fagmiljøet tilknyttet studiet bestå av ansatte med førstestillingskompetanse, hvorav minst 10 prosent med professor- eller dosentkompetanse.

---

⁴ I tillegg kommer flere hundre enkeltemnestudenter.

Forskriften stiller krav til høyere krav til andel ansatte med førstestillingskompetanse på masternivå. I en profesjonsutdanning som rettsvitenskap hvor hele det femårige løpet er integrert (= ikke delt inn i bachelor og master), har fakultet bevisst satt inn fast vitenskapelige ansatte i starten av studiet. Vi har erfart at det er viktig at de nye studentene møter sterk faglig kompetanse fra første semester.

Forholdstallene ved rettsvitenskap bidrar til å konservere tradisjonelle undervisnings- og vurderingsformer; Med store studentkull er det ressursbesparende å holde forelesninger heller enn å tilby en større andel av interaktiv undervisning i mindre grupper, og den tradisjonelle skoleeksamen er den med lavest sensurkostnader.

11.2 ADMINISTRASJONEN

Rettsstudiet administreres av studie- og eksamensadministrasjonen på fakultetet som består av 22 årsverk. Fakultetsadministrasjonen er delt inn i en studieseksjon og en eksamensseksjon. I tillegg har vi en IT-seksjon som er sentral i utvikling og drift av lokal infrastruktur for digitalisering av undervisningen. Og et informasjonssenter som er kontaktpunktet for studenter som har spørsmål eller søknader knyttet til studiet. Studieseksjonen planlegger blant annet undervisning på studieårsemner og valgemner, og veileder innreisende og utreisende utvekslingsstudenter. Eksamensseksjonen administrerer blant annet eksamensgjennomføringen, oppgaveutvalg og søknader fra studenter om eksempelvis tilrettelegging til eksamen. Det er tilsatt en studieveileder i hver av seksjonen. De ulike ansatte i Studieseksjonen og Eksamensseksjonen har som hovedregel ansvar for ett eller to studieår.

Denne delingen mellom undervisning og eksamen skiller seg noe fra hvordan studieadministrasjon oftest er organisert ved Universitetet i Oslo. Ved flere andre fakultet er eksamensadministrasjonen sentralisert som hos juss, men undervisningsplanlegging og studieveiledning er tilknyttet instituttene. Årsaken til at rettsvitenskapsstudiet administreres fra fakultetet, er først og fremst dets egenart som profesjonsstudium med faglige bidrag fra flere institutt og sentre.

Fakultetsadministrasjonen sitter samlet i ett bygg hvor ingen vitenskapelige har sitt faste arbeidssted. Dette gir utfordringer knyttet til fysisk avstand mellom vitenskapelige og administrasjonen. Det er også ulike administrativt ansatte som jobber med samme studieår, noe som kan oppleves uoversiktlig for faglærerne. Organiseringen setter også større krav til koordinering mellom instituttledelsen hvor arbeidsgiveransvaret ligger, og fakultetsnivået hvor undervisning og vurdering administreres. Fakultetet ønsker derfor blant annet å se på hvordan bruken av den enkelte vitenskapelig ansattes undervisningsplikt kan planlegges bedre.

11.3 PROGRAMRÅD OG FAGLIGE VERV

I henhold til NOKUTs krav til fagmiljø skal fagmiljøet ha en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring- og utvikling av studiet jf. Studietilsynsforordningen § 2-3 (3).

Det overordnede ansvaret for kvalitetssikringen av det totale studietilbudet ved fakultetet ligger hos fakultetsstyret. Styret ledes av dekanen som mottar rapporter fra programrådene ved respektive ledere. Programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap (PMR) har det helhetlige faglige ansvaret for studiet, og

ledes av prodekan for studier. Videre består rådet av representanter fra hvert studieår (studieårsansvarlige), en representant for de engelskspråklige masterprogrammene, en representant fra administrasjonen og to studentrepresentanter fra Juridisk studentutvalg. PMR er delegert det koordinerende og overordnede ansvaret for rettsstudiet, herunder behandling av de faglige rammene, viktige prioriteringer og opplegg for kvalitetssikring.

Ved fakultetet har hvert emne og hvert fag en ansvarlig faglærer, og ideelt flere faglærere slik at det er en aktiv faggruppe. I henhold til instruks for ansvarlig faglærer har vedkommende det overordnede ansvaret for sitt fag; Herunder ansvar for læringskrav, litteratur, eksamensoppgave, læresituasjonen og fordeling av undervisning.

**Periodisk evaluering av masterprogrammet i Rettsvitenskap
Universitetet i Oslo**

Hanne Harlem (Kommuneadvokaten i Oslo)
Professor Jørn Jacobsen (Universitetet i Bergen)
Kasper Fryd Jensen (Student, Syddansk Universitet)
Professor Nina Dietz Legind (Syddansk Universitet)
Professor Bjørn Stensaker (Universitetet i Oslo)

Oslo, november 2018

1. Introduksjon

Juridisk fakultet (JUS) ved Universitetet i Oslo (UiO) oppnevnte 1. juni 2018 følgende komité til å gjennomføre den periodiske evalueringen av masterprogrammet i Rettsvitenskap: Hanne Harlem (Kommuneadvokat i Oslo), professor Jørn Jacobsen (Universitetet i Bergen), Kasper Fryd Jensen (student, Syddansk Universitet), professor Nina Dietz Legind (Syddansk Universitet), samt professor Bjørn Stensaker (komiteens administrator, LINK, UiO).

En periodisk evaluering er en del av kvalitetssystemet ved UiO, og er en prosess som i hovedsak er innrettet for å gjøre en helhetlig vurdering av programmene, herunder også tiltak som er igangsatt eller planlagt igangsatt for å forbedre studiekvaliteten.

I forkant av evalueringen hadde Juridisk Fakultet nedsatt en arbeidsgruppe som utarbeidet en egevaluering som ga komiteen sentral og meget nyttig bakgrunnsinformasjon om studieprogrammet, dets innretning og resultater. I tillegg fikk komiteen også tilsendt en del statistikk og studentevalueringer, og annet dokumentasjonsgrunnlag. Komiteen hadde den 1. november møter med programledelsen, representanter for studieadministrasjonen, et utvalg lærere og et utvalg studenter ved studieprogrammet. Komiteens synspunkter og anbefalinger er basert på dette datagrunnlaget og interne drøftinger i komiteen. Komiteen står samlet bak synspunktene og anbefalingene i denne rapporten.

I mandatet for komiteen er det eksplisitt bedt om at den periodiske evalueringen gir tilbakemeldinger på forholdet og koplingene mellom undervisning, vurdering og ønsket læringsutbytte, der helheten og sammenhengen i programmet er det sentrale. Komiteen har forholdt seg til dette i utformingen av rapporten med den konsekvens at rapporten i mindre grad er opptatt av de innholdsmessige elementene i de ulike emner som tilbys, og i større grad har lagt vekt på overordnede grep på programnivå. For mer detaljerte beskrivelser av studietilbudet viser vi derfor til egevalueringen som er utarbeidet.

2. Kort om master i Rettsvitenskap – dagens status

I denne delen av rapporten vil vi gi en kort vurdering av de sterke og svake sider ved Rettsvitenskapsprogrammet slik komiteen oppfatter programmet. Våre anbefalinger til mulige tiltak (se punkt 3 i rapporten), bør leses i lys av disse vurderingene.

2.1 Rekruttering, målgrupper, studentopptak, inntakskvalitet

Som dokumentert i egevalueringsrapporten er masterprogrammet attraktivt for studentene, og søkningen til programmet er svært høy med det resultat at de som tilbys plass har et svært høyt karaktersnitt. Inntakskvaliteten er derfor vurdert som høy, og studentene synes å ha sterk motivasjon for studiet. Mange av de studenter og de lærere som komiteen snakket med opplevde at studieprogrammet hadde høy prestisje, og at studiet åpnet mange dører til yrkeslivet – både i offentlig og i privat sektor. Motivasjonen for noen

studenter kan imidlertid være mer preget av prestisjen ved studiet snarere enn dyp interesse for faget.

2.2 Programdesign, struktur og læringsmål

Masterprogrammet har et design som er gjenkjennelig fra flere integrerte og profesjonsorienterte masterprogram, der studiet er delt opp i fem studieår med en noe forskjellig faglig profil. Samtidig har studiet mange kunnskapsfelt som man skal innom i løpet av de fem årene, og det kan således være vanskelig å bygge opp en tydelig progresjon i studieløpet. I dag synes studieløpet å være bygget opp rundt både hva som det har vært en historisk tradisjon for, og der vurderinger om hva som er det enkleste stoffet er lagt til grunn for programdesignet.

Av de 300 studiepoeng som studentene skal ta i løpet av studiet, er rundt 2/3 del (190 poeng) obligatoriske emner hvor mesteparten av de valgfrie emnene er lagt til de to siste studieårene. Gitt det relativt avgrensede omfanget av valgfrihet i studiedesignet er antall valgfrie emner svært stort, og fakultetet tilbyr i dag hele 71 slike emner. Fakultetet ser at denne valgfriheten har en ressurside, og har ønsket å redusere omfanget i lengre tid, dog uten at ambisjonen foreløpig har blitt realisert. Studentene opplever at den relativt faste strukturen i oppstarten av studiet er en fordel, spesielt siden de har lite erfaring som studenter og har lite kunnskap om hva som er relevant å ta av valgfrie emner. Samtidig ble det uttrykt ønske fra flere studenter om mer «praktiske» fag tidlig i studieløpet – ut fra at de mener dette øker opplevelsen av relevans for nye studenter.

Dagens læringsmål er oppdelt i henhold til de standarder som eksisterer på feltet, og studiet synes å ha en sterk tradisjon for å vektlegge kunnskapsmålene, mens ferdighetsmålene og den generelle kompetanse studentene skal ha ervervet seg i mindre grad har styrt programdesignet. Her har imidlertid flere initiativ vært tatt de seneste årene som nettopp har prioritert å styrke ferdighetsdelen i studieprogrammet. Disse initiativene synes imidlertid å være noe tilfeldig initiert og implementeringen har skjedd mer pragmatisk enn som en del av en overordnet plan. Studiet sett under ett synes derfor å mangle en helhetlig profil og en tydelig målretting, og det synes å være et uutnyttet potensiale i mye av den undervisningen som fakultetet tilbyr.

2.3 Undervisningsformer/læringsformer/vurderingsformer

Selvevalueringen beskriver at den vanligste undervisningsformen på studieprogrammet er kombinasjonen forelesning fulgt av ulike typer gruppeundervisning. I tillegg har man innført ulike former for skrivetrening i 1. og 3. studieår, og man har også prosedyrekonkurranser i 2. (obligatorisk) og 5. (valgfri) studieår. Et kurs med muntlig presentasjon er også obligatorisk i 3. studieår. I enkelte valgemner eksperimenteres det også med ulike undervisningsformer, hvor spesielt muntlig aktivitet oppmuntres fra studentenes side. Det er også lagt noe mer muntlig aktivitet inn i 2 studieår. Generelt er undervisningen ikke obligatorisk i forhold til

oppmøte, men noen aktiviteter må alle studentene delta på (kurs i kildesøk, kurs i yrkesetikk etc.).

I selvevalueringen reflekteres det over at fraværet av obligatorisk oppmøte og det relativt begrensede omfanget på lærerstyrt undervisning, har resultert i at studentene i stor grad organiserer studiene sine selv (29 timer selvstudium i uken i gjennomsnitt). Det faktum at svært mange av forelesningene er tilgjengelige på nett (som opptak) er imponerende, og et tiltak som kan gi studentene mer fleksibilitet i studiehverdagen, selv om eksistensen av slike videoforelesninger også kan tenkes å bidra til et enda større «selvstudiemodus». Dette fordi videoene som er tilgjengelige ikke synes satt inn i et mer helhetlig studiedesign, der bruken av videoene dermed blir mye opp til studentene selv.

Hvordan studentene organiserer den selvstudietid de har til rådighet synes å variere sterkt. Mens enkelte studenter har en mer individuell studieform, har andre organisert seg i ulike former for frivillige kollokvier. At metodeundervisningen på første studieår er lagt om med mer vekt på gruppearbeid og integrert skrivetrening fremheves i selvevalueringen som et tiltak som kan styrke kvaliteten, noe komiteen er enig i. Det som eksisterer av organisert gruppearbeid for studentene synes ellers å være kjennetegnet av stor variasjon der læringsutbyttet varierer sterkt mellom gruppene (se tilsynsensorrapport). Her har noen tiltak vært igangsatt for å standardisere aktivitetene i disse gruppene, men de studenter som komiteen snakket med mente at det fremdeles eksisterte en relativt stor variasjon i læringsutbyttet i de ulike gruppene.

Rettsvitenskapsstudiet har hvert semester kurs- og fakultetsoppgaver som studentene kan levere (kurs- og fakultetsoppgaver er frivillige), og der tidligere eksamensoppgaver ofte er utgangspunkt. De frivillige fakultetsoppgavene er noe mange studenter leverer inn i starten av studiet, men slike innleveringer avtar etter hvert. Kurs- og fakultetsoppgavene rettes av viderekomne studenter i de første studieårene, og at uteksaminerte jurister for senere årskull. Uansett hvem som retter, er dagens tilbakemeldingssystem med slike «rettere» i mindre grad innrettet for å gi studentene tilbakemelding som de kan bruke konstruktivt i videre læring. Selv om informasjon om hva som er «riktig/galt» også kan stimulere til læring, er det ikke sikkert at dagens tilbakemeldingsformer stimulerer studentene til å tilegne seg juridiske tenkemåter. Det forhold – som ikke minst tilsynsensor har pekt på – at sensurering i all hovedsak foretas av eksternt tilknyttede, er også et forhold som er bekymringsfullt, og som kan ha betydning for kvalitetssikringen av hele sensuringsprosessen. Komiteen er kjent med at fakultetet har ambisjoner om å øke andelen interne som bidrar i sensureringsarbeidet.

Ser man på eksamensformene er den aller vanligste formen for evaluering en skriftlig digital skoleeksamen på mellom 4-6 timer. Fakultetet var tidlig ute på å digitalisere eksamen, og fordi eksamen stort sett er standardisert i form (skoleeksamen) har fakultetet oppnådd full

digitalisering av alle eksamener. Selv om man kan kritisere denne digitaliseringen for å være relativt enkel («strøm på papir»), så fortjener fakultetet honnør for at man har klart å gjennomføre en slik endring over et relativt kort tidsrom. Det er fakultetets ønske å innføre mer varierte eksamensformer, også for å kunne dempe det til dels svært høye karakterfokuset som i dag kjennetegner studiet. Fordi skoleeksamenene gjerne er individuelle, så bidrar disse også til å øke karakterpresset på studiet generelt. Studiet er ellers kjennetegnet av at mange studenter tar opp igjen eksamener, og at klagetendensen på eksamen generelt er høy. Dette er urovekkende forhold som fakultetet har forsøkt å avdempe gjennom å innføre begrensninger på antallet ganger man kan gå opp til eksamen, samt å begrense adgangen til å ta opp igjen eksamener fra tidligere studieår.

Som en del av digitaliseringsambisjonene til fakultetet har man i de seneste årene etablert et samarbeid med Lovdata slik at gjeldende lover og rettskilder er tilgjengelig på nett, og bruken av slike hjelpemidler kan bidra til å gjøre skoleeksamener mer praksisrettet, og en pilotering har allerede vært gjennomført våren 2018. Det ligger også et stort potensial i å bruke Lovdata på nett til å stimulere til mer aktiv læring utenom eksamen, noe fakultetet også synes å være veldig bevisst.

2.4 Ressurser, infrastruktur og samarbeid

Juridiske studier er ikke blant de disipliner som gir god uttelling i dagens finansieringsmodell og rettsvitenskapsstudiet har et meget høyt forholdstall studenter per vitenskapelig ansatt (40/1). Med 2500 aktive studenter på studieprogrammet i rettsvitenskap sier det seg selv at det er en stor utfordring å følge opp studentene, ha god kontakt mellom ansatte og studenter, samt gi studentene tilbakemeldinger. For å bøtte på situasjonen har fakultetet en rekke eksterne tilknyttet både til undervisning og eksaminering. Mens en slik kopling til profesjonsfeltet utvilsomt medfører fordeler knyttet til relevans og opplevelse av nærhet til praksis, er komiteen av den formening at det også er store utfordringer med en veldig høy andel eksternt tilknyttede lærekrefter – ikke minst for å få helhet og sammenheng i undervisningsopplegget. Eksternt tilknyttede lærekrefter vil kanskje ha andre perspektiver enn de mer systematiske tilnærmingene som rettsvitenskapsstudiet gjerne tilstreber. Dette kan være sunt, men det kan også bety utfordringer for studentene når de skal orientere seg i hva som er fagets kjerne. Her kan fagforventningene lett bli fragmenterte.

Gitt de ressursmessige begrensninger som eksisterer er det viktig at fakultetet har god styring med ressursbruken. Her ser komiteen at styringen med ressursene kan forbedres, ikke minst knyttet til omfanget av valgfrie kurs og ressursene som går med til avvikling av eksamener. Det forhold at administrasjonen er organisert i henholdsvis en studie- og en eksamensseksjon kan i en slik sammenheng også bidra til å redusere styringsmulighetene, der løpende «driftshensyn» vil kunne bli prioritert fremfor mer strategisk rettet utvikling.

Dagens studium er styrt av programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap (PMR). I dette rådet sitter studiedekan, studieårsansvarlige, studentrepresentanter etc. I tillegg har hvert emne en ansvarlig faglærer som har det overordnede ansvaret for faget inkludert oppfølgingen av lærere. Styringsordningene er tydelig med tanke på ansvarfordeling og delegering, og komiteen synes at de skriftlige instruksene som eksisterer for de ulike funksjonene er utmerkede, selv om det kan stilles spørsmål ved om styringssystemet som sådan bidrar til mer helhetlig utvikling av studiet. Desentraliseringen av ansvar og myndighet kan således tenkes å bidra til mer fragmentering enn koordinering. Komiteen er kjent med at det er innført nye semestervise møter mellom fakultetsledelsen, studieårsansvarlige og instituttledelsene, noe som kan bidra til mer helhetlig styring. Komiteen mener fakultetet bør vurdere ytterligere tiltak i denne retning (se punkt 3).

2.5 Drop-out, fullføring, resultater

Generelt er gjennomføringsgraden for masterstudiet i rettsvitenskap lav, og statistikken viser at halvparten av studentene først fullfører 1,5 år utover den normerte tiden. Den totale gjennomføringsgraden synes å ligge relativt konstant mellom 60-65 prosent over tid. Gitt designet på finansieringsmodellen der man i større grad vil bli belønnet for studenter som fullfører studiet, er slike tall urovekkende og kan bidra til å forverre den økonomiske situasjonen ved masterprogrammet.

Analyser fakultetet har foretatt (se selvevalueringen) viser at det største frafallet i studiet skjer etter henholdsvis 1. og 3. studieår. Det er mulig at frafallet på disse tidspunktene har noe ulike årsaker. For de som faller fra tidlig i studiet, kan usikkerhet om studievalget være en viktig årsak, mens for de som faller fra senere (3. studieår), kan kanskje andre årsaker gjøre seg mer gjeldende, herunder manglende motivasjon og sosial/faglig integrasjon. Frafallstallene viser for øvrig tendenser som er gjenkjennbare fra andre fag, inkludert at eldre studenter i større grad bruker lengre tid på studiet og i større grad faller fra enn yngre studenter. Fakultetet har allerede fattet en del beslutninger for å ta fatt i frafalls-/fullføringsproblematikken, herunder at studentene etableres i faste, mindre grupper gjennom semesteret, og at man satser på å styrke oppfølgingen rundt studiestart.

I forhold til internasjonalisering synes fakultetet, og studiet i rettsvitenskap å være attraktivt, og andelen utenlandske utvekslingsstudenter er nesten fordoblet siden 2011. I dag har studiet nesten 240 innreisende studenter. Antallet utreisende studenter er betraktelig mindre (153), men også her har andelen økt de seneste årene. Det er mulig at andelen utreisende studenter er mer beskjeden fordi mange studenter prioriterer praksisrelevans i stedet for. De som reiser ut synes å være veldig godt fornøyd med oppholdet. For innreisende studenter synes det å være en utfordring å integrere dem bedre i studiet/studiemiljøet. Ikke minst rapporteres det om at det kan være vanskelig å finne faddere til de utenlandske studentene, noe som kan være en kritisk faktor for å skape sosial/faglig integrering i starten av oppholdet.

2.6 Relevans

Masterstudentene får seg i all hovedsak relevante jobber etter endt utdanning, og studiet som sådan kvalifiserer til en rekke ulike jobber i både privat og offentlig sektor. Studiets relevans for arbeidslivet er svært høy.

For å øke relevansen ytterligere har fakultetet også tatt initiativ til å stimulere studentene til å få seg praksiserfaring underveis i studiet. Her har fakultetet en imponerende liste av arbeidsgivere som er mottakere av studenter, og en ordning med lokale veiledere som synes å fungere godt. Studenter som er på slike praksisopphold er svært godt fornøyde, og tiltaket må sies å være svært vellykket. Noen arbeidsgivere har i tillegg traineeordninger som enkelte studenter kan nyte godt av. Her vil ofte karakterer være faktoren som gjør at studentene ender opp med en slik trainee plass eller ikke.

3. Oppsummering og forslag til tiltak

I en evaluering vil ofte de problematiske sidene ved studietilbudene ha størst oppmerksomhet, og komiteen vil i denne sammenheng understreke at masterprogrammet i rettsvitenskap har mange meget sterke sider. Programmet er godt kjent utad og kan sies å ha etablert seg som en god «merkevare» og som et «prestisjestudium». Det er mange søkere til programmet, og muligheten for å selektere studenter med gode og relevante forkunnskaper og motivasjon synes svært gode. Kandidatene er attraktive på arbeidsmarkedet. Det er også mulig å finne sterke koplinger mellom definerte læringsmål og resultatene til programmet, ikke minst knyttet til kunnskapsmålene. Programmets livsberettigelse synes derfor å være hevet over tvil. Samtidig mener komiteen programmet har potensial for kvalitetsforbedring på flere områder.

Programmet synes å være inne i en fase hvor det er mange mindre endringer som har allerede er gjennomført, der andre er på gang, og flere planlagt. I tillegg har programmet også en ny generasjon med lærekrefter som har egne ideer og ambisjoner om utvikling som bør utnyttes i arbeidet fremover.

Mange av de nye initiativene som er tatt er basert på et ønske om forbedring, men i helhet synes programmet som sådan fremdeles å lide under at emner og tiltak er noe fragmenterte og individualiserte med hensyn til gjennomføring og ansvar, og derfor også ujevnt implementert. Helheten i programmet og integreringen av emnene kan forbedres, og komiteen vil understreke de muligheter som åpner seg når fakultetet overtar sitt nye bygg, og de muligheter for samarbeidslæring og sosial og faglig interaksjon som ligger i et bedre tilrettelagt fysisk læringsmiljø.

Under presenteres derfor forslag til tiltak som komiteen mener bør vurderes for ytterligere å styrke masterprogrammet:

- Masterstudiet rekrutterer i dag mange høyt kvalifiserte søkere, og det er stor konkurranse om plassene på studiet. Samtidig sliter studiet også med et relativt stort frafall, noe som kan tyde på at en del søkere tiltrekkes av den prestisje som er forbundet med studiet, og i mindre grad har tenkt over hvorvidt studiet faktisk er i tråd med de interesser de har. Komiteen vil her peke på mulighetene til å eksperimentere mer med opptaksordningene til studiet, ikke minst for å øke mangfoldet i studentmassen. I Danmark har man f.eks. to ulike kvoteordninger for opptak hvor de som ikke rekrutteres ut fra karakterer alene fremviser svært gode resultater og har lite frafall. Det ligger selvfølgelig en ressursutfordring i å endre opptaket, og de tiltak som eventuelt iverksettes på dette feltet bør balanseres for ikke å (over-)belaste allerede pressende ressurser på fakultetet. Samtidig er en mulig gevinst ved endret opptaksordning at fakultetet øker graden av avlagte studiepoeng og øker gjennomstrømningen, noe som ville styrke økonomien. Det er derfor mulig å tenke seg at «investeringer» i opptaket kan gi senere gevinster i form av resultater.
- Komiteen er kjent med at fakultetet allerede har igangsatt tiltak for å styrke mottaket av studenter på første studieår. Dette er prisverdig, men komiteen mener at det på dette feltet kan tas ytterligere grep. For det første er det uklart hva slags forventningsavklaringer som gjøres innledningsvis i studiet. Det synes å være mye «taus» kunnskap som studentene må tilegne seg i starten og en større tydelighet og transparens i de forventninger som stilles til studentene, og til de forventninger som studentene kan stille til fakultetet, kan gi studentene mer informasjon og retning på studenttilværelsen. For det andre kan mottakelsen av studenter kanskje i enda større grad strekkes ut i tid, og med flere systematiske møtepunkter og aktiviteter utover selve fadderuken. Noen fakulteter ved UiO (jfr «Forvei»-ordningen) har etablert ordninger med individuelle samtaler med studenter som opplever å ha utfordringer i studiehverdagen. Det er også mulig å tenke seg at etablering av og aktivitetene i smågruppene første år i større grad kan kombinere faglige og sosiale hensyn. Stabilitet i gruppesammensetning over tid er også noe som kan bidra til sosial integrasjon og sosial forpliktelse, ikke minst hvis gruppen får oppgaver og funksjoner som de må løse/svare på i felleskap.
- Studieprogrammet kan i dag sies å være kjennetegnet av en stor faglig tematisk bredde, noe som – i forhold til andre universitetsstudier - gjør det utfordrende å bygge faglig progresjon gjennom studieløpet. En måte å bygge en tydeligere progresjon på er å utnytte de muligheter som ligger i å utvikle et mangfold av juridiske ferdigheter, og der man gjennomtenker hvordan mer basale ferdigheter etter hvert kan bygges opp til mer avansert kompetanse. Her har fakultetet allerede mange initiativ og tiltak på gang, og komiteen mener at det viktigste grepet er at fakultetet på hvert av studieårene har en tydelig plan for hvilke konkrete ferdigheter og kompetanser studentene skal tilegne seg, og hvor progresjonen fremstår tydeligere – både for studenter og lærere. For å få til dette må også de studieårsansvarlige og de ansvarlige lærerne koples til slik at ferdighetstrening og

kompetanseutvikling koordineres mer systematisk på tvers av kurs. Her trengs det flere faglige møteplasser for å diskutere hvordan dette kan gjøres i praksis, der dette må kunne ut i en sterkere samlet organisering av studieprogrammet. De skrivetreningsaktiviteter som er igangsatt er svært positive, men komiteen mener at bredden av oppgaver som det «trenes» i kan økes betraktelig slik at studentene får erfaring med ulike sjangre. Et poeng i denne sammenhengen er også at en helhetstenkning må inn i forhold til de valgfrie emnene.

- Som selvevalueringsrapporten så riktig påpeker så styres mye av studentadferden av eksamen og måten denne legges opp på. I dag dominerer skoleeksamen, og en omlegging til eksamensformer som i større grad tester ulike ferdigheter og generell kompetanse vil kunne ha flere fordeler. For det første kan en omlegging av eksamen til gruppebesvarelser bidra til en større grad av kollektiv orientering hos studentene, og der dagens konkurransepress kan dempes noe. For det andre bør fakultetet vurdere hvorvidt dagens eksamensintensitet er hensiktsmessig, og hvorvidt noen av eksamenene i dag kan erstattes med formelle arbeidskrav, enten i form av kollektive arbeid, muntlig aktivitet, etc. Reduksjon i antall eksamener vil frigjøre ressurser, som igjen kunne brukes på å gi studentene formative tilbakemeldinger på egne arbeider. En mulig bieffekt her er at man også oppnår en reduksjon i antall klager på eksamen. Komiteen er kjent med forslag om å ha bestått/ikke-bestått som karakter på deler av første året, noe som kan bidra til å dempe karakterpresset – i alle fall innledningsvis på studiet - og legge til rette for en mer kollektiv orientering hos studentene. Det foreligger mange muligheter for å sikre at kunnskapsnivået opprettholdes ved løpende å fokusere sterkere på arbeidskrav samt ulike «filtre» for å få adgang til å gå opp til eksamen, f.eks. gjennom beståtte «multiple choice» tester som adgangskriterium, til eksamen. I forhold til å bygge opp spørsmål i slike «multiple choice»-databaser kan også studentene engasjeres mer aktivt. En tredje mulighet er at noen kurs er «eksamensfrie» og at noen eksamener heller kopler kunnskapen fra flere kurs. Dette kan være med på å styrke faglig integrasjon i studiet. En fjerde mulighet er å ytterligere se på hvordan flere former for muntlig eksamen kan være med å gi studentene fokus på andre ferdigheter. En femte mulighet ville være å invitere viktige avtakere til en mer bred debatt om hva slags ferdigheter og kompetanse som fremtiden jurister burde besitte, og hvorvidt deres nåværende rekrutteringspraksis er den beste måten å dyrke frem gode profesjonsutøvere på i fremtidens arbeidsmarked.
- Komiteen synes det generelt er en styrke at studiet har mange eksterne lærekrefter som er tilknyttet både undervisning og eksaminering. Samtidig mener komiteen at en slik «outsourcing» også innebærer noen utfordringer, ikke minst for å sikre kvaliteten overordnet. En måte å gripe dette an på er å jobbe mer systematisk med kompetanseutvikling hos de eksternt ansatte. Fellesarrangementer, gjerne med ulike former for faglig «påfyll», kan være et tiltak som kan være attraktivt i så måte. Slike arrangementer kan også dermed skape møteplasser der fast ansatte, og ikke minst

studieprogramledelsen, etablerer mer systematisk kontakt med de eksternt tilknyttede for å kommunisere hva sentrale læringsmål faktisk betyr og hvilke konsekvenser de har for undervisningsopplegget. Komiteen er kjent med at fakultetet allerede har en ordning med undervisningsfrokoster, men her kan det kanskje være behov for å øke trykket og intensiteten på slike aktiviteter.

- Et viktig poeng som komiteen sterkt vil understreke er at engasjement for undervisning i sterkere grad bør anerkjennes og hvor det institusjonaliseres ordninger med merittering basert på undervisningsinnsats. Komiteen er for øvrig kjent med at er nye retningslinjer på gang på dette punktet ved Universitetet i Oslo, der fakultetet sannsynligvis må tilpasse seg de regler som eventuelt vil bli fastsatt på dette punktet.
- Hvis man ønsker å øke graden av studentaktive læringsformer vil en sentral betingelse for å få til dette være hvorvidt studentene kan engasjeres i slike aktiviteter. Her kan man støte på store kulturelle utfordringer fordi studentene i dag er «sosialisert inn» i en del praksiser og rutiner som i stor grad tas for gitt. Karakterpresset, gjenopptak av eksamen, følelsen av «negativ» konkurranse, mangelen på kollektiv orientering hos studentene, klageadferden i etterkant av eksamen, og den generelle mangelen på engasjement hos studentene i faglige aktiviteter kan sies å være delvis koplet til de forventningene som er skapt for hva som er «normal» adferd. Endring av slik adferd er vanskelig, og krever systematisk opplæring av studentene i forhold til hva som forventes av dem, og at den adferd som fakultetet ser som positiv faktisk belønnes. I forhold til det første punktet blir systematisk opplæring av studentene i mer kollektive arbeidsformer viktig. Det å eksempelvis få en kollokviegruppe til å fungere godt krever innsikt i organisering og arbeidsformer som man ikke kan forutsette at studentene kjenner til. Her må det systematisk opplæring (og forventningsavklaring) til, og der lærerne har en sentral rolle å spille. For det andre må fakultetet i sterkere grad «belønne» kollektivt engasjement og aktivitet. Måten eksamen legges opp på vil her være et viktig redskap, men det er også mulig å tenke seg at fakultetet lager ordninger som «meritterer» studenter som viser engasjement i undervisning og i lærings situasjonene – herunder i evaluering av undervisningen. Initiativ her kan også koples til de etiske og profesjonelle krav som stilles til jurister, og der man kan tenkes seg en enda sterkere kopling til de initiativ som har vært tatt for å styrke praksiserfaringen i studiet. For det tredje må studentenes evaluering av undervisning i større grad dreies mot undervisningsorganisering og studentenes læringsutbytte. En slik dreining ville i større grad skape et fokus på programmet, snarere enn det enkelte kurs og den enkelte lærer. På den måten kunne også det kollektive ansvaret for studieprogrammet understrekes.
- Ressurssituasjonen er et moment som komiteen ofte ble eksponert for under besøket. Komiteen ser at ressurssituasjonen er svært krevende, men siden det ikke er antydnet markante endringer i bevilgningene, vil fakultetet måtte arbeide innenfor de

rammer som i dag eksisterer. Her vil komiteen trekke frem at flere av de tiltak som er nevnt tidligere vil kunne ha betydning for ressursbruken, herunder reduksjon i antallet eksamener, å bruke studenter mer systematisk som en ressurs i undervisningen, f.eks. til å gi hverandre tilbakemelding, bruk og utvikling av «multiple choice» tester som arbeidskrav, etc. Samtidig er komiteen også kjent med den store mengden valgfrie emner som tilbys, og det burde være mulig å fristille en del ressurser ved å faktisk redusere mengden valgfrie kurs/emner.

Studiekvalitetsutviklingen i rettsvitenskap kan sies å være et «wicked problem», ikke minst fordi mange utfordringer er så tett sammenvevd og komplekse. Dette innebærer betydelige utfordringer når man skal sette i verk tiltak, der grep som har som fokus å løse ett problem kan ha utilsiktede virkninger på andre forhold. Våre anbefalinger er gitt med det utgangspunkt at rettsvitenskapsstudiet på mange måter er på rett vei, og at komiteen ikke ønsker å ta til orde for en overgripende reform. Våre innspill skal heller leses som en etterlysning av at de mange gode grep som allerede er tatt nå har behov for en overbygning som sikrer at eksisterende og nye initiativ blir en del av en større helhet. Her vil vi avslutningsvis også trekke frem at innflytting i en nytt bygg og innføringen av Canvas som læringsplattform kan gi en betydelig drahjelp i det videre utviklingsarbeidet ved fakultetet, men at det først og fremst fordrer en enda tydeligere utdanningsledelse som kan skape forbindelseslinjer mellom alle lærekreftene som er involvert og alle emnene som studiet består av. Med fare for å forenkle kompleksiteten i de utfordringer fakultetet står overfor, tenker komiteen at en 1) en revidert opptaksordning, 2) en sterkere progresjonstenkning på ferdighetssiden for programmet som helhet, 3) en gjennomtenkning av eksamens- og vurderingsformene (som er koplet til ferdighetene man ønsker at studentene skal ha), og 4) en systematisk oppfølging av og kompetanseutvikling hos fast ansatte/eksternt tilknyttede og studenter (slik at ferdighetene kan oppøves), er de grep som bør prioriteres.

Strategi for forskning – Det juridiske fakultet, UiO

Det juridiske fakultet skal ha forskning av høy kvalitet og samfunnsrelevans. Forskingen skal utføres med akademisk frihet og innenfor anerkjente forskningsetiske normer i et godt og inkluderende arbeidsmiljø.

Strategi 1: Fakultetet skal ha en systematisk forskningsorganisering

Som ledd i det strategiske arbeidet for å øke forskningens samfunnsrelevans og kvalitet, har fakultetet omorganisert forskningen. Omorganiseringen kommer særlig til uttrykk i Retningslinjer for forskningsledere, forskergrupper, Forum for forskerledere og administrativ forskerstøtte, vedtatt av dekanen 11. januar 2017, og har som ett av sine formål å styrke forskningsledelse ved fakultetet.

Forskningsledelse innebærer innenfor rammen av akademisk frihet et særlig ansvar for:

- å fastlegge langsiktige mål og foreta faglige prioriteringer,
- å sikre gode rammevilkår for forskning,
- å legge til rette for å koordinere aktiviteter for å skape synergier og synliggjøre gode prestasjoner,
- å stimulere til samarbeid, faglige satsninger og gode kollegiale forhold.

Selv om fakultetet satser på utvikling av forskningssamarbeid, vil fakultetet respektere den enkelte forskers valg av arbeidsform, enten det er i et tett samarbeid med andre eller alene.

Fakultetet skal jevnlig vurdere hva som er den mest hensiktsmessige forskningsorganiseringen.

Fakultetet har utarbeidet nye administrative rutiner for å søke om eksterne midler, som blant annet har som formål å sikre forutsigbar administrativ støtte og en felles minstestandard for oppfølging på tvers av instituttene. Fakultetet skal jevnlig vurdere hva som er den mest hensiktsmessige administrative oppfølgingen i lys av hvordan forskningen organiseres. Rutiner for søknadsoppfølging kan ligge til grunn for prioritering av søknader.

Strategi 2: Fakultetets forskning skal favne bredt

Fakultetet skal gripe mulighetene som ligger i ekstern finansiering til mer forskning, flere stillinger og større forskningsmiljøer. Samtidig skal fakultetet arbeide for å sikre de tradisjonelle rettsvitenskapelige fagene og de til enhver tid sentrale undervisningsfagene.

Fakultetet ser tendenser til at ekstern finansiering trekker forskningen i retning av over- og internasjonal eller sektorpreget rett. Det bidrar til at det på mange viktige og sentrale rettsområder mangler muligheter til finansiering og forskning. For å motvirke disse tendensene, skal fakultetet arbeide aktivt for at satsninger i Forskningsrådet gis et bredere fokus med flere rettsområder også områder der det primært er nasjonal rett. Det er et stort behov for rettsvitenskapelig forskning på en lang rekke rettsområder. Det gjelder sentral stats- og forvaltningsrett, straff, prosess, selskaps- markeds- og formuesrett, familierett, og mange nye og konkrete rettsområder. Menneskerettigheter og EØS-rett er gjennomgående disipliner på mange av de nevnte områdene. Forskning på alle disse områdene gjelder spørsmål av stor samfunnsmessig relevans i dag.

Fakultetet skal bruke mulighetene som byr seg for å få rettsvitenskapelig kompetanse inn i styrer og paneler i Forskningsrådet, samt fortsette arbeidet med å få juridiske problemstillinger og perspektiver bedre integrert i Forskningsrådets tematiske programplaner. Videre skal fakultetet forsøke å identifisere alternative finansiører som kan støtte opp under forskning som vanligvis ikke får annen ekstern støtte, etter mål av satsningene på klarspråk og arbeidsrett.

Fakultetet skal legge forholdene til rette for bedre å utnytte mulighetene til å skaffe finansiering gjennom Forskningsrådets programmer og ordninger, EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon (ERC og tematiske utlysninger) og andre finansiører. Forum for forskningsledere og de juridiske institusjonene i the Guild for Research-Intensive Universities skal brukes strategisk for å gi innspill til utformingen av EUs nye rammeprogram og kommende arbeidsprogrammer i det nye programmet.

For å møte krav fra eksterne finansieringskilder skal fakultetet legge til rette for kompetanse- og karrierebygging for vitenskapelige ansatte, med vekt på publisering, mobilitet, veiledning av stipendiater og erfaring med å lede prosjekter.

Fakultetet skal ha en ordning med økonomiske incentiver til forskergrupper som søker om ekstern finansiering. Fakultetet skal derfor legge til rette for solid og hensiktsmessig administrativ oppfølging av eksternt finansierte søknader og prosjekter, og løpende vurdere å styrke større søknader (ERC, SFF) ved å bruke rekrutteringsstillinger som egenandel.

Strategi 3: Fakultetet skal legge til rette for likestilling og ikke-diskriminering i forskning

Et godt og inkluderende arbeidsmiljø er en forutsetning for forskning av høy kvalitet. Fakultetet, instituttene og forskergruppene skal skape et så godt og inkluderende arbeidsmiljø som mulig innenfor rammene av UiOs personalpolitikk.

Fakultetets overordnede innsats for likestilling og mangfold, rammes inn av løpende tiltaksplaner, <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ledelses-og-utvalgsmoter/limu/mandat-planer/tiltaksplan2020-vedtatt.pdf> Sentrale målsettinger fremover vil være å arbeide aktivt for likestilling og mangfold i forskning, at kvinneandelen i vitenskapelige stillinger og vitenskapelige lederstillinger skal øke, samt å forebygge trakassering i forskningen, herunder også seksuell trakassering, annen kjønns- og aldersrelatert trakassering, samt annen sosial og organisatorisk diskriminering.

Forum for forskerledere skal årlig diskutere konkrete tiltak for økt grad av likestilling og ikke-diskriminering i forskningen. Særsilt skal det arbeides med rutiner for å sikre likestilling i søknader om eksternfinansierte prosjekter, samt at den etterfølgende forskning faktisk preges av likestilling, med hensyn til både kjønnsbalanse på prosjektene og kvinners faktiske innflytelse over forskningen.

Strategi 4: En økt innsats for å sikre den enkelte forsker sammenhengende tid til forskning

Undersøkelser har vist at den største hinderet for den enkelte vitenskapelige ansattes forskning er mangel på sammenhengende tid. Fakultetet skal fortsette arbeidet for at de vitenskapelige ansatte får mest mulig sammenhengende tid til aktiv forskning. Vi vil vurdere enda sterkere konsentrasjon av den enkeltes undervisning slik at det er mulig for de vitenskapelige ansatte å utvide de undervisningsfrie periodene.

Fakultetet skal arbeide for å ha et nivå av administrativ støtte som ivaretar både den enkelte forskers behov og fakultetets samlede kapasitet. Videre vil fakultetet unngå så langt det er mulig at de vitenskapelige ansatte eksponeres for en uforsvarlig høy andel oppgaver som ikke er undervisning. Viktige virkemidler her vil være et fortsatt mål om å ha et balansert godskrivningsreglement med forsvarlig uttelling for undervisning, sensur og bedømmelser.

Strategi 5: Vi skal stimulere til økt samarbeid på tvers av fag- og landegrenser

Historisk har nordisk forskningssamarbeid vært viktig, og det vil det fortsette å være. Norge har en relativt liten og sårbar rettskultur, noe som gjør det nordiske rettsvitenskapelige samarbeid viktig

også i fremtiden. Det foregår imidlertid en omfattende europeisering og ytterligere internasjonalisering av retten, som reiser store utfordringer for forskningen. Fakultetet vil legge stor vekt på å fremme deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid i alle disse relasjoner, og det antas at The Guild-samarbeidet vil spille en viktig rolle i denne forbindelse.

Alle forskere bør delta på nordiske og internasjonale konferanser, seminarer og workshops for å legge fram egne arbeider, lære om andres arbeid og være med på å utvikle forskernettverk på tvers av grenser. Deltakelse i nordiske og internasjonale konferanser, forskernettverk og samarbeid av ulike slag bidrar over tid til å heve kvaliteten på forskningen ved fakultetet. Det gjelder uavhengig av om ens egen forskning har nasjonalt eller internasjonalt fokus. Fakultet skal legge til rette for at alle forskere har muligheter til å delta på nordiske og internasjonale forskningsarrangementer og møteplasser.

Økte krav til tverrfaglighet er et annet viktig utviklingstrekk innen rettsvitenskapelig forskning. En økt anerkjennelse av rettsvitenskapens mangfoldighet (med deldisipliner som blant annet rettsdogmatikk, rettspolitik, rettsøkonomi, retts sosiologi, kriminologi, rettshistorie, rettsteori og rettsfilosofi) medfører behov for tverrfaglighet i snever forstand, mens det faktum at moderne forskningsprosjekter ofte involverer undersøkelser av fenomener hjemmehørende i andre kunnskapsdisipliner fordrer tverrfaglig samarbeid i vid forstand. Prioriterte tverrfaglige samarbeid i vid forstand, er blant annet juss og livsvitenskap og juss og teknologi.

Formidlingsutvalget ved Det juridiske fakultet 2016/2017: Rapport og anbefalinger

Oppnevning og mandat

Dekanen oppnevnte i september 2016 et formidlingsutvalg ved fakultetet.¹ Utvalget har bestått av følgende medlemmer:

- Instituttleder Heidi Mork Lomell, Institutt for kriminologi og rettssosiologi (leder)
- Professor Jo Stigen, Institutt for offentlig rett
- Førsteamanuensis Catherine Banet, Nordisk institutt for sjørett
- Postdoktor Anine Kierulf, Norsk senter for menneskerettigheter
- Postdoktor Tone Wærstad, Institutt for privatrett
- Stipendiat Olaf Rønning, Institutt for kriminologi og rettssosiologi
- Seksjonssjef Steinar Hafto Myre, Fakultetsadministrasjonen
- Rådgiver Jorunn Kanestrøm, Fakultetsadministrasjonen (sekretær)

Medlemmene representerer alle enhetene ved fakultetet – inkludert fakultetsadministrasjonen, og de representerer i tillegg ulike vitenskapelige stillingskategorier – fra stipendiat til professor.

Formidlingsutvalget har lagt til grunn et bredt formidlingsbegrep. Vi har forstått *formidling* eller bedre *forskningsskommunikasjon* som en- eller flerveis kommunikasjon av forskning og fagkunnskap til bredere målgrupper, det være seg forskere fra andre fagfelt, politikere, næringsliv, ulike brukergrupper, journalister, fremtidige studenter og den generelle offentlighet.

Forskningsskommunikasjon er av Forskningsrådet definert som «Kommunikasjon av vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger fra forskningen til målgrupper utenfor feltet. Dette inkluderer tilrettelegging for dialog og deltakelse i den allmenne samfunnsdebatten.»² Vi slutter oss til denne forståelsen som også inkluderer formidling av vitenskapelige holdninger og metoder. Selv om det i utgangspunktet faller inn under formidlingsdefinisjonen, har utvalget ikke sett særlig på utarbeidelse av pensumlitteratur og praktikerhåndbøker.

Det er flere grunner til hvorfor god kommunikasjon mellom forskere, og mellom forskere og samfunnet er verdifullt og ønskelig. Noen er forankret i demokratiforståelse, vitenskapsfilosofi og lovverk, andre i tanker om institusjonell omdømmebygging og synlighet.

Rettslig sett er formidling ett av tre formål for universitetet, og tilrettelegging for formidling er et institusjonelt ansvar etter universitets- og høyskoleloven. Kort oppsummert bidrar god formidling og forskningsskommunikasjon til en kunnskapsbasert og åpen offentlig meningsbrytning og meningsdannelse og økt involvering. Formidling og forskningsskommunikasjon bidrar også til å legitimere forskningen og finansieringen av den og promotere fakultetet, UiO og forskningsmiljøene og slik bidra til økt synlighet og ekstern finansiering.

---

¹ <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/administrative-prosjekter/formidlingsutvalget/>

² Policy for forskningsformidling, 2008-2012.

Universitetet i Oslo har i sin Strategi 2020, mål 3 under «Et samfunnsengasjert universitet» vektlagt forskningsformidling som en av universitetets hovedoppgaver. Blant annet slås det fast at UiO skal ta et mer samlet grep om forskningsformidlingen, og ha en betydelig publikumsrettet virksomhet.

Som en del av profileringen av UiO som en fremragende forskningsinstitusjon er UiO avhengig av at forskere kommuniserer om sine forskningsprosjekter, arbeid og resultater på en god og tilgjengelig måte. Et godt formidlingsarbeid kan inngå som en del av kommunikasjonen med samfunn og interessenter som fakultetet og UiO ønsker å stimulere, og med det også skape bedre grunnlag for dialog og gjensidig læring mellom forskningsmiljøer og samfunnet rundt.

Fakultetet har med andre ord et institusjonelt ansvar for å muliggjøre og legge til rette for at forskere skal kunne formidle. Vi vil i denne rapporten komme med våre anbefalinger om hvordan fakultetet skal legge bedre til rette for dette, basert på utvalgets møter og drøftinger.

Utvalget har hatt i alt 5 møter³. Utvalget har kartlagt formidlingsaktiviteter på fakultetets enheter, samt på andre fakulteter ved UiO, HiOA, BI og NTNU⁴. Medlemmene i utvalget har videre rapportert om hvordan formidling synliggjøres ved enhetene på fakultetet, både i bokstavelig forstand ved hjelp av oppslagstavler og lignende, men også i hvilken grad de ansattes formidlingsvirksomhet legges merke til av ledelse og kollegaer. Videre har enkelte av utvalgets medlemmer kontaktet ulike medier for å få en tilbakemelding på hvordan media oppfatter fakultetets forskere.

Utvalget har på tre av møtene hatt besøk utenfra. Vibeke Buan, redaktør for Aftenposten Viten, presenterte Viten-konseptet og hvordan fakultetets forskere kan bidra der (møte 3). Norith Eckbo, ansvarlig for MatNats formidlingskurs MNKOMM 3000 og 4000, presenterte filosofien bak, innholdet i, og erfaringene med formidlingskurset (møte 4). Amalie Kvame Holm, ansvarlig for UiOs pilotarbeid med kommunikasjonsstøtte til søknader om eksternt finansiert forskning, presenterte arbeidet med å forbedre samarbeidet mellom forskningsrådgivere og kommunikasjonsstøtte i forbindelse med eksterntfinansierte forskningsprosjekter (møte 5). I tillegg har studie- og forskningsdekan vært til stede på møte 4, og assisterende fakultetsdirektør var til stede på møte 5.

På bakgrunn av møtene og drøftingene har utvalget samlet seg om følgende åtte anbefalinger:

1. Tydelig forankring av ansvar for fakultetets forskningsformidling

Utfordring

Fakultetets formidlingsansvar må forankres tydelig i ledelsen. Fakultetet har i dag en prodekan for forskning og en for utdanning, men ingen for formidling. Vi har administrative støttefunksjoner for formidling både på fakultets- og enhetsnivå, men vi mangler et mer overordnet faglig ansvar for forskningsformidling. Hvis fakultetet skal bli bedre til å samordne sin formidlingsvirksomhet, er det behov for en klar faglig ledelse.

---

³ Dagsorden og referat kan leses her: <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/administrative-prosjekter/formidlingsutvalget/intern/>

⁴ Her kan man se en oversikt over disse aktivitetene: <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/administrative-prosjekter/formidlingsutvalget/intern/dokumenter/til-mote-2/>

To grupper på fakultetet har ulike styrker hva gjelder formidling: forskerne har fagkunnskapen, kommunikasjonsrådgiverne har trening i breddekommunikasjon, strategisk kommunikasjon og synliggjøring. En utfordring består i å få de to gruppene til å samarbeide godt, for å spille hverandre best mulig.

Tiltak

I og med at formidling inngår både som en del av utdanning og forskning, er det ikke naturlig å foreslå en egen prodekan for forskning og formidling slik bl.a. Humanistisk fakultet i Bergen har.⁵ Vi vil i stedet foreslå at dekanen beholder dette ansvaret, slik det står i Styrings- og administrasjonsreglementet §9.⁶ Det er imidlertid nødvendig å få på plass en mer eksplisitt oppfølging av formidlingsansvaret i fakultetsledelsen, eventuelt at det overordnede ansvaret delegeres etter mønster av dagens ordning med utenlandsansvarlig. Det nyopprettede Forum for forskerledere kan også være en kandidat til å få som oppgave å koordinere og følge opp forskningskommunikasjonen.

En målsetting, uansett valg av forankringsform, må være at man lykkes med å få en mer overordnet oversikt og plan for formidlings-/forskningsskommunikasjonsaktivitetene. Gode tiltak forutsetter koordinert innsats fra både faglige og administrative, slik man har fått til med fakultetets bidrag til "På flukt" og deltagelse på Forskningsdagene.

Ansvarlig

Dekanatet

2. Synliggjøring av formidling

Utfordring

Det foregår svært mye forskningsformidling på fakultetet, både i form av åpne arrangementer og med de mange ansatte som bidrar i media eller med foredrag for ulike brukergrupper. Det er imidlertid vanskelig å få øye på mye av formidlingsaktiviteten. I motsetning til publikasjoner, som enhetene etter hvert har blitt flinke til å synliggjøre, og undervisning, som synliggjøres på mange måter gjennom undervisningsregnskap og på andre måter, så er synliggjøringen av og oversikten over formidlingsvirksomheten sporadisk og tilfeldig.

Det er også en utfordring at enhetenes oversikter over faglige arrangementer er en blanding av arrangementer som åpenbart har ansatte som målgruppe, og arrangementer som retter seg mot et bredere publikum.

Tiltak

- a) Enhetene bør synliggjøre de ansattes formidlingsaktivitet på samme måte som publiseringsaktivitet på hver enkelt enhet. Det gjelder både i enhetenes lokaler, i lokale nyhetsbrev til ansatte og på nettet. Nettsidene – både fakultetets, enhetenes og forskergruppene – har et bredere publikum og bør benyttes til å synliggjøre den

⁵

http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/utfyllande_reglar_for_fakultetsorgana_fra_01.07.17.pdf

⁶

<http://www.ius.uio.no/om/reglement/administrasjonsreglementet.html#Dekanat>

utadrettede formidlingsvirksomheten (til allmennheten/andre målgrupper enn forskere) ved fakultetet/enhetene. Fakultetets og de enkelte enheters nettsider bør gjennomgås for å vurdere bedre synliggjøring av formidlingsaktiviteter. I tillegg bør nettrektører og forskerne selv jevnlig påse at forskernes personpresentasjoner og forskningsområder er oppdaterte. Siden «Vi forsker på»⁷ bør gjennomgås av nettrektører og forskere. En bedre utnyttelse av de muligheter som ligger i Opoint bør også utredes.

- b) Fagmiljøene bør skille tydelig mellom arrangementer som har interne (vitenskapelige) målgrupper, de som er rettet mot en allmennhet (populærvitenskapelig), og de som er rettet mot eksterne brukere (profesjonsgrupper). Plasseringen på nettsider (eksterne og "For ansatte") må være i henhold til målgruppen. Arrangementer som er åpne for alle bør i større grad synliggjøres på steder og måter som gjør at man når ut til relevante målgrupper (inkludert våre studenter). Åpne arrangementer må også legges til lokaler som reelt er tilgjengelige for studenter og eksterne.
- c) Fakultetets ansatte bør oppmuntres til og opplæres i å synliggjøre sin formidlingsvirksomhet i Cristin. Der det er mulig å lenke til tekster, underlagsmateriale eller lyd-/videoopptak bør dette gjøres. Da oppnår vi tre ting: Det blir lettere for fakultetet og enheten å ha oversikt over hva og hvor mye som formidles årlig, det blir lettere for hver enkelt ansatt å spre og dokumentere sin formidling, og andre forskere og allmennheten kan lettere finne frem til fagformidling.

Ansvarlig

a) Institutt-/senterledere, nettrektører og forskere b) Nettrektører, kommunikasjonsseksjonen og forskergruppeledere/enhetsledere c) Forskningsadministrasjonen på enhetene og hver enkelt ansatt.

3. Felles allmennrettet formidlingsserie for fakultetet

Utfordring

Selv om det i dag foregår mye allmennrettet formidling på fakultetets enheter og forskergrupper, er det ingen felles formidlingsaktiviteter på fakultetsnivå. Det er ingen samordning av disse arrangementene, og mange får ufortjent lite oppmerksomhet og dårlig oppmøte. Dette har sammensatte årsaker, men stikkord er uprofesjonell annonsering, gammelmodig opplegg med foredrag og eventuelt spørsmål fra salen, samt uhensiktsmessige lokaler. Fakultetet har fremragende forskere og gjesteforskere som har mye å bidra med i den offentlige samtalen, og de fortjener et større publikum. Det er også et problem i dag at så få studenter deltar på disse arrangementene.

Tiltak

Fakultetet bør starte en allmennrettet formidlingsserie som kan favne både studenter og ansatte på fakultetet, UiO og eventuelt andre interesserte. Gode inspirasjonskilder kan være «[Frokost med Bernt](#)» (SV) eller «[Rett på sak](#)» (Litteraturhuset). SMRs [MR-forum](#) har i dag mange av de kvalitetene som en slik formidlingsserie har: Gode møteledere og bredt sammensatt panel.

⁷ <http://www.jus.uio.no/forskning/vi-forsker-pa/>

En idé kan være månedlige frokostmøter i Frokostkjelleren, der man i samarbeid med studentorganisasjonene, inviterer til samtale/debatt der fakultetets ansatte belyser aktuelle rettslige tema i foredrags-, intervju og/eller debattform, gjerne med eksterne gjester. Det bør settes ned en programkomité – i første omgang for ett semester om gangen – bestående av interesserte ansatte og studentrepresentanter.

Kommunikasjonsmedarbeidere må være med for å sikre at arrangementene er tilstrekkelig utadrettede og får oppmerksomhet. Enheter og forskergrupper kan komme med innspill til program. Formidlingsserien bør få tid til å etablere seg, det kan ofte ta litt tid før en slik serie får sin fortjente oppmerksomhet. For høsten 2017 kan innspillene til «Verden med Trump»-arrangementer brukes som utgangspunkt for programmet.

Ansvarlig:

Dekanen

4. Større vekt på vitenskapelig ansattes forskningsformidling

Utfordring

Det er ingen tvil om at forskning og undervisning får større oppmerksomhet enn formidling for de vitenskapelig ansatte, både ved ansettelse og i arbeidshverdagen. En bedre synliggjøring av formidlingsaktiviteter på enhetene og forskergruppene vil bedre dette, men i tillegg bør det legges mer vekt på forskningsformidling, både ved ansettelse og i arbeidshverdagen.

Tiltak

Ved ansettelse: Tydeliggjøre krav til formidling i utlysninger. Et godt eksempel på hvordan dette kan gjøres er ved å stille krav om «Søkerens erfaringer fra formidling på eget felt, og forslag til framtidig formidling»⁸ slik det er gjort ved utlysninger av faste stillinger ved fakultetet V2017. Påse at bedømmelseskomiteer forholder seg til vurderingskriteriene i § 9.

I arbeidshverdagen: Øke bevisstheten om betydningen av en god formidlingskultur: Det er lettere for forskere å drive formidling om denne oppgaven jevnlig fremheves som en del av det arbeids- og samfunnsansvaret fakultetets ansatte har, og som en oppgave som verdsettes internt. Offentlighet kan være skummelt nok i seg selv. Terskelen for å drive formidling blir ikke lavere om man bekymrer seg for at ens kollegaer ser ned på dem som «flyr i mediene». Ledere har ansvar for å påse at positive og negative sider ved formidlingsaktivitet utgjør en fast del av medarbeidersamtalen for alle vitenskapelig ansatte (jfr [skjema](#)). Medarbeidersamtalen er en god anledning til å diskutere eventuelle behov for kompetanseheving på formidlingsområdet.

Forum for forskerledere bør også diskutere koordinering av og innholdet i forskergruppenes formidlingsvirksomhet. Særlig bør man diskutere forskjellen og fordelingen mellom interne og allmennrettede arrangementer i forskergruppene.

Ansvarlig:

Enhetsleder/Dekan

⁸ <http://www.uio.no/om/regelverk/personal/vitenskapelig/tilsettingprof.html#toc29> (formidling er omtalt i b 1.4)

5. Større vekt på formidling i studieprogrammene

Utfordring

Studentene ved fakultetet blir i dag i hovedsak trent på skriftlig formidling til sensor. De får mindre opptrening i formidling til andre utenfor eget fag – så som klienter, og de får i mindre grad opptrening i muntlig formidling. Satt på spissen kan man si at studentene læres opp på en teoretisk måte til et praktisk virke.

Studentene behøver mer trening i hvordan slik formidling kan gjøres – og hvorfor. Det første er en teknisk treningssak som kan løses gjennom at kursoppgaver eller eksamensoppgaver utformes på en måte som gjør at studentene må henvende seg til andre enn sensor i tekst eller tale. Det siste er vanskeligere, og forutsetter en mer integrert tenkning i en rekke fag, i juristutdanningen vil for eksempel disse spørsmålene kunne diskuteres: Hvilken kunnskap tilegner vi oss gjennom utdanningen vår, som samfunnet trenger? Juss er innviklet nok, hva bør vi som jurister ta ansvaret for å opplyse om?

Det bør legges større vekt på formidling i utdanningen. Dette gjelder alle studieprogram på fakultetet, men utvalget har i første rekke konsentrert seg om Master i rettsvitenskap, som jo er et profesjonsstudium der det å kunne formidle vanskelig fagstoff, enten til klienter eller andre uten juridisk kompetanse, er sentralt for de fleste av de jobbene juristene går ut i. I utdanningen i dag får studentene lite trening i dette, heller ikke på eksamen, som i stor grad er skriftlig. Samme problem gjelder for de andre studieprogrammene på fakultetet. De fleste som tar et universitetsstudium skal ut i et arbeidsliv der formidling ofte inngår.

Tiltak

Utvalget har ikke tatt stilling til hvordan en økt satsning på formidling i utdanningen skal gjennomføres, men et første skritt er å oppfordre programrådene på fakultetet til å gå videre med saken. En mulighet er å utvikle et emne tilsvarende det de har på MatNat i formidling og vitenskapsjournalistikk,⁹ et annet er å integrere betydningen av formidling bedre i de emnene som allerede eksisterer på Ma i Rettsvitenskap, samt på de andre studieprogrammene på fakultetet. For Ma i Rettsvitenskap er det også i gang prosesser tilknyttet Klarspråk-satsningen som vel vil være et nærliggende sted å integrere formidlingsperspektivet. Et annet tiltak egnet for å skape formidlingsforståelse er det nye valgfaget i prosedyre, og JussBuss, der studentene får trening i å formidle juridisk stoff til klienter, kan også være en modell å bygge videre på.

Ansvarlig

Programrådene ved fakultetet.

---

⁹ <http://www.uio.no/studier/emner/matnat/ibv/MNKOM3000/>

6. Større vekt på formidling i forskerutdanningen

Utfordring

Stipendiatene på fakultetet får i dag ingen systematisk opplæring i forskningsformidling, som er en viktig del av forskerrollen. Ut over de generelle grunner til å drive formidling tilsier all erfaring at trening i formidling også gjør forskningen bedre. Formidlingstrening fremstår av denne grunn særlig viktig i et forskerutdanningsperspektiv

Tiltak

Det bør legges større vekt på formidling i forskerutdanningen på fakultetet. Mange PhD-programmer på universiteter og høyskoler har i dag formidling som en obligatorisk del av forskerutdanningen. Utvalget er i tvil om kurs i formidling bør blir en obligatorisk del av forskerutdanningen på fakultetet. Vi vil foreslå at det gis en introduksjon til forskningsformidling, herunder forskeres ansvar for formidling, i forskeropplæringen, eksempelvis i tilknytning til etikk-opplæringen. Vi vil uansett foreslå at stipendiater kan ta kurs i formidling som tilbys på andre fakulteter/universiteter og få dette godkjent som del av forskeropplæringen. Vi vil også oppmuntre til at stipendiater deltar i Forsker Grand Prix. Stipendiater bør også få hjelp av kommunikasjonsarbeidere til å presentere sitt prosjekt på nettsidene, og utkast til sammendrag i forbindelse med disputas bør også innom kommunikasjonsarbeidere for kommentering. Formidling som viktig element i ansettelsesprosesser og søknader om forskningsmidler bør tydeliggjøres, eksempelvis gjennom karriereveiledning for stipendiater/ynge forskere.

Ansvarlig

PFF

7. Bedre integrering av formidling i søknadsskriving

Utfordring

Det stilles stadig strengere krav til søknader om eksterntfinansiert forskning, og både når det gjelder utvikling av gode sammendrag og formidlingsplaner så er det mye å hente ved å involvere kommunikasjonsmedarbeidere. Kvaliteten på formidlingsplaner vurderes for alle søknader om forskningsmidler, og her er det et stort forbedringspotensial. For mange programmer er det nå også krav om å dokumentere «impact», og dette er et område vi behøver mer kunnskap om.

Kommunikasjonsmedarbeidere bør derfor i større grad enn nå involveres på et tidlig stadium i søknadsskrivingsprosessen, både for å hjelpe til med å utarbeide gode sammendrag, men også for å bidra til at formidlingsplanene for prosjektet blir best mulig. Samarbeidet mellom forskeren, forskningsrådgiveren og kommunikasjonsarbeideren må styrkes.

Tiltak

Kommunikasjonsmedarbeiderne må få styrket kompetanse på forskningsadministrasjon og vice versa.

Seminar om «impact» for interesserte søkere til programmer der dette kreves.

Ansvarlig

Assisterende fakultetsdirektør/forskningsrådgivere

8. Opplæring og kursing

Utfordring

De vitenskapelig ansatte har lang trening og erfaring i forskning, og de tilbys kurs i pedagogikk. Mange har tilsvarende lite opplæring og trening i formidling. Dette fører til at mange unngår formidling.

Tiltak

Det finnes en rekke gode kurs og kursholdere i formidling – alt fra kronikkskrivingkurs til medietrening. Fakultetet bør tilby denne type kurs jevnlig, og det bør utarbeides et årshjul som gjøres kjent for ansatte. Formidlingsutvalget mener at kursene bør tilbys alle – uavhengig av kjønn og stilling ved fakultetet.

Forslag til kurs som bør tilbys fakultetets ansatte jevnlig: Forskningskommunikasjonskurs (toppforskningsmiljø UiO), bloggkurs (forskning.no), kronikkskrivingkurs, skrivekurs i regi av Aftenposten Viten, videokurs («kom til poenget på 30 sekunder»), Internasjonal formidling, Sosiale medier

Det bør lages et kurshjul (1-2 år) som ansatte gjøres kjent med. Dette kurshjulet må gjøres kjent for de ansatte gjennom enhetsleder og medarbeidersamtaler.

Ansvarlig

Dekanen/kommunikasjonsseksjonen, Enhetsledere

Tiltaksplan for likestilling og mangfold 2018-2020

Det juridiske fakultet ønsker at våre studenter og ansatte skal ha like muligheter uavhengig av kjønn, bakgrunn og funksjonsevne. For at forskning og undervisning skal være relevant for samfunnet og samfunnsutviklingen, er det viktig at fakultetet speiler samfunnet ved å rekruttere et bredt spekter av personer. Siden jusstudiet er en profesjonsutdanning, er det viktig at studiet reflekterer mangfoldet i samfunnet rundt oss. Det er et mål for fakultetet at studentene våre skal være representative for befolkningen og ha innsikt i samspillet mellom juss og ulike grupper i samfunnet.

Styret ved Universitetet i Oslo vedtok 6. februar 2018 UiOs Handlingsplan for likestilling, kjønnsbalanse og mangfold 2018-2020. Handlingsplanen har fire hovedmål:

- [Økt innsats for å forebygge trakassering, med hovedvekt på seksuell trakassering.](#)
- [Kvinneandelen i vitenskapelige stillinger og lederstillinger skal øke.](#)
- [Styrke arbeidet med mangfold ved UiO.](#)
- [Bedre kjønnsbalanse i alle studieprogrammer.](#)

Denne tiltaksplanen er et ledd i å realisere UiOs handlingsplan ved å ta tak i lokale utfordringer ved fakultetet.

Et overordnet tiltak som vil være viktig for alle hovedmålene, er å spille inn til revisjonen av fakultetets Styrings- og administrasjonsreglement, for å sikre en bedre forankring av likestillings- og mangfoldsarbeidet i hele organisasjonen. Denne prosessen går parallelt med arbeidet med handlingsplanen.

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Spille inn til revisjonen av Styrings- og administrasjonsreglementet på blant annet følgende områder: <ul style="list-style-type: none"> - Ta inn et krav om at begge kjønn skal være representert i dekanatet. Dekan og prodekaner velges under ett. Et krav om kjønnsbalanse i dekanatet vil dermed føre til at valgkomite og andre forslagsstillere må fremme forslag til dekanat som inkluderer minst én av hvert kjønn. - Utvide programrådenes likestillings- og mangfoldsansvar til å også inkludere et ansvar for kjønnsperspektiver i undervisningen. - Stadfeste ansvaret for å ivareta likestillingshensyn i tilsettingsprosessen der hvor IVA ikke er innstillingsorgan.	LiMU	Våren 2018

Økt innsats for å forebygge trakassering, med hovedvekt på seksuell trakassering

Trakassering av fakultetets ansatte og studenter, uavhengig av kjønn, er uakseptabelt. Det er en viktig oppgave for UiO og fakultetet som arbeidsgiver å forebygge trakassering, inkludert seksuell trakassering, samt å legge til rette for sikre, effektive og formålstjenlige varslingsrutiner. Nylig har det blitt innført obligatoriske kurs for ledere ved UiO i seksuell trakassering, og det er viktig at fakultetets ledere prioriterer dette og styrker sin kunnskap om og beredskap i møte med fenomenet. I planperioden vil det foregå flere kartleggings- og koordineringstiltak som vil kaste lys over omfanget og innholdet i seksuell trakassering ved Universitetet i Oslo. Det er viktig at fakultetet generelt, men LiMU spesielt, er i stand til å utvikle egnede tiltak i lys av kunnskap som fremkommer i disse prosessene.

Universitetsmiljøer innebærer ofte maktulikhet, mellom stillingskategorier, disipliner, fagretninger og mellom juniorer og seniorer. Dette kan misbrukes og/eller påvirke arbeidsmiljøet negativt, og det kan ramme ulike grupper ulikt. Gode faglige diskusjoner har stor betydning for en akademisk institusjon og en forutsetning for dette er inkludering, faglig generøsitet og saklig håndtering av faglig uenighet. Et mangfold av faglige perspektiver og metoder må ønskes velkommen.

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Forebygging av uønsket seksuell oppmerksomhet innføres som obligatorisk tema i medarbeidersamtaler, inkludert informasjon om UiOs retningslinjer og varslingsrutiner.	Administrasjonsseksjonen	Høsten 2018
Fakultetets ledere deltar på obligatoriske lederkurs i regi av Likestillings- og diskrimineringsombudet.	Ass. fakultetsdirektør, LOS	Pilot vår 2018
Aktuelle tiltak ved fakultetet skal utarbeides i lys av resultatene som kommer fra UiOs ressursgruppe for arbeidet med å forebygge seksuell trakassering.	LiMU og relevante organer og ledere ved fakultetet	Løpende
Studenter som deltar på eksterne arrangementer hvor Det juridiske fakultet er delansvarlig, skal beskyttes mot trakassering. Det skal lages retningslinjer og informeres jevnlig om disse i kontakt med aktørene.	Dekanen	Løpende
Gjennomføre tiltak for å fremme et bedre akademisk debattklima, blant annet: <ul style="list-style-type: none"> - det faglige arbeidsmiljøet tematiseres evnlige på institutt- og fakultetsseminarer og –møter, og i medarbeider- og oppstartssamtaler. - Fakultetet bør som arbeidsgiver ha en beredskap for hets og kritikk av ansatte i sosiale medier - Ansatte bør bevisstgjøres på at de er rollemodeller og at dette reflekteres i hvordan faglig uenighet framstilles i undervisningen. - Faglig debattkultur og netthets bør tematiseres for studentene i fadderuka.	Instituttledere, LiMU	Høsten 2018; løpende

Kvinneandelen i vitenskapelige stillinger og vitenskapelige lederstillinger skal øke

I 2017 har fakultetet som helhet 34 % kvinner i professor- og førsteamanuensisstillinger, men det er store forskjeller fra institutt til institutt. I tråd med måltallene i UiOs handlingsplan er det et mål at kvinneandelen i vitenskapelige toppstillinger skal øke til 40 % i løpet av planperioden på hvert av instituttene. Samtidig har fakultetet i 2017 60 % kvinner blant stipendiatene. Hovedutfordringen for å bedre kjønnsbalansen i faste vitenskapelige stillinger, er å få kvinner til å søke på og være best kvalifisert til førsteamanuensisstillinger.

For at kvinner skal ønske å søke seg til fakultetet, må vi tilby en arbeidsplass og et studiested med et godt arbeidsmiljø og der faglige diskusjoner og uenighet behandles med interesse og respekt. Alle ansatte må bidra til dette. Det er viktig at ansatte ser at det er utviklingsmuligheter ved fakultetet, og at kjønnsperspektivet er en del av fakultetets lønnspolitikk.

Mange av de konkrete tiltakene retter seg mot stipendiatgruppen som en viktig rekrutteringsbase for faste vitenskapelige stillinger. Andre tiltak skal sikre at målet om kjønnsbalanse er en del av rekrutteringsprosessen til faste vitenskapelige stillinger, fra stillingsplanarbeidet – inkludert å planlegge antall ansettelser, fordeling mellom stillingstyper og prioritering av enheter og fagområder – til bedømmelsen foreligger og tilsetting vedtas.

Det er viktig å rekruttere kvinner til lederstillinger og ulike verv ved fakultetet, både for at fakultetet skal reflektere samfunnet, for at kvinner og menn skal ha like store muligheter til å delta i fakultetets ledelse, for å bidra til å rekruttere kvinner til nye stillinger, og for å være rollemodeller for kvinnelige studenter.

Et annet viktig arbeidsområde i planperioden vil være kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i jussutdanningen. Dette arbeidet er tatt med her fordi det anses som viktig for å rekruttere kvinner til vitenskapelige stillinger, at kvinnelige studenter møter både kvinnelige og mannlige undervisere som rollemodeller og at pensum inneholder kjønnsperspektiver. Betydningen av kjønnsperspektiver går også utover fakultetets rekrutteringsbehov; fakultetet anser det som vesentlig for samfunnet at juristene vi utdanner, får innsikt om hvordan juridiske problemstillinger i forskjellig grad og på ulike måter påvirker forskjellig grupper i samfunnet. Dette innebærer og trening i å forstå, formulere og anvende kjønnsrelaterte problemstillinger gjennom pensum, undervisning og kildebruk.

Flere kvinner inn i faste vitenskapelige stillinger

Tiltak	Ansvarlig	Periode
<i>Rekrutteringstiltak</i>		
Kjønnsperspektiver skal være en del av stillingsplanarbeidet. Dette innebærer blant annet at instituttledermøtet skal fungere som letekomite for å sikre kjønnsbalanse og mangfold i søkergrunnlaget	Administrasjonsseksjonen	Løpende
Faste vitenskapelige stillinger skal som hovedregel lyses ut som førsteamanuensis. Utlysninger av professorstillinger og utlysninger med førsteamanuensis/professor må begrunnes særskilt	Administrasjonsseksjonen	Løpende

Det skal utvikles bedre opplæring og veiledning for bedømmelseskomiteer for å bevisstgjøre medlemmene om implisitte fordommer om kjønn og mangfold	LOS, LiMU, administrasjonsseksjonen	Kommer
Muligheten for å ta i bruk moderat kjønnskvolterering når to kandidater er likt eller tilnærmet likt kvalifisert skal benyttes i større grad.	Administrasjonsseksjonen	Løpende
<i>Karrieretiltak</i>		
Kvinnelige og mannlige ansatte bør inkluderes i så mange sammenhenger som mulig. Veilederoppdrag og andre oppdrag, verv og utmerkelse er meritterende for personer i fast vitenskapelig stilling. Oppdrag skal derfor fordeles bredt mellom fakultetets ansatte så lenge de faglige behovene er ivaretatt.	Prodekan for forskning, prodekan for studier, instituttlederne	Løpende
Fortsette med likestillingstiltak rettet mot stipendiatgruppa:		Løpende ved behov
- Gi vit.ass.-hjelp for kvinnelige stipendiater i slutfasen. Kr 50 000 fordeles flatt til instituttene hvert år for å dekke dette.	Kontorsjefene	
- Arrangere samling for kvinnelige stipendiater og støtte faglige og sosiale tiltak for stipendiatgruppa som kan bidra til å skape et inkluderende og godt arbeidsmiljø blant stipendiatene.	LiMU	
- Gi økonomisk og faglig støtte til å synliggjøre likestillings- og mangfoldsutfordringer i et eventuelt felles mentorprogram for stipendiatene ved fakultetet.	LiMU	
- Arrangere medietreningskurs for kvinnelige vitenskapelig tilsatte.	Kommunikasjonsseksjonen, LiMU	
- Oppfordre til og tilrettelegge for å delta i UiOs sentrale ordninger for kvinnelige førsteamanuenser og postdoktorer.	LiMUs sekretær; instituttene	
Støtte tiltak for kvinner på fagområder med særlige utfordringer med kjønnsbalanse	LiMU	Løpende

Likestilling og mangfold i forskning

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Likestilling skal være tema minst en gang i semesteret på instituttlederemøtet og i dekanatet, og årlig i Forum for forskerledere.	Administrasjonsseksjonen, ass. fakultetsdirektør.	Løpende
Likestillings- og mangfoldsperspektiver må integreres i fakultetets forskningsstrategi. Forskningsstrategien bør: - bidra til å utvikle sensitivitet og strategier for å motvirke skjevheter som kan ramme kvinner og andre grupper i ulike former for faglige evalueringer.	Forum for forskerledere, administrasjonseksjonen	2018

<ul style="list-style-type: none"> - anerkjenne hva forskermobilitet koster, finansielt og personlig. - stadfeste at det er viktig å være fleksibel hva angår arbeidstid og arbeidssted for småbarnsforeldre. - bidra til å skape bevissthet rundt hvordan forskningsfinansierende institusjoners krav til kjønnsbalanse ikke må føre til at kvinner inkluderes kun overflatisk og av hensyn til kjønnsbalansen, og ikke fullt ut og på bakgrunn av egen kompetanse (<i>tokenism</i>). - styrke Forum for forskerlederes rolle også når det kommer til å sikre likestilling, ikke-diskriminering og mangfold i forskning, blant annet i planleggingen av og underveis i forskningsprosjekter. 		
---	--	--

Flere kvinner i vitenskapelige lederstillinger

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Kvinner oppfordres til å melde seg på UiOs ledertreningskurs og det skal tilrettelegges for at de kan delta	Adm.-seksjonen; instituttledere	Løpende
Kjønnsbalanse må være en del av valgkomiteenes mandat	Administrasjonsseksjonen	Løpende

Kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i undervisningen

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Videreutvikle fakultetets nettside for kjønnsperspektiver i jusstudiet	Prodekan for studier	Løpende
Følge opp de nye punktene om kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i undervisningen i instruks for studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer vedtatt i 2017	Prodekan for studier	Løpende
Fortsette arbeidet med å integrere kjønnsperspektivet i de obligatoriske fagene.	Prodekan for studier	Løpende
Utarbeide en oversikt som synliggjør hvordan kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektivet er integrert i jusstudiet. Oversikten skal publiseres på nettsiden for kjønnsperspektiver	Prodekan for studier og arbeidsgruppen for integrering av kjønnsperspektiv i rettsstudiet	2018
Arbeidsgruppen for integrering av kjønnsperspektiv i rettsstudiet skal utpeke et redaksjonsutvalg med formål å utgi en Open Access-antologi bestående av artikler som tar for seg forholdet mellom kjønn og rett i utvalgte obligatoriske fag	Redaksjonsutvalget	2019

Styrke arbeidet med mangfold ved fakultetet

Som Norge og Nordens største juridiske fakultet har fakultetet et særlig ansvar for å ivareta det samfunnsoppdraget med å tilby en god og bred juristutdannelse og rettsvitenskapelig forskning på et høyt nivå er. Arbeidet med mangfold bygger ikke bare på en rettighetstenkning, men også på at mangfold er en viktig forutsetning for å oppfylle fakultetets samfunnsbidrag og for å skape gode arbeidsplasser og relevante studier. Jurister uteksaminert fra UiO skal bidra til å løse viktige utfordringer for personer, institusjoner, organisasjoner og samfunnet, og dette sikres best om de har med seg ulike erfaringsbakgrunn.

Som IA-bedrift følger UiO retningslinjene for tilrettelegging og inkluderende arbeidsliv for å sikre ivaretagelse av ansatte med midlertidig eller varig sykdom eller funksjonsnedsettelse. UiO tilrettelegger også studiesituasjonen for studenter med særskilte behov. UiO har en egen seniorpolitikk.

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Samarbeidet med Mino.Jur styrkes.	LiMU, studieseksjonen, dekanatet	Løpende
Utrede behovet for skrivekurs for studenter med flerspråklig bakgrunn.	LiMU, studieseksjonen	
UiOs standardformulering for vitenskapelige stillinger om personer med innvandrerbakgrunn skal tas inn også i vit.ass.-utlysninger i følgende versjon: «UiO ønsker flere personer med innvandrer- og minoritetsbakgrunn i vitenskapelige stillinger. Disse oppfordres til å søke.»	Kontorsjefer	Løpende
Identifisere og iverksette lokale tiltak i lys av kunnskapsgrunnlaget om ansatte og studenter med minoritetsbakgrunn som skal utvikles av UiO sentralt.	LiMU og relevante organer og ledere ved fakultetet.	Kommer
Legge til rette for erfaringsutveksling mellom studenter og jurister med minoritets- og innvandrerbakgrunn på ulike typer arbeidsplasser, for eksempel ved hjelp av seminarer, foredrag med mer.	LiMU og studieseksjonen i samarbeid med JSU	2019
Utrede tiltak for å ivareta og bistå tilsatte med utenlandsk bakgrunn.	LiMU, PFF, instituttlederne.	Høsten 2018
Utrede behovene til studenter med funksjonsnedsettelse.	LiMU og studieseksjonen i samarbeid med JSU	Våren 2020
Sikre god universell utforming og praktisk og sosial tilrettelegging i Domus Juridica for studenter og ansatte med funksjonsnedsettelse.	Hovedbrukergruppa i samarbeid med LiMU	Løpende

Bedre kjønnsbalanse i fakultetets studieprogrammer

UiOs handlingsplan 2018-2020 understreker at sammensatte miljøer med ulike type mennesker og erfaringstilfang kan bidra til å sikre at man undersøker og utforsker de beste og mest relevante løsningene, og til at studentene gis en kompetanse med størst mulig relevans for arbeidslivet. UiO setter derfor opp et langsiktig mål om en 40/60-fordeling ved alle studieprogrammer ved UiO.

I 2017 var det omlag 65 % kvinner på masterstudiet i rettsvitenskap. Fakultetet skal i planperioden vurdere om dette forholdet mellom kjønnene blant studentene utgjør eller kan bli et problem, og om det i så fall er nødvendig å iverksette tiltak.

Tiltak	Ansvarlig	Periode
Diskutere spørsmålet om kjønnsbalanse blant studenter i rettsvitenskap og vurdere om det er nødvendig med tiltak knyttet til kjønnsbalansen på Master i rettsvitenskap på nasjonalt dekanmøte.	LiMU, prodekan for studier	Høsten 2019
Identifisere og iverksette lokale tiltak i lys av informasjon om søkergrunnlaget som skal utvikles av UiO sentralt.	LiMU og relevante organer og ledere ved fakultetet.	Kommer

Internasjonaliseringsstrategi på studiesiden for det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo (2020-2024)

N.B.:

Det skal utarbeides:

- *En offentlig versjon på norsk. Vedlegg 1 og 2 er ikke en del av den offentlige versjonen.*
- *Denne offentlige versjonen skal oversettes på engelsk.*
- *En intern versjon på norsk som skal fungere som arbeidsdokument, og som inkluderer Vedlegg 1 og 2. Ikke offentlig.*

OPPSUMMERING

Det juridiske fakultet v/UiO har som mål å tilby relevant, forskningsbasert utdanning av fremragende kvalitet. Internasjonalisering av studiene, både gjennom integrering av internasjonale komponenter, mobilitet og en internasjonal campus, ansees som et viktig virkemiddel for å oppnå denne målsetningen.

Den foreliggende internasjonaliseringsstrategien på studiesiden beskriver konkrete mål og tiltak som skal bidra til å oppnå fakultetets og UiOs ambisjon om økt internasjonalisering av studiene på en målrettet og strukturert måte. Strategien skal være en del av arbeidet med oppfølging av Bærekraftighetsmål nr. 4 - SDG4 Education, norske myndighets krav om økt internasjonalisering av høyere utdanning og UiOs Strategi:2030.

Målene og tiltakene i strategien struktureres tematisk etter følgende dimensjoner:

1. Internasjonalisering av studieprogrammene og campus
2. Student- og forskermobilitet
3. Strategisk internasjonalt samarbeid

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Internasjonalisering: definisjon, behov, og målsetning	3
2.1 Internasjonalisering: behov og betydning for høyere utdanning	3
2.2 Internasjonalisering av utdanningstilbudet ved Det juridiske fakultet	4
2.3 Målsetningen av internasjonalisering i høyere utdanning i Norge og ved UiO	5
2.4 Målsetningen av internasjonalisering på det juridiske fakultet v/UiO.....	6
3. Tematiske prioriteringer.....	7
3.1 Internasjonalisering av studieprogrammene og campus	7
3.1.1 Ytterlig internasjonalisering av innhold i alle studieprogrammene på fakultetet	7
3.1.2 Øke kobling mellom undervisning og forskning	7
3.1.3 Tilby et attraktivt undervisningstilbud for utenlandske studenter	7
3.2 Promotering og økning av student- og forskermobilitet.....	8
3.2.1 Øke utreisende studentmobilitet	8
3.2.2 Økt forskermobilitet	8
3.3 Styrking av strategisk internasjonalt samarbeid	9
3.3.1 Avtaleportefølje og strategisk samarbeid	9
3.3.2 Fakultetets internasjonale omdømme og synlighet.....	9
4. Gjennomføring	9
5. Revidering av strategien.....	10
Vedlegg 1 – Tiltaksplan for gjennomføring av Internasjonaliseringsstrategien.....	11
Vedlegg 2 - Innspill fra næringslivet og myndighetene	24

1. Innledning

Dette dokumentet inneholder internasjonaliseringsstrategien for studiesiden ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo for perioden 2020-2024. Strategien ble utarbeidet av et eget utvalg med representanter fra både fagmiljøet, studenter og administrasjonen ved fakultetet. Relevante instanser for arbeidslivet ble også konsultert.

Strategien skal være en ramme for arbeidet med internasjonalisering for studiesiden ved det juridiske fakultet og skal gjelde for alle studieprogrammer på fakultetet. Den Utlandsansvarlige ved fakultetet skal sørge for gjennomføringen av strategien, i tråd med den foreslåtte tiltaksplanen.

Strategien er tett knyttet til arbeidet med Jus Strategi2030 og oppfølging av FNs bærekraftige mål – særlig SDG 4 – Education – ved Universitetet i Oslo.

2. Internasjonalisering: definisjon, behov, og målsetning

2.1 Internasjonalisering: behov og betydning for høyere utdanning

Globalisering og internasjonalisering **påvirker dagens samfunn i stadig større grad**. Det medfører økt internasjonal samhandling og gjensidig avhengighet mellom land og ulike aktører. Samtidig oppleves internasjonalisering på ulike måter. Internasjonalisering byr på både muligheter og utfordringer.

Internasjonalisering har stor betydning og er flersidig. Internasjonalisering har også vidtrekkende konsekvenser som endrer seg over tid, noe som **krever en regelmessig justering** av vårt forhold til internasjonalisering. Eksempelvis, har de siste årene ikke bare vist tegn på tettere internasjonal samhandel, men også tendenser til økt proteksjonisme, nasjonalisme og intoleranse, med økt fare for både internasjonale og nasjonale konflikter.

Internasjonalisering har hatt stadig **økt fokus i høyere utdanning globalt og nasjonalt**. Målet har vært både å forstå hva internasjonalisering innebærer og å tilrettelegge for hvordan utdannings- og forskningsinstitusjoner kan innarbeide den kompetansen som kreves for å svare på de utfordringene som kommer med internasjonalisering. Internasjonalisering henviser til hvordan en institusjon er påvirket av og innarbeider globaliseringsprosessen.

Internasjonalisering preger også **universiteter som leverandør av utdanningstjenester**. I en mer global verden må høyere utdanningsinstitusjoner **konkurrere internasjonalt** for å rekruttere studenter (jf. internasjonale rankinger). Det gjelder å tilby utdanning av høy kvalitet med konkurransedyktige vilkår både nasjonalt og internasjonalt. Dette har ofte sammenheng med hvilken økonomisk modell universitetene baserer seg på.

Internasjonalisering forstås her som “[...] *the process of integrating an international, intercultural or global dimension into the purpose, functions or delivery of post-secondary education*.”¹ På en tilsvarende måte har internasjonalisering blitt definert som «*The intentional process of integrating an international, intercultural and/or global dimension into the goals, functions (teaching/learning,*

---

¹ Knight, J. (2004). *Internationalization remodeled: Definitions, rationales, and approaches*. *Journal for Studies in International Education*, 8(1), 5–31.

*research, services) and delivery of higher education in order to enhance the quality of education and research for all students and staff and to make a meaningful contribution to society».*²

Referanser:

- [St.meld. nr. 14 \(2008-2009\) - Internasjonalisering av utdanning](#)
- [St. meld.nr. 16 \(2016-2017\) – Kultur for kvalitet i høyere utdanning](#)
- [NOKUT – Studietilsynsfor skriften](#)
- [NOU 2020:3 - Ny lov om universiteter og høyskoler](#)
- [UiO:Strategi 2030](#)

2.2 Internasjonalisering av utdanningstilbudet ved Det juridiske fakultet

Det internasjonale aspekt og internasjonalt samarbeid har alltid vært av avgjørende betydning for Det juridiske fakultet ved UiO. Globalisering og økt internasjonal samhandling innenfor alle samfunnsområder forsterker **behovet for internasjonal og interkulturell kompetanse**. På rettens område, skaper samfunnets og rettens internasjonalisering en stadig tettere interaksjon mellom nasjonal, utenlandsk og internasjonal rett. Også innenfor de samfunnsvitenskapelige fagene slik som kriminologi og retts sosiologi har globalisering og internasjonalisering hatt stor betydning. For å møte utfordringene og mulighetene som ligger i disse prosessene er det nødvendig å gi den internasjonale og komparative dimensjonen et økt fokus i forskning, utdanning og fakultetstjenester.

Forholdet mellom internasjonalisering og jusutdanning har vært et sentralt diskusjonstema for flere juridiske miljøer – både i academia og arbeidslivet - verden over de siste årene. Diskusjon om internasjonalisering av jusutdanning er ikke nytt, og fakultetene i Europa og resten av verden har allerede tatt høyde for betydningen av folkerett og europarett i utformingen av studieprogrammene. Vi må anses for å være i en **ny fase av denne internasjonaliseringsprosessen**, med økt grad av kompleksitet.

Dette gir også et bredt grunnlag for utarbeidelse av den foreliggende strategien. Flere konsepter er brukt i den sammenheng: internasjonalisering, globalisering, de-nasjonalisering, europeisering, komparativ rett, transnasjonal rett.³ Jusutdanning skal gjenspeile endringer i samfunnet og et mer internasjonalt samfunn har direkte konsekvenser på utdanning av jurister. Samtidig forblir jussen som rettsdisiplin nødvendigvis preget av en nasjonal karakter og utformet av nasjonale aktører.⁴ Det er dermed **en balansegang i form og innhold** når man vurderer hvordan jusutdanningen nasjonalt bør forholde seg til det internasjonale og det komparative (jusutdanning i en global verden).

I likhet med internasjonalisering av det juridiske yrket, har internasjonalisering av jusutdanningen ulike dimensjoner. Internasjonalisering treffer heller ikke alle juridiske yrker på samme måte, noe som åpner for en **gradering av internasjonalisering**. Dette innebærer at man må ha en vidtrekkende og nyansert tilnærming og se nærmere på juridisk metodelære, tolkningsmetoder, innhold i pensum, undervisningsmetoder, forelesernes profil og internasjonalisering av «campus». Her kan man også skille mellom en parallell studie av ulike rettssystemer og en mer komparativ tilnærming, dvs. enten å studere nasjonale og internasjonale rettskilder separat, eller å studere dem på en integrert måte (transsystemisk), hvor man ser på hvordan ulike rettssystemer løser samme rettsproblemer. En tredje tilnærming er å supplere studiet av det nasjonale rettssystemet med noen tilleggsfag av internasjonal

---

² De Wit, H. (2015) INQAAHE conference, Chicago, USA.

³ M.-C. Ponthoreau (ed.), *La dénationalisation de l'enseignement juridique – Comparaison des pratiques* (Institut Universitaire Varenne, 2016).

⁴ C. Jamin og W. van Caenegem (eds.), *The Internationalisation of Legal Education* (Spring, 2016).

eller komparativ karakter, uten videre sammenligning, noe som ikke anbefales. Så langt har fakultetet valgt å følge en integrert tilnærming.

Diskusjonen rundt internasjonalisering av jusutdanningen har også vist at landene har ulike standpunkt hva gjelder å åpne for internasjonalisering. Det kan være både **interne og eksterne strukturelle hindringer** knyttet til f. eks.: forskjell mellom undervisningsmetoder (forelesninger, kursundervisning, problembasert undervisning) som tilrettelegger mer eller mindre for drøftelse av internasjonalisering; definisjon av læringskrav og kvalifikasjonskrav for akademisk arbeid (PhD-avhandlinger, opptak som lektor eller professoroppykk); og krav som arbeidslivet setter til utdanningsinstitusjoner i forhold til etterspurt kompetanse. Disse formelle og strukturelle kravene kan virke som insentiv eller hinder i arbeidet med internasjonalisering av jusstudiet.

Norske universiteter er i en særstilling på grunn av de regionale båndene til **Norden** og den langvarig tradisjon for nordisk samarbeid på blant annet det juridiske feltet. Dette er et viktig dimensjon som man må satse videre på.⁵

Juristenes rolle er i endring, med en mer **digitalisert** hverdag. Det samme gjelder **jusutdanning som også digitaliseres** i større grad. Jusstudenter og jurister må forholde seg til mer globale infrastrukturer og globale prosesser. Disse må de kunne mestre for å kunne oppfylle sine oppgaver. Nye teknologier endrer juristens arbeid, både i sitt innhold og sin form. Dette har konsekvenser for måten man anvender jussen, inkludert nasjonale og internasjonale rettskilder. Dette bør derfor behandles tidlig i opplæring av metodelære. Man må også lære å dra nytte av de nye mulighetene teknologien tilbyr. Internasjonalisering påvirker måten jusstudenter bygge sitt curriculum (internasjonalisering av curriculum nasjonalt og i utlandet), og digital opplæring kan bidra til dette ved å senke terskelen for internasjonalisering. Likevel kan dette ikke erstatte nytten av et utenlandsopphold i løpet av studieperioden. Internasjonalisering er også høyt prioritert i utdanningen av yngre forskere. Til slutt, endrer nye teknologier måten universitetene gjennomfører utdanningen. Digitalisering kan åpne for nye muligheter for samarbeid med utenlandske partnere for Det juridiske fakultet. Spesielt ved korte intensive kurs kan undervisning ved hjelp av nye teknologier (f.eks. videokonferanse) erstatte behovet for å reise til partnerinstitusjonen og dermed begrense miljøkonsekvenser.

2.3 Målsetningen av internasjonalisering i høyere utdanning i Norge og ved UiO

Den foreliggende internasjonaliseringsstrategien på studiesiden beskriver konkrete mål og tiltak som skal bidra til å oppnå fakultetets og UiOs ambisjon om økt internasjonalisering av studiene på en målrettet og strukturert måte. Videre skal strategien bidra til å oppnå Norges kunnskapspolitiske målsetning om økt internasjonalisering og mobilitet (se St.meld. nr. 14, Internasjonalisering av utdanning, St. meld.nr. 16, Kultur for kvalitet i høyere utdanning og det pågående arbeid med stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet).

Strategien skal være en del av arbeidet med oppfølging av Bærekraftighetsmål nr 4 - SDG4 Education, norske myndighets krav om økt internasjonalisering av høyere utdanning og UiOs Strategi:2030.

---

⁵ Se blant annet satsingen UiO:Norden.

REFERANSEDOKUMENTER

Norske myndigheters krav

- Kunnskapsdepartementets (KD) mål om større betoning av internasjonalisering som et sentralt virkemiddel for økt kvalitet og relevans i norsk utdanning jfr St.meld. nr. 14, «Internasjonalisering av utdanning» - St.meld. nr. 14 (2008-2009) - Internasjonalisering av utdanning
- Kunnskapsdepartementets pågående arbeid med stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet
- Ved årsskiftet 2019/2020 skal det legges frem en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet. Ambisjonen med meldingen er å skape en kulturendring i universitets- og høyskolesektoren, slik at mobilitet blir en integrert del av alle norske studieprogrammer. I forbindelse med meldingsarbeidet har forsknings- og høyere utdanningsministeren sendt en bestilling til universiteter og høyskoler, studenter og arbeids- og næringsliv om innspill til arbeidet med stortingsmeldingen

UiO

- UiO Strategi:2030
- UiOs Strategic Advisory Boards rapport «Build a Ladder to the Stars» (2014)
- Universitetsstyret vedtak fra juni 2016 om å nedsette en arbeidsgruppe for å øke antall utvekslingsstudenter
- Internasjonal Profil, SIU rapport, 03/2013 (Rapporten gjennomgår og analyserer de 36 norske statlige universitetene og høyskolenes internasjonaliseringsstrategier)
- UiOs Handlingsplan for Internasjonalisering 2012-2014

2.4 Målsetningen av internasjonalisering på det juridiske fakultet v/UiO

Det juridiske fakultetet har som øverste oppgave å tilby utdanning av høyeste kvalitet. Fakultetet har som mål å tilby relevant, forskningsbasert utdanning av fremragende kvalitet. Internasjonalisering av studiene, både gjennom integrering av internasjonale komponenter, mobilitet og en internasjonal campus, ansees som et viktig virkemiddel for å oppnå denne målsetningen.

For å sikre kvalitet og relevans i rettsvitenskapelig forskning og utdanning er det avgjørende å samarbeide med fremragende internasjonale fagmiljøer, institusjoner og relevante nettverk. Internasjonalt samarbeid og mobilitet sikrer fakultetet ny kunnskap og inspirasjon og komplementerer fakultetets faglige styrker og undervisningstilbud. I tillegg skal man fortsette et anvendt forsknings- og kunnskapsbasert utviklings samarbeid med akademia i andre verdensdeler.

Fakultetet skal også være en aktiv bidragsutøver til felles internasjonale standarder og internasjonal faglig utvikling der dette er naturlig, inkludert i samarbeid med globale og regionale organisasjoner.

Målene og tiltakene i strategien struktureres tematisk etter følgende dimensjoner:

1. Internasjonalisering av studieprogrammene og campus
2. Student- og forskermobilitet
3. Strategisk internasjonalt samarbeid

REFERANSEDOKUMENTER:

- Strategisk plan 2010-20 for Det juridiske fakultet
- Innspill fra instituttene/sentrene til Strategisk plan 2010 – 20
- Notat "Internasjonaliseringsarbeidet på studiesiden (juss) – status og muligheter" fra 15.09.2016
- Høringsuttalelse fra Det juridiske fakultet ang. Handlingsplan for internasjonalisering (31.05.2011)
- "Internasjonalisering på Det juridiske fakultet - status, strategi, mål og tiltak", 31.12.2011

3. Tematiske prioriteringer

3.1 Internasjonalisering av studieprogrammene og campus

3.1.1 Ytterlig internasjonalisering av innhold i alle studieprogrammene på fakultetet

Mål:

Sikre ytterligere internasjonalisering av studieprogrammene for å øke utdanningskvaliteten.

Tiltak:

- a) Innholdet i fakultetets studieprogrammer bør internasjonaliseres ytterligere.
- b) Tilrettelegge for opplæring i komparativ rett innenfor de obligatoriske emnene.
- c) Tilby et obligatorisk emne på engelsk senest i løpet av 2. studieår.
- d) Tilby «Språkemnene» som obligatorisk komponent på 1. eller 2. studieår.

3.1.2 Øke kobling mellom undervisning og forskning

Mål:

Økt involvering av fagmiljøet i internasjonalisering på studiesiden. Sikre en tettere kobling mellom undervisning og forskning på fakultetet for å bidra til en bedre integrasjon av den internasjonale dimensjonen i studieprogrammene. Sørge for en økt koordinering av internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid på fakultetsnivå.

Tiltak:

- a) Utfordre forskergruppene til å identifisere sitt bidrag til internasjonalisering i sitt forskningsarbeid.
- b) Utfordre PhD-kandidater til å tenke på hvilken betydning internasjonalisering har for sitt forskningsarbeid.
- c) Utvikle utdanningssamarbeid med utenlandske universiteter: formidle informasjon om relevante prosjektmidler til fagmiljøene med direkte betydning for internasjonalisering av undervisningen. Legge til rette for at flere benytter seg av muligheten for ekstern finansiering av internasjonalt undervisningssamarbeid (f.eks. Erasmus+ Teacher Mobility, Erasmus+ Jean Monet samt relevante programmer som forvaltes av Diku).
- d) Innhente internasjonale gjesteforelesere som fakultetet/forskergrupper ønsker å samarbeide med, gjerne i forbindelse med planlagte besøk på fakultetet: gjesteforelesninger som integreres i undervisningen.
- e) Sørge for infrastruktur som tilrettelegger for digitalt samarbeid med utenlandske universiteter.
- f) Øke samarbeidet med «Den internasjonale sommerskolen» v/UiO og bruke mulighetene som ligger i samarbeidet mer strategisk (f.eks. felles emner med partneruniversiteter, reservere plasser for utvalgte samarbeidspartnere).
- g) Sikre en tettere kobling og koordinering mellom fakultetets internasjonaliseringsstrategi for studiesiden og forskningsstrategien.

3.1.3 Tilby et attraktivt undervisningstilbud for utenlandske studenter

Mål:

Sikre et fremragende undervisningstilbud for innreisende utvekslingsstudenter og internasjonale gradsstudenter. Sikre økt integrasjon av fakultetets innreisende utvekslingsstudenter og internasjonale gradsstudenter og legge til rette for å dra nytte av deres kompetanse og det nettverket de representerer for fakultetet når de reiser tilbake.

Tiltak:

- a) Vurdere regelmessig fakultets engelskspråklige undervisningsportefølje for å sikre et attraktivt og faglig fremragende undervisningstilbud for internasjonale studenter.
- b) Etablere møteplasser for norske og utenlandske studenter, både for faglig og sosialt utbytte.
- c) Involvere utvekslingsstudentene i relevante fagmiljøene.
- d) Vurdere etablering av praksisordning for innreisende studenter ved å etablere samarbeid med noen sentrale aktører i Norge.
- e) Utvide det juridiske emnetilbudet på Den Internasjonale Sommerskole v/UiO (Oslo International Summer School).
- f) Sikre bedre synliggjøring og informasjonsdeling om våre engelskspråklige masterprogrammene på nettet.

3.2 Promotering og økning av student- og forskermobilitet

3.2.1 Øke utreisende studentmobilitet

Mål:

Å gjøre våre studenter mer oppmerksomme på de eksisterende utvekslingsmulighetene og den faglige relevansen av et utvekslingsopphold. Å øke antall utreisende og innreisende studenter og sikre størst mulig faglig utbytte av utenlandsoppholdet. Sikre en økt involvering av fagmiljøet i promoteringen av utveksling.

Tiltak:

- a) Alle studieprogrammene må legge til rette for utveksling.
- b) Vurdere og utrede muligheten for å åpne for utveksling på 3. studieåret i master i rettsvitenskap.
- c) Økt involvering av fagmiljøet i promotering av utvekslingsmulighetene overfor studentene på fakultetet.
- d) Forberede de utreisende studentene før avreise.
- e) Vurdere om de eksisterende kriteriene for innpassing av utenlandske studier - særlig LL.M - kan gjøres mer fleksible.
- e) Etablering av praksisordning i utlandet for utreisende studenter.
- f) Å dra nytte av den kompetansen våre utreisende studenter har opparbeidet seg i løpet av utvekslingen.

3.2.2 Økt forskermobilitet

Mål:

Promotere og gi støtte til forskermobilitet.

Dette er et ledd for å integrere internasjonalisering i forskningsaktiviteter, forbedre undervisningskvalitet og til å få inspirasjon til nye innovative undervisningsmetoder. Dette bidrar til et tettere samarbeid med utenlandske universiteter.

Tiltak:

- a) Formidling av informasjon om mobilitet for forskere.
- b) Vurdere mulig insentivordning for å motivere til økt forskermobilitet.
- c) Støtte mobilitet av forskere, og spesielt yngre forskere med ansvar for barn i skolealder, ved å formidle informasjon / argumentere for etablering av stipend som kan støtte et mobilitetsprosjekt.

- d) Utvikle gjesteforskerordninger ved fakultetet og etablere en fadderordning for alle gjesteforskere for å sørge for en bedre integrering i fagmiljøet.

3.3 Styrking av strategisk internasjonalt samarbeid

3.3.1 Avtaleportefølje og strategisk samarbeid

Mål:

Sikre at fakultetet har en faglig relevant avtaleportefølje av høy kvalitet. Sørge for å ha et godt samarbeid med fremragende institusjoner i strategisk viktige land.

Tiltak:

- a) Regelmessig gjennomgang og evaluering av avtaleporteføljen.
- b) Sørge for en balansert geografisk representasjon av partnerinstitusjoner.
- c) Utnytte potensialet som ligger i de ulike nettverkene fakultetet deltar i.
- d) Fakultetet skal følge prosessen rundt UiOs deltagelse i «European University Initiative» og The Guild-nettverket tett og bidra der det er relevant og hensiktsmessig. Fakultetet skal også utnytte mulighetene som ligger i initiativet, både med hensyn til mobilitet og studiesamarbeid.
- e) Prøve å etablere kontakt med næringslivet / jusforeninger / internasjonal og ideelle organisasjoner, med tanke på praksisordning for utreisende studenter og for studiesamarbeid.

3.3.2 Fakultetets internasjonale omdømme og synlighet

Mål:

Det juridiske fakultet ønsker å synliggjøre i større omfang at fakultetet er et av de ledende utdannings- og forskningsinstitusjonene innen jus og kriminologi i Norden/Europa. Det er derfor viktig å profilere fakultetet på en felles og mer synlig måte. For å bygge felles identitet er det også viktig at alle ansatte og studenter ved fakultetet identifiserer seg med fakultet og promoterer fakultetet utad.

Tiltak:

- a) Promotere oss mot strategiske land og institusjoner (målrettet tiltak)
- b) På generell basis, utarbeide og ta i bruk brosjyrer, nyhetsbrev, osv. for å synliggjøre fakultetets faglige styrker og tilbud.
- c) Etablere en «Alumni Association», en forening/ nettverk av tidligere innreisende og internasjonale studenter.
- d) «Branding» - merkeprofilering av fakultetet

4. Gjennomføring

Gjennomføring av målene som er fastsatt i den foreliggende internasjonalstrategien skal sikres gjennom en separat, detaljert tiltaksplan (Vedlegg I). Strategien blir hovedrammen for Utlandsansvarlig ved fakultetet. Den Utlandsansvarlige skal ha som primært mål å følge opp strategien ved å gjennomføre de foreslåtte tiltakene og oppdatere strategien etter behov og ønske fra Dekanetet. Den Utlandsansvarlige skal rapportere til Dekanetet én gang i semestret om status på gjennomføring av strategien og Tiltaksplanen (Vedlegg I), i tett samarbeid med administrasjonen.

Fakultet skal vurdere hvilke ressurser som anses som nødvendige for å gjennomføre strategien og sette av eller anskaffe tilstrekkelige ressurser.

5. Revidering av strategien

Internasjonaliseringsprosessen er dynamisk. Både eksterne og interne faktorer krever en regelmessig oppdatering av strategien. Derfor anses det som nødvendig å **revidere og oppdatere internasjonaliseringsstrategien i hver dekanatsperiode.**

*

*

*

Vedlegg 1 – Tiltaksplan for gjennomføring av Internasjonaliseringsstrategien

Med kortsiktige mål menes mål som skal gjennomføres i en 2 til 3 års periode. Merkes med «K».

Med langsiktige mål menes mål som skal gjennomføres innen de kommende 5 årene. Merkes med «L».

Strategien blir hovedrammen for arbeidet til utlandsansvarlig lærer ved fakultetet. Selv når hun/han ikke er uttrykkelig nevnt i «ansvarlig»-kolonnen i tabellen nedenfor, skal utlandsansvarlig følge opp gjennomføringen av tiltaket.

PRIORITERINGSLINE 1: INTERNASJONALISERING AV STUDIEPROGRAMMENE OG CAMPUS

Prioritering 1.1 – Ytterlig internasjonalisering av innhold i alle studieprogrammene på fakultetet			
Mål: Sikre ytterlig integrering av internasjonalisering i studieprogrammene på fakultetet for å øke utdanningskvaliteten.			
Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Innholdet i det femårige rettsvitenskapsstudiet bør internasjonaliseres ytterligere.</p> <p>g) Man bør justere læringskravene slik at internasjonalisering integreres ytterligere.</p> <p>h) Vurdere om internasjonalisering er tilstrekkelig ivare tatt gjennom kurs- og fakultetsoppgaver og følge opp med tilsvarende spørsmål i eksamen.</p> <p>i) Systematisk gjennomgang av pensum, med ytterligere integrasjon av internasjonalisering, sin betydning og konsekvenser for det norske rettssystemet. Allerede på første studieår bør studentene få opplæring i forholdet mellom nasjonale regler og internasjonale regler. Be fagansvarlige å vurdere behov for å inkludere minst en kilde som drøfter et internasjonalt eller komparativt perspektiv.</p>	K/L	PMR	
<p>b) Konsolidere og tilrettelegge for opplæring i komparativ rett i løpet av studiet innenfor obligatoriske emner.</p>	K/L	Fagansvarlige for komparative rettslige fag / PMR	
<p>c) Undervisning på engelsk i et obligatorisk emne senest på 2. studieår.</p> <p>j) Studentene ved JF må kunne beherske engelsk som juridisk språk, som et av de dominerende arbeidsspråkene internasjonalt. Det innebærer også en forståelse av de ulike rettssystemer, i dette tilfellet</p>	K	Fagansvarlige for relevante emner / PMR?	

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<p>særheter ved common law / anglo-amerikansk rett.</p> <p>k) Ikke alle studentene kommer til å reise på utveking. Derfor trenger man et internasjonalt tilbud også for denne gruppen. Det ble for eksempel innført krav om et engelsk valgemne for egne programstudenter som ikke reiser på utveksling.</p> <p>l) I tillegg bør minst et obligatorisk emne tilby noen forelesningstimer på engelsk tidlig i studieprogrammet, og senest på 2. studieår, hvor man behandler folkeretten og EU/EØS-retten.</p>			
<p>d) Tilpasning og promotering av «Språkemnene» som obligatorisk komponent på 1. eller 2. studieår.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Man kan bygge på de tre eksisterende språkemnene som er: engelsk for jurister, fransk for jurister og tysk for jurister. Antall timer bør justeres ned, harmoniseres, gjort obligatorisk og utvides til andre språk etter forespørsel, som f.eks.: spansk, russisk, arabisk, kinesisk. ○ Målet er å tilby innføring i et annet rettssystem, å tilby språkkurs for jusstudentene med fokus på juridisk terminologi, og i flere språk enn det er gjort i dag. Studentene kan bygge videre på språkkunnskap fra videregående. Dette er et unikt mulighet for studentene til å få kjennskap til et annet rettssystem på originalt språk, og bruke aktivt komparativ rett, og å forberede seg til utveksling. Mens engelsk er et svært viktig språk i den globale verden, kan internasjonalisering ikke begrenses til undervisning på engelsk. Språket er ikke nøytralt og det samme gjelder a fortiori for juridiske språk. Derfor er det anbefalt å konsolidere tilbudet av utenlandsk juridisk språk og utvide det til andre språk: spansk, kinesisk, arabisk. Ideelt sett bør utenlandske rettssystemer undervises på det originale språket. ○ Dette må kobles til «Klart Språk»-prosjektet. 	<p>K/L</p>	<p>studieprogram / PMR / fagansvarlige</p>	

Prioritering 1.2 Forbedre kobling mellom undervisning og forskning.

Mål:

Økt involvering av fagmiljøet i internasjonalisering på studiesiden. Å tilrettelegge for en tettere kobling mellom undervisning og forskning på fakultetet for en god integrasjon av internasjonaliseringen der det er mest relevant. Å forbedre forbindelse mellom internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid på fakultetesnivå.

Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Utfordre forskergruppene til å identifisere sitt bidrag til forskning om internasjonalisering.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Utenlandsansvarlig skal minst en gang i året ta opp dette temaet på Forskergruppeforum. ○ Dette kan være grunnlag til et direkte bidrag til internasjonalisering av studieprogrammet: gi konkrete eksempler på juridiske problemstillinger som kan behandles i undervisningen. 	K	Forskergruppeleder sammen med Utlandsansvarlig.	
<p>b) Utfordre PhD-kandidater til å tenke på hvilken betydning internasjonalisering har for sitt forskningsarbeid.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Dette bør integreres som oppgave i PhD-kurset JUR9020 – Internationalization, Transnational Law and Comparison. Utenlandsansvarlig kan inviteres å undervise og skal holde innlegg på dette spørsmål med praktiske øvelser. 	K	Fagansvarlig for PhD-kurset JUR9020, PhD-kandidater, Utlandsansvarlig	
<p>c) Utvikle utdanningssamarbeid med utenlandske universiteter: Formidle informasjon om relevante prosjektmidler til fagmiljøene med direkte betydning for internasjonalisering av undervisningen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Legge til rette for at flere benytter seg av muligheten for ekstern finansiering om internasjonalt undervisningssamarbeid, som f.eks. Erasmus+ Teacher Mobility, Erasmus+ Jean Monet, Diku, NORPART, INTPAT. ○ Støtte til søknadsskriving. Forskningskonsulenter spiller en sentral rolle og kan bistå forskerne med å planlegge mobilitet og skrive søknad. 		Administrasjon, Forskningskonsulenter, fagmiljøene	

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

o Gjøre informasjon lett tilgjengelig på ansattes nettsider.			
d) Innhente internasjonale gjesteforelesere som fakultetet/forskergrupper ønsker å samarbeide med, gjerne i forbindelse med et planlagt besøk ved fakultetet: gjesteforelesning som integreres i undervisningen.		Fagmiljøene / forskergrupper	internt og eksternt. For eksempel: Sette av midler som fagansvarlig kan søke på for å invitere gjesteforelesere med høyt internasjonalt omdømme.
e) Inneha infrastruktur som tilrettelegger for digitalt samarbeid med utenlandske universiteter.		IT-avdeling, administrasjon	Kan dekkes av noen prosjektsøknader.
f) Benytte mulighetene som ligger i «Den internasjonale sommerskolen» v/UiO.			
g) Koordinere med det pågående arbeidet om Forskningsstrategien.			

Prioritering 1.3 - Tilby et attraktivt undervisningstilbud for utenlandske studenter

Mål:

Målet er å forsterke undervisningstilbudet for utenlandske studenter og forsikre best mulig integrasjon av fakultetets innreisende utvekslingsstudenter samt å dra nytte av det nettverket de representerer for fakultetet når de reiser tilbake.

Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Vurdere regelmessig fakultets undervisningsportefølje for å forsterke undervisningstilbudet for utenlandske studenter og tilby attraktive valgfag for utenlandske studenter.</p> <p>o Dette gjelder både for sentrale internasjonale fag og de fagene fakultetet har et konkurransefortrinn i og som kan tiltrekke internasjonale studenter. Disse fagene bør tilbys på engelsk. En attraktiv undervisningsportefølje gir oss mulighet til å konkurrere internasjonalt og øke antall innreisende studenter. At det tilbys undervisning i de fagene fakultetet har et konkurransefortrinn gir også anledning til å koble tettere sammen forskning og undervisning.</p>			

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<ul style="list-style-type: none"> ○ Dette kommer også til nytte for de norske studentene som ikke reiser på utveksling. ○ Dette må sees i sammenheng med LL.M og MPhil programmene og reform for valgemenene. 			
<p>b) Etablere møteplasser for norske og utenlandske studenter, både for faglig og sosialt utbytte.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Fortsette med de gode programmene som er på plass, som f.eks. fadderordning, turer, mv. ○ Språk-café ○ Kobling med «språkemenene» på fakultetet, hvor utenlandske studenter inviteres å møte de norske studentene (allerede prøvd og vellykket) 			
<p>c) Involvere utvekslingsstudentene i de relevante fagmiljøene. Bruke forskergruppene som forankringssted: be de internasjonale studentene til å indikere hvilken forskergruppe de er mest interessert i. Forskergruppen sender invitasjon til studentene.</p>			
<p>d) Vurdere etablering av praksisordning både for innreisende og utreisende studenter ved å inngå samarbeid med noen sentrale aktører i Norge med arbeidsoppgaver som kan gjennomføres på engelsk.</p>			
<p>e) Utvide emnetilbudet på sommerskolen i samarbeid med Den Internasjonale Sommerskole v/UiO (Oslo International Summer School).</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Forslag: opptil 2 nye kurs. Dette kan også hjelpe til å bevare undervisningstilbudet i de emnene som ikke tilbys lenger i løpet av studieåret. 		Fagansvarlige / fagmiljøet	
<p>f) Sikre bedre synlighet og informasjon om våre engelskspråklige masterprogrammer på nettet.</p>	K	Kommunikasjonsavdeling, i samarbeid med den ansvarlige enheten for programmet på fakultetet.	

PRIORITERINGSLINE 2: PROMOTERING OG FORBEDRING AV STUDENT- OG FORSKERMOBILITET

Prioritering 2.1 Øke fokus på studentmobilitet av høyt kvalitet			
Mål: Å gjøre våre studenter mer oppmerksomme på de eksisterende utvekslingsmulighetene og den faglige relevansen av et utvekslingsopphold. Å øke antall utreisende og innreisende studenter og sikre mest mulig utbytte av utenlandsoppholdet. Både administrasjonen og fagmiljøet på fakultetet må være involvert.			
Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
a) Alle studieprogrammene må legge til rette for utveksling.		Dekanat, administrasjon, Utlandsansvarlig	
b) Utrede mulighet for å reise på utveksling allerede på 3. studieår i mastergrad i rettsvitenskap. Noen studenter velger bort å reise på utveksling fordi det ligger for sent i studieprogrammet og fordi det finnes mange konkurrerende tilbud på masternivå.			
c) Økt involvering av fagmiljøet ved promotering av utvekslingsmulighetene overfor studentene på fakultetet. <ul style="list-style-type: none"> ○ Informasjonsaktiviteter: informasjonsmøter, utvekslingsmesse, LL.M-messe (også som arrangør), presentasjoner fra innreisende studenter, presentere utvekslingsmulighetene mer regelmessig ○ Gjøre studentene mer oppmerksom på de ulike finansieringsmulighetene som finnes (Fullbright-stipend, mv.). ○ Bruke studentforeningene (eksisterende studentnettverk) til å promotere utveksling. ○ Etablere et informasjonspunkt i det nye bygget (Domus Juridica) (eventuelt på Infosenteret) hvor diverse informasjon om utveksling kan presenteres til studentene 		Administrasjon, Utlandsansvarlig, fagmiljø	
d) Forberede de utreisende studentene før avreise. <ul style="list-style-type: none"> ○ Gi de utreisende studentene en innføring i det landet de skal til, med fokus på den informasjonen de trenger for å få mest ut av oppholdet sitt. ○ Ideelt burde det arrangeres et felles informasjonsmøte om interkulturelle forståelse på Blindern for hvert land eller region. 	K	Administrasjon på Blindern og eventuelt JF.	
e) Vurdere om de eksisterende kriteriene for innpassing av utenlandske		Administrasjon, Utlandsansvarlig	

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<p>studieprogram (særlig LL.M) / emner kan gjøres mer fleksible. Avklare våre mål.</p>			
<p>f) Etablering av praksisordning i utlandet for utreisende studenter Mål: Kobling studier og arbeidsliv ved internasjonalt samarbeid blir stadig viktigere (f.eks. praksisordning i utlandet; emner i samarbeid med utenlandske læresteder og representanter fra næringslivet; bruke Karrieresenteret for å hjelpe studenter med å formidle hvilken kompetanse utenlandsopphold gir)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Sikre noen plasser i utlandet for våre studenter i samarbeid med våre universitetspartnere. 		<p>Administrasjon, Utlandsansvarlig, fagmiljøene</p>	
<p>g) Å dra nytte av den kompetansen våre utreisende studenter har opparbeidet seg i løpet av utvekslingen. Mål: Studentmobilitet skal ideelt sett ikke bare komme den enkelte studenten til gode, men institusjonen som helhet. Å dra nytte av den kompetansen og erfaringen de utreisende studentene opparbeider seg i utlandet.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Skrive reisebrev (allerede gjennomført) ○ De-briefing møter/rapporter med forslag til oppfølgingstiltak fra fakultets side. (F.eks. nyttige kontakter med fagmiljøet, undervisningsopplegg, eksamensformer, mv.) 		<p>administrasjon</p>	

Prioritering 2.2 Økt forskermobilitet

Mål:

Promotering og støtte av mobilitet hos forskerne

(Dette er et ledd for å integrere internasjonalisering i forskningsaktiviteter, å forbedre undervisningskvalitet i tillegg til å få innspill til nye innovative undervisningsmetoder. Dette bidrar til et tettere samarbeid med utenlandske universiteter.)

Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Formidling av informasjon om mobilitet for forskere.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Formidling av informasjon om relevante prosjektmidler i fagmiljøene = øke bevissthet hos forskerne om mobilitet 			
<p>b) Vurdere mulig insentivordning for å promotere mobilitet for forskere.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Synliggjøre kobling til eksternfinansiering av forskningsaktiviteter. 			

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

c) Støtte mobilitet av forskere, og spesielt yngre forskere med ansvar for barn i skolealder, ved å formidle informasjon / argumentere for etablering av stipend som kan støtte et mobilitetsprosjekt			
d) Utvikle gjesteforskerordninger ved fakultetet og etablere en fadderordning for alle gjesteforskere for å sørge for en bedre integrering i fagmiljøet.	L		

PRIORITERINGSLINE 3: STYRKNING AV STRATEGISK INTERNASJONALT SAMARBEID

Prioritering 3.1 Sikre en portefølje av avtaler med institusjoner av høyt kvalitet med strategiske land og øke strategisk samarbeid

Mål:

Fakultetet må inneha en portefølje av utvekslingsavtaler med institusjoner av høy kvalitet med strategiske land og institusjoner.

Målet er å inneha en portefølje av utvekslingsavtaler av høyt kvalitet, med balansert geografisk representasjon, som sikrer et høyt antall studenter – både innreisende og utreisende -, på universiteter som tilbyr undervisning av høyt kvalitet og som er relevant for/supplerende/komplementær til forskning på fakultetet. Utvekslingsavtalene skal sikre gode betingelser for både fakultetet og våre studenter.

Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Regelmessig gjennomgang, evaluering og oppdatering av avtaleporteføljen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Regelmessig evaluering (årlig) av våre utvekslingsavtaler. Evalueringen kan resultere i at JF terminerer noen avtaler og inngår nye avtaler. Evalueringen skal bl.a. basere seg på tilbakemeldinger fra våre studenter ved hjelp av en fast spørreundersøkelse. ○ Regelmessig besøk av partnerinstitusjoner i utlandet. (dekan/utenlandsansvarlig/ansvarlig i administrasjon) ○ Sommerskolen: strategisk bruk av sommerskole både for å etablere strategisk samarbeid og til å få gode avtaler. ○ Oppfordre faste vitenskapelige ansatte ved JF til å søke ekstern finansiering for etablering av nye samarbeid (f.eks. undervisningssamarbeid med fremragende utenlandske universiteter (f.eks. ERASMUS+, Diku, mv.). ○ Ved sondering av nye mer omfattende samarbeidsmuligheter, kan en delegasjonsbesøk med 		Administrasjon og Utlandsansvarlig	

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<p>dekanatet til utenlandske universiteter vurderes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Følge opp våre stipendiater som skal til studiereise ved utenlandske universiteter for å vurdere inngåelse av en utvekslingsavtale. ○ I avtaleforhandlinger, sikre gode betingelser for både studentene og fakultetet (kvalitet, finansielle vilkår) (Hvordan vi bygger opp avtalene.) 			
<p>b) Sørge for en balansert geografisk representasjon - Diskutere betingelser for en mer balansert geografisk representasjon med UiO-ledelsen og Departementet.</p> <p>Det har vært et fall i antall utvekslingsstudenter fra land utenfor Europa de siste årene. Latin-Amerika, Afrika, Russland er ikke lenger representert. Kina er identifisert som et land med stort potensiale, men fakultet trenger en helhetlig strategi som gjelder alle geografiske områder med en bred forankring i de ulike fagmiljøene. Fakultetet skal ha partnerinstitusjoner i land, som er viktige for Norge på kunnskapsfeltet i tillegg til geopolitisk eller handelsorientert samarbeid. Per i dag, Regjeringens Panorama-strategi legges ofte til grunn ved valg av land norske myndigheter ønsker å samarbeide med bestemte land Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016–2020).</p> <p>Målet er å øke antall studenter fra partneruniversiteter i Europa, men også utenfra Europa. Fakultetet bør ha en mer balansert geografisk representasjon enn per i dag, ikke bare de landene som er prioritert i f.eks. Panorama-strategien.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ledelsen på fakultetet må jobbe for å påvirke rektoratet og norske myndigheter for å utvide regjeringens strategi til andre land enn de som står i Panorama og som per i dag er underrepresentert, som f.eks. Latin-Amerika, Afrika og Asia generelt. ○ Møter med internasjonale delegasjoner i Norge om nødvendig. 		<p>Dekanatet, Utlandsansvarlig, administrasjon</p>	
<p>c) Utnytte potensialet og være en pådriver i de universitetsnettverkene</p>			

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<p>fakultetet er med: The Guild, European University Initiative</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Være en pådriver i universitetsnettverket The Guild. ○ Dra nytte av UiOs deltagelse i «European University Initiative» (utdanning / utveking). ○ På sikt, vurdere mulighet for å tilby fellesgrad (Joint degree) med deltakere i disse nettverkene. 			
<p>d) Prøve å etablere kontakt med næringslivet / jusforeninger / internasjonal og ideelle organisasjoner, med tanke på praksisordning for utreisende studenter og for studiesamarbeid</p>			

Prioritering 3.2 Forsterke fakultetets internasjonal omdømme og synlighet

Mål:

Det juridiske fakultet ved UiO bør være anerkjent som en ledende utdannings- og forskningsinstitusjon. Å profilere fakultetet på en felles og mer synlig måte, både på fakultetet, men også når ansatte besøker andre universiteter. Å tilrettelegge for at alle ansatte og studenter ved fakultetet identifiserer seg med fakultet og promoterer fakultetet utad.

Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Promotere oss mot strategiske land: særlig de vi ønsker å mota studenter fra (målrettet tiltak). Dette kan gjøres ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utarbeide en brosjyre om fakultetets tilbud til studentene (fag, bolig, mv.); - Sende et «nyhetsbrev» 2 til 4 ganger i året til våre strategiske partnere og potensielle partnerinstitusjoner, samt tidligere utenlandske studenter ved fakultetet. Nyhetsbrevet bør inneholde både nyheter om fakultetet, inkludert nye relevante utdanningstilbud og nye store forskningsprosjekter. - Send en én-siders plakat/flyer med informasjon om fakultetets emnetilbud/faglige styrker til partneruniversiteter for å rekruttere innreisende studenter (spesielt institusjoner der vi ønsker flere studenter fra). 	K		
<p>b) På generell basis, utarbeide og ta i bruk brosjyrer, nyhetsbrev, osv. for å synliggjøre fakultetets faglige styrker og tilbud.</p>	K		

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<ul style="list-style-type: none"> - Styrke web-profileringen med jevnlig oppdateringer og forskningsnytt på engelsk. - Inkludere nyheter om internasjonalt prosjektsamarbeid i nyhetsbrev som sendes til våre internasjonale partnere. 			
<p>c) Etablere en Alumni Association for tidligere innreisende studenter, med nasjonale kontaktpunkter. Dette vil forsterke tilknytningsfølelsen blant tidligere UiO-studenter, øke rekruttering av nye innreisende studenter, øke mulighet for forskningssamarbeid. Målet er: å holde kontakt med våre tidligere studenter; sikre rekruttering av nye internasjonale studenter gjennom våre tidligere internasjonale studenter ved å informere dem om fakultets aktiviteter og nye undervisningstilbud (kan forsterke tilbudet om videreutdanning); styrke fakultetsomdømme gjennom dette nettverket; å dra nytte av den kompetansen tidligere studenter har opparbeidet seg..</p> <ul style="list-style-type: none"> o Samkjøre kommunikasjon med utvekslingsstudentene både når de er i Oslo og når de reiser tilbake. - Etablere Alumni Association - Alumni Association må sende et nyhetsbrev minst 2 ganger i året med formål å: informere om nye aktiviteter ved fakultetet, nye innovative studietilbud (nye fag, nye læringsmetode), arrangere treff mellom tidligere UiO-studenter - På lang sikt er det ønskelig at Alumni Association arrangerer regionale møter (Europa, Asia, Nord America, osv.), med en professor fra UiO som kan holde innlegg. 	<p style="text-align: center;">K K</p> <p style="text-align: center;">Om 4-5 år.</p>	<p>Ansvarlig for innreisende studenter + Utlandsansvarlig</p>	<p>Alumni Association finansierer seg selv med et årskontingent (kan skille mellom medlemene: studenter, personer i arbeid)</p>
<p>d) «Branding» - merkeprofilering av fakultetet</p> <ul style="list-style-type: none"> o Med f. eks. forkortelse: «UiO Law» o Produsere en egen pins / jakkemerke for fakultetet. Alle faste ansatte, både vitenskapelige og administrative burde bære jakkemerke/pins når de representerer fakultetet (konferanse, delegasjonsbesøk, gjesteforelesninger, møter i utlandet, mv.). 			

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

○ Utvikle noen enkle profileringsprodukter (på engelsk) for studentene: T-shirt, mappe/perm, mv			
---	--	--	--

GJENNOMFØRING AV STRATEGIEN - GENERELT

Gjennomføring			
<p>For å kunne oppnå målene som er fastsatt i Internasjonaliseringsstrategien må fakultet kartlegge hvilke ressurser som er nødvendige, og sette av eller skaffe tilstrekkelige ressurser. Tilstrekkelige personelle ressurser hos administrasjon og et konsolidert verv for den Utenlandsansvarlige er essensielle for å oppnå målene i strategien.</p> <p>Det anses som essensielt å forbedre ressursituasjonen i administrasjonen for å kunne utføre de administrative oppgavene som knytter seg til Internasjonaliseringen på en tilfredsstillende måte.</p> <p>I praksis, går ofte internasjonalisering på tvers av ulike budsjettposter, slik at det kan by på utfordringer, men også muligheter ved finansiering av tiltakene. og man må være klar over de finansieringsmulighetene samt utfordringer den byr på. Man kan trekke inn eksempler fra vilkår i utvekslingsavtalene (bl.a. forhandlingene om friplasser og reduksjon av skolepenger), og muligheter for eksternfinansiering av internasjonalt undervisningssamarbeid.</p>			
Tiltak	Tidsplan for gjennomføringen	Ansvarlig	Annet / finansieringsbehov
<p>a) Øke kapasitet til å arbeide med internasjonalisering i administrasjonen.</p> <p>De personelle ressursene i administrasjonen er per i dag svært begrenset. Bare to ansatte jobber med en svært omfattende portefølje som dekker innreisende og utreisende utvekslingsstudenter, inngåelse og administrasjon av utvekslingsavtaler, undervisningsplanlegging av engelskspråklige emner og studieinformasjon på engelsk. De jobber med godkjenning og innpassing av delstudier i utlandet, formidling av informasjon om relevante prosjektmidler, bistand i søknadsprosesser om relevante midler og veiledning av fagmiljøet innen feltet. De bistår også utreisende Ph.d.-studenter. Det anbefales å forsterke ressursituasjonen på administrasjonssiden.</p>			Den aktuelle finansielle situasjonen på fakultetet tillater trolig ikke ansettelse av en ekstra-person ved administrasjon, selv om det hadde vært ideelt.
<p>b) Forsterke verv til den Utenlandsansvarlige</p> <p>Per i dag er vervet som Utenlandsansvarlig besatt av en vitenskapelig ansatte ved fakultetet. Dette er også vanlig ved andre fakulteter i utlandet. Den faglige forankringen anses som absolutt nødvendig for å sikre en god dialog med våre eksisterende og potensielle utenlandske partnere. En ambisiøs satsing på internasjonalisering ved fakultetet krever at Utenlandsansvarlig kan frigjøre mer</p>			

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

<p>tid til vervet og har klart et mandat knyttet til gjennomføring av strategien.</p> <p>Det anbefales blant annet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - å øke antall godskrevne timer i timeregnskapet for vervet. Det er foreslått en dobling av antall timer? - At oppgavene til Utenlandsansvarlig knyttes til gjennomføring av Internasjonaliseringsstrategien. Utenlandsansvarlige skal rapportere minst en gang i semestret og ved behov om status på gjennomføringen av strategien. 			
<p>c) Delegasjonsreiser</p> <p>Når det anses som strategisk viktig, bør fakultet, dvs. Dekan , Utenlandsansvarlig og representant fra administrasjonen, gjennomføre besøk på eksisterende eller potensielle strategiske partneruniversiteter</p>			<p>Kombinere besøk på strategisk viktige utenlandske universiteter med et møte om utdannings samarbeid og utvekslingsavtaler.</p> <p>Ved strategiske partnere må delegasjonsbesøk vurderes.</p>
<p>d) Finansiering av tiltakene generelt</p> <p>På grunn av avstengt finansiell situasjon på fakultet, må det vurderes ekstern finansiering av noen tiltak. Noen av de foreslåtte aktivitetene kan være selvfinansiert gjennom for eksempel årskontingent for medlemskap i alumni forening (r tidligere innkommende studenter).</p>			

Vedlegg 2 - Innspill fra næringslivet og myndighetene

Under arbeidet med strategien ble det innhentet innspill fra offentlige myndigheter, domstolene og advokater i ulike etater og advokatfirmaer for å kartlegge i hvilken omfang arbeidsgivere etterspør og har behov for internasjonal kompetanse hos våre kandidater.

Utvalget har fått tilbakemeldinger fra 9 sentrale aktører i ulike sektorer og med ulik grad av behandling av internasjonale saker.

Nedenfor følger en anonymisert oppsummering av innspillene.

	SPØRSMÅL	SVAR
1	Hva betyr «internasjonalisering» for din organisasjon?	<ul style="list-style-type: none"> - Flere saker hvor det er behov for rettslig samarbeid med andre land i straffesaker, som typisk utleveringssaker, overføring av saken eller domfelte, innhenting av bevis i utlandet eller i Norge i utenlandsk sak. - Det betyr at internasjonal rett og politikk er av stor betydning og en integrert del av vårt virke og ansvarsområde. - Internasjonalisering betyr a) at både rettsutviklingen og annen utvikling (teknologisk m.m) globaliseres, og b) at sakene for domstolene i stadig større grad har "cross-border" elementer i seg. - Relasjoner og forhold til utenlandske organisasjoner, kunder, leverandører og ansatte som ledd i selskapets virksomhet. - Flere institusjoner har direkte kontakt med utenlandske partnere og større berøring med internasjonale spørsmål. - Oslo tingrett forholder seg hver dag til saker og personer med tilknytning til andre land enn Norge. Økt kulturforståelse og kunnskap om overnasjonale prinsipper og rettsregler er stadig viktigere. - Det betyr at vi har aktiviteter i andre land enn Norge. - Ikke-norske klienter i Norge, norske klienter i/til utlandet, engelsk som forhandlings- og avtalespråk. - Mange rettsområder må tolkes i et internasjonalt rettskildelbilde, f.eks. fordi loven eller forskriften stammer fra et direktiv eller forordning. Kunnskap og forståelse for f.eks. EU/EØS-rett er derfor sentralt, nesten uansett hvilke rettsområder man arbeider med.
2	Hvor mye av organisasjonens arbeid er påvirket av internasjonalisering?	<ul style="list-style-type: none"> - I liten grad: - Av og til: 22% - Veldig ofte: 78%
3	På hvilken måte er arbeidsoppgaver deres påvirket av internasjonalisering? F. eks., vurderingsspørsmål som knytter seg til folkeretten, EU/EØS-rettskilder, internasjonal privatrett, komparativ rett/nasjonal rett fra andre jurisdiksjoner, mv.	<ul style="list-style-type: none"> - Folkeretten og nasjonal rett fra andre jurisdiksjoner (for det siste innhentes opplysningene direkte myndighetene i den aktuelle staten, slik at kompetanse på dette ikke vil bli etterspurt hos egne ansatte). - Påvirker i stor grad for eksempel personvernretten, utlendingsfeltet, gjensidig bistand i straffesaker og

ENDELIG VERSJON LEVERT AV ARBEIDSGRUPPEN – 20.02.2020

		<p><i>sivile saker, rettslig og praktisk samarbeid på samfunnsikkerhetområdet.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Enkelte arbeidsoppgaver er direkte knyttet til internasjonalt arbeid. Kompetansearbeidet er påvirket av internasjonalisering særlig knyttet til EU/EØS-rettskilder og EMK. Det generelle utviklingsarbeidet er også eksponert for internasjonal praksis. Omfanget avhenger av hvilket område vi befinner oss på.</i> - <i>Ja alt som nevnes over</i> - <i>I stor grad.</i> - <i>Vi behandler mange saker med internasjonale problemstillinger.</i> - <i>EU/EØS, Menneskerett, Shipping, Internasjonal voldgift, Transaksjoner over landegrensener, Internasjonal oppstrømsavtaler, konsesjonsrettslige problemstillinger for fornybar (Vind, sol), Tilgang til infrastruktur (El, naturgass)</i> - <i>I praksis jobber vi kun med norsk rett eller norsk internasjonal rett og i noen tilfeller med EU/EØS-rettskilder.</i> - <i>I det daglige tror jeg først og fremst der er EU/EØS-retten som påvirker vårt arbeid, f.eks. på arbeidet med offentlige anskaffelser og offentlig støtte. Eksempelvis at man må lese direktiver som lov/forskrift bygger på, praksis fra EU-domstolen etc</i>
4	<p>Anser din organisasjon språkkompetanse som viktig?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ja: 100% - Hvis ja, hvilke språk anser dere som de viktigste? Vennligst list opp språkene i prioritert rekkefølge. - <i>Engelsk er nødvendig. Andre språk er en fordel, f.eks. fransk, spansk, tysk, russisk, arabisk.</i> - <i>Engelsk, fransk, tysk, kinesisk</i> - <i>Engelsk. Vi har da sett bort fra nasjonale språk, samisk inkludert.</i> - <i>Engelsk, fransk, tysk, portugisisk, spansk, mandarin</i> - <i>Engelsk, fransk, spansk, russisk</i> - <i>Engelsk</i> - <i>Norsk og Engelsk likestilt. Portugisisk, Russisk, Spansk</i> - <i>Engelsk, tysk, fransk.</i> - <i>Nesten alle advokatoppdrag foregår på norsk, men i f.eks. ESA-saker må det kommuniseres på engelsk. Dette gjelder også i interessepolitisk arbeid opp mot EU og den europeiske organisasjoner for kommuner CEMR</i>
5	<p>Anser du de uteksaminerte jusskandidatene fra UiO (mastergrad i rettsvitenskap) som godt nok rustet til å behandle juridiske problemstillinger med internasjonal / komparativ vinkling?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ja: 55,6% - Nei: 44,4% - Hvis ikke, hvilken kompetanse mener du at uteksaminerte studenter mangler? Hvilken kompetanse er det størst behov for? - <i>Det er et behov blant mange for mer kunnskap om praktisk rettslig internasjonalt samarbeid</i> - <i>EU/EØS og MR</i>

		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vi har ikke særlige synspunkter på hvorvidt kandidatene fra UiO innehar denne kompetansen, men generelt mener vi at internasjonal/komparativ vinkling bør gis en større og tydeligere plass enn hva den har i dag. Videre er vi sterkt i tvil om den jevne jusskandidaten har tilstrekkelige språklige forutsetninger for å orientere seg like godt i internasjonale kilder som nasjonale. Dette poenget forsterkes i årene etter endt utdanning som følge av at mange jurister ikke eksponeres for engelsk som arbeidsspråk. Språkferdighetene forvirrer med andre ord.</i> - <i>Forståelse for andre rettstradisjoner. Grunnleggende forståelse for rettsreglers opprinnelse/betydning.</i> - <i>Vi trenger kandidater som er stødige i klassisk juridisk metode, som kan mer av klassisk grunnleggende folkerett, om nødvendig på bekostning av spesialisert folkerett som MR.</i> - <i>NA</i> - <i>Med en master fra UiO vil vi kunne utvikle medarbeidere. Men kunnskap innenfor ovennevnte områder vil være en styrke</i> - <i>De må ha mer forståelse for at det finnes andre rettssystemer enn det norske rettssystemet, og at ikke alt er nødvendigvis "norsk". I tillegg må de forstå norsk rett bedre slik at de er i stand til å sammenligne norsk rett med ikke-norske rettssystemer. Dette er nødvendig for å kunne forstå hva ikke-norske klienter ønsker og hvor de kommer fra. Ellers har jeg inntrykk av at mange studenter mangler grunnleggende kunnskap i privat- og offentlig rett som jeg tror er et generelt problem av den norske juridiske utdanningen (sammenlignet med ikke-norske utdanningssystemer). Strafferett vet jeg ikke siden jeg ikke jobbe med strafferett.</i> - <i>Å være god i engelsk tror jeg er Alfa og Omega. Dersom engelskkunnskapene er svake tror jeg man ofte kan kvie seg for å undersøke internasjonale rettskilder, som f.eks. praksis fra EU-domstolen. I motsetning til på mange andre studier så er det meste av litteraturen på norsk. Dette gjør kanskje at jusstudentene er dårligere i engelsk enn en del andre studenter.</i>
6	<p>Vi ønsker å forsterke koblingen mellom utdanning og arbeidsliv, både for innreisende og utreisende jusstudenter. En mulighet kunne være å tilby en form for praksisordning i utlandet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ville dere anse et praksisopphold med juridisk fokus i utlandet som viktig og relevant? <ul style="list-style-type: none"> ○ Ja: 88,9% ○ Nei: 22,2% - Har dere mulighet til å tilby praksisplasser med juridisk fokus for utenlandske studenter som er på utveksling i Oslo? <ul style="list-style-type: none"> ○ Ja: 33.3% ○ Nei: 66.7%